

Marek Bieńczyk

SANATORIUM TWORKI

PISTORIUS & OLŠANSKÁ

5497

5457

S

Marek Bieńczyk
**SANATORIUM
TWORKI**

Marek Bieńczyk
**SANATORIUM
TWORKI**

Přeložil Michael Alexa

PISTORIUS & OLŠANSKÁ
PŘÍBRAM 2019

Tato kniha byla vydána s podporou Instytutu Książki
v rámci programu na podporu překladu © POLAND.

This publication has been supported by the
© Poland Translation Program.

Kniha byla redakčně a vydavatelsky připravena
v rámci semináře Nakladatelská praxe
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze
a vydána s laskavou finanční pomocí stipendijního fondu
Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Copyright © 1999 by Marek Bieńczyk
Translation © Michael Alexa, 2019
Typography © Otakar Karlas, 2019

ISBN 978-80-7579-065-1 (PDF)
ISBN 978-80-7579-039-2 (tištěná kniha)

Sestře

1/

Než se mi oči otevřely znova, ta slova vytryskla na svět jako pramen řeky. Ano, na počátku byl dopis. S písmeny poněkud nevzhlednými, vysokými a na sebe namačkanými ve větách bez plachtoví. Jeden by řekl, že slova k tečce nekvapí, druhý zas, že je někde něco drží, ale všichni v čele se mnou by souhlasili, že by slova ráda obrátila a vrátila se, jenomže už nemohou. Ovšem teď, když je buď po všem, anebo už je všechno jedno, se musí slovům poskytnout prostor, aby se mohla rozvinout po celé řádce, aby se na okrajích nalokala vzduchu:

Drahý Jurku!

Buď na Janku hodný a nevzpomínej na mě ve zlém. Mám Tě moc ráda. Jsi báječný chlapec. Osud je pln nestálosti! Jinak to skončit nemohlo! Pozdravuj ode mě všechny, se kterými jsi mě seznámil a které jsem začala mít ráda, především ale svou matku. I Ty ode mě znovu polib toho, co pro mě znamenal úplně všechno. Tobě tisknu ruku.

S.

PS: Buď šťasten!

S.

Jurek si lístek přečetl dvakrát a přitom jako každý krátkozraký nedůvěřivě mžoural. Pak jej zaklapl do románu, se kterým se trápil snad od nepaměti, a to na stránce o toužebném

čekání na zvonění, ohlašující konec hodiny literatury. Potom vyletěl z pokoje, jako by ho píchla vosa. Ve dveřích v přízemí potkal Antiplatóna, který mu ledabyle oznámil, že: „Ve stáji sou-pají,“ Jurek ale ani nemávl blahosklonně rukou a odběhl, přičemž přeskakoval kaluže přímo k prvním slovům z dopisu ztělesněným v Jance, která si už zoufala, avšak ještě neplakala.

Kdyby Jurek Turek od vokurek měl v tomto okamžiku čas a příležitost pročíst dopis stejně důkladně, jako když před čtyřmi lety v písemné části maturity rozebíral básníkovo drama, v němž je temno všude, mrtvo všude, třeba by si všiml čtyř štíhlých sloupečků vykřičníků. Jak to, že S., které se říkalo a bude říkat Sonia, v té natolik poslední hodině, že měla ocelovou kuličku v krku, v záhybech dlaní mraveniště a kdy se jí ústa chvěla jako zjištěná hladina, nezapomněla na své dva podpisy, které se skvěly hezky jeden pod druhým přímo uprostřed dopisu? Proč se vůbec zdržovala interpunkcí? Proč zachovala věrnost epistolární formě, když adresáta oslovila na zvláštní řádce a pokračovala novým odstavcem, proč grafickými znaky zdůraznila přání zdra-ru i obecně vzdělávací, ba přímo humanitní maximy, k dokonalosti dovedené špetičkou starého Řecka? Osud je pln nestálosti!, vypálila jako Sofoklés v nejlepším období a sílu slov znásobila vykřičníkem, jako když chór komentuje děj tragédie. Jinak to skončit nemohlo!, zdvojila vykřičníkem svou výpověď a vysekla tím à propos Osudu poklonu, jež mu právem náleží.

Pokusím se ustát palbu otázek, nemám ostatně neprůstřelné alibi. Třeba použila tolik vykřičníků, protože četla o předurčení. Něco o něm věděla, něco zaslechla, jako třeba to, že se týká všech lidí zde uvedených a stále živých. Ale dávala tím najevo, že to padlo zrovna na ni, že se zrovna ona chytla do sítě či do podběráku, že zrovna na ni zamrkalo nejedno oko. A že při svém odchodu dávala tímto grafickým způsobem najevo, že souhlasí a že celá její bytost, soustředěná ve výkřiku, pokorně a směle, rozvážně a roztržitě vyráží na cestu jako tolik lidí před ní. A v tom výdobytku lidstva jménem postskriptum zplna hrdla popřála lepší budoucnost těm, co tady ještě zůstanou. A proto si myslím, že právě po těchto vykřičnících se mohou vydat jako

po kolejích, kouzelným vláčkem motoráčkem až do těch míst; přeručkovat po vykřičnicích jako po bradlech až k čtvercovému Soninu pokoji, s Jurkem ještě pořád popadajícím dech, ale již plačící Jankou; spustit se po nich jako po laně na druhou stranu, k jejím takto tik tak tikajícím hodinkám, kousek od její černobílé kropenaté vázanky a květovaných šatů; že po nich jako náměsíčný seběhnu z vysokých střech věžáků na převislé střechy pavilonů a přístavků sanatoria, taky jsem leccos přečetl a zaslechl, a jednoho dne, pokud mi bude sloužit zrak, abych se trefil do klávesnice, a v bříškách prstů mi zbyde aspoň troška sil, zanechám na rozloučenou pár vyzáblých čárek usazených na tečkách kulatých jak Země.

2/

Rovněž celý Jurkův Jurkův podvratákův příběh začal vykřičníkem. „Vysoký plat!“ tvrdil inzerát vzletně. „Strava zdarma, ubytování na místě!!!“ dodával na poslední řádce. V těch předcházejících hledalo mladého muže na pozici v administraci sanatoria, a to s dobrými referencemi a solidní znalostí onoho jazyka, který byl po určité dobu zásadní pro celý svět a pro Evropu je stále, jen se zeptejte Goetha.

„Vysoký plat,“ zopakovala důrazně matka, skloněná nad přísluhovačskými novinami. „I tvůj otec našel první práci na inzerát. Ta nynější,“ vzdychla, „si ho našla sama.“

„Strava zdarma, ubytování na místě,“ přidal se Jurek a zajedl to černým chlebem, který sám vystál ve frontě. „Účetnictví ovládám, s trojčlenkou trojčím jedna báseň a také znám onu zem, kde citron rozkvítá.“

„Mohl bys jezdit každou neděli na oběd, vždyť je to kousek,“ dodala máma povzbudivě a dokrájela chleba.

Dalšího dne Jurek bitte schön podal žádost s životopisem chudým jako dějiny samostatného Polska, přepsaným na stroji Continental Werke A. G. Chemnitz, který patřil matce Olka, spolužáka a kamaráda z hřiště. Připojil osvědčení z aprovizační delegatury, všechny závazky, které mu byly svěřené, totiž plnil svědomitě a k naprosté spokojenosti řídicího Góreckého, a po chvílce váhání připevnil sponkou už trochu pomuchlané poděkování výboru společenské svépomoci, jež svého času posílali nezištným dobrovolníkům, kteří přiložili ruku k dílu a pouze díky své občanské ctnosti pracovali na zmírnění utrpení obyva-

tel hlavního města, jakož i těch, co do města přivedly válečné události. V pondělí obdržel pozvánku k pohovoru, a to hned na úterek.

„Úterek, do Tworek!“ zachechtal se Jurek. „Máma mi vyžehlí bílou košili, tu, co otec dostal k Vánocům.“

Celý večer strávil s učebnicí a snažil se osvěžit si učivo až po vzdálené plusquamperfektum a gehen ve spojení se sein a následujícího dne, hned po dopolední svačině, kdy urychleně spolykal poslední krajíc černého chleba, hodil do aktovky vysvědčení, sbírku básní s osobními doklady, kterými rozdělával přečtené stránky od nepřečtených, políbil matku na obě mokré tváře, a když se otočila, aby zakryla slzy, zkrátil si oknem cestu na tramvajovou zastávku.

Jízda na nádraží netrvala dlouho, Jurek ani nevytáhoval knížku; tramvaj svižně projela kolem kostelíku v Sowińského ulici, páter Wojtek zase seděl na lavičce a louskal Schillerovy balady v originále; slunce, které bylo na konec března neobyčejně vyzrálé, zavadilo paprskem o zlatá písmenka na deskách. Na první zastávce v centru nastoupila spousta lidí a Jurek pustil sednout starší paní s flákotou, protlačil se ke dveřím a jako první, ještě než tramvaj zastavila, vyskočil na Zawiszově náměstí.

Teď byly koleje širší, vedle jednoduchých sedadel stála dvojítá, tím pádem bylo víc volného místa, ne všichni cestující z tramvaje to stihli, vlak vyjel s přesností, která mu nebyla vlastní. Nejprve se za okny míhaly šedé činžáky, pak už jen stromy, pole protínaná s úctou k práci zemědělců, město čím dál vzdálenější a tlačené na horizont. Ještě pár stanic, ještě několik veršů, ještě dlouhý zelený plot po levé straně, po pravé zase rybník bez loděk, a přece s rybářem, a Jurek bude na místě. Velmi se mi líbí třeba tyto verše, říká si Jurek: před mlčícími hvězdami pokleká má duše / a pobledlými ústy, jimž se dechu nedostává..., až na ta bledá ústa, duše by měla mít jinou barvu, a její rty obzvlášť. Mezitím žalostně zakvílely brzdy, kenkartu do knihy, těsně za báseň o zpovědi duše, knížku buch do aktovky, aktovku pod paži a po schůdcích dolů, ovšem opatrně, aby mu nespady brýle jako před tříčtvrtěhodinou, když vyskakoval z rozjeté tramvaje.

Co sis nadrobil, to si sníš, v úterek do Tworek, tady peron, tamhle vchod, pomyslel si Jurek, když se zastavil před bránou na druhé straně kolejí. Je tu ponuro, pod stříškou na zastávce hraje žebrák na housle smutnou sonátu, před bránou hlídá uniformovaný hlídač ve zlověstném pohovu, aspoň že je to hned u dráhy, domů to má jenom kousek, a podél zdi navíc rostou stejné topoly jako pod oknem na Ulrychowě, i když tady jsou v přísných rozestupech. Co kdybych se vydal tam, kam vedou, blýsklo mu hlavou, co tři metry nový strom a nový krok, až v širou dál, proč něco začínat, když máme tolik času a srdce v hrudích bije nám?

„Jsem tu kvůli místu,“ utrousil k zelenému zívajícímu tvorovi s hnědým pouzdrem na pistoli u pasu a s puškou v rukou. „V Novém kurýru byl inzerát a tady mám pozvánku.“

Ospalý a znužený pohlédl na papír, na něco si asi vzpomněl, možná na ty časy, kdy dělal štíplístka v kině Parsifal, přikývl a přímo způsobně ho pustil dál. A tak se Jurek dostal dovnitř, prošel bránou, která se s hvízdnutím otevřela, a spustil tím stopky odměřující jeho nový příběh. Když zaklepal na dveře, které mu ukázal hlavní zbraně, bylo už padesát vteřin od startu, a když z nich vyšel ven s dokumenty v rukou a klíčkem na prsteníčku, uplynulo dalších devatenáct minut, čert vem vteřiny.

Vyrazil k pěšině před budovou administrace. Silnice byla řádně vyštěrkovaná, s nabílenými půlkulatými obrubníky po obou stranách. Vysoké stromy podél ní vrhaly stín. Jako by se už drobátko zelenaly. Toho dne nebyly na vymeteném nebi vidět žádné roztrápené ozdůbky, ani záře požáru, ani dým, který se takřikajíc šíří nicotou. Spíš nízký plat, uvědomil si, když si prohlížel keříčky pod vysokými javory, podfoukli mě vykřičníkem, dokonce i mou šlechetnou maminku si koupili interpunkcí, a na kožené boty budu šetřit celou věčnost. Ta polévka, co je cítit všude kolem, asi taky nebude z mladého pórku a čerstvé mrkve, a pokud by bylo jako hlavní maso, tak kdoví, zda by ta porážka byla opravdu z porážky, ovšem na druhé straně je tohle místo zvláště přívětivé, bezpečné jako kotlina v objetí hor, a za-

nedlouho, jakmile nastane duben, je obklopí hustá vegetace, kterou básníci tak milují, až kořeny dobře natáhnou a strom vypustí větvičky. Dokumenty navíc znamenají jakousi jistotu, oštemplovanou gut razítkem, a asi se tady zrovna nevstává se slepicemi, poněvadž dvanáctá odbila už dávno a na pěšinkách se pomaloučku defiluje v pyžamech podle poslední módy, tedy svisle proužkovaných, ovšem zavedeně rozhalených a v centrálních místech těla zažloutlých.

V otcově tmavém obleku, elegantně překrytým béžovým pláštěm přehozeným přes rameno, se cítil poněkud nesvůj a vyrazil na procházku mezi zelené plácky dýchající teplem. Všiml si, že za jednou zdí je les a za druhou železniční trať, chudinské domky a uvázaný koník. Sledoval závod tří koček, pruhovaných jako místní pyžama, poblázněných březnem, a potom ponožky, kalhotky a kapesníky, jak se suší na mřížích v oknech a smutně tak vystavují na odiv svá nejčistší místa, jako by chtěly žádat o změnu majitele. Od baráku se dvěma komíny, vypouštějícími šedomodrý kouř, tápal směrem k Jurkovi v pase zlomený stařík a táhl za sebou na řemenech těžký, rozvrzaný vozík. Než Jurek stihl pohlédnout na nebe, kam odlétá to, co je nejlepší a v nejlepším stavu, objevila se mu před očima čtyři zrezivělá, šplouchající vědra se vším, čím pohrdl člověk hodný lepší stravy a krásnějších barev. V růžové neprůhledné tůni plavaly čtvrtky brambor a zlámané kosti, čím dál rozbředlejší krajíce starého chleba předváděly své plísně a v mastných okách plavala nazlátlá usazenina, jediná památka po nějaké chuti. Staříkrazil dál, ohyzdný odér byl tentam a Jurka napadlo, že tuhle válku možná přece jen přežije.

Řekli mu, že pokoj bude mít připravený za hodinu, zbývala půlhodina; tři básně, chvíle rozjímání, nějak to půjde, spočítal si a posadil se na kraj lavičky, aniž by se zády opřel o vyryté srdce probodnuté šípem, vytáhl z aktovky knížku, citronádu a žluté jablko bůhvíodkud, asi od sousedky Zofie, nabyté via mamínčina neviditelná ruka. Milovaná maminka, ubohá maminka bez tatínka, který už před víc než rokem odjel na arbajt do rajchu.

Zřejmě na tu stejnou lavičku, byla to čtvrtá nalevo od hlavní budovy, třebaže už železnou, jsem se včera posadil já s notebookem pětadvacet krát dvacet centimetrů s tříhodinovou výdrží, kterému říkají Pentium Texas 2000, ale já mu říkám Mazovsko forever, a posadím se tam zase za týden, v úterý, a následující úterý jakbysmet. Lavička bude prázdná, není návštěvní den, popelnice zejíčí černou tmou a za bránou čím dál bližší a čím dál vzdálenější dunění vlaku, refrén beze slok, elektrické memento návratu, záhy možná bude elektronické, za pár let však jednokolejové vznášedlo, ovšem pořád s kontrolou jízdenek. A jak tak budu sedět s nohou přes nohu v sandálech a pruhovaných ponožkách a čekat jako cestující na zpožděný konec světa, všem ochotným posluchačům i těm, co se jen tak přichomýtnou, ať už vyběhnou z vlaku nebo jen budou čekat na příjezd, popovprávím pokračování tohoto příběhu a jeho skutečný, avšak skutečně neuvěřitelný závěr, konečné řešení či takzvaný šlus.

Na tutěz lavičku, už zase dřevěnou, se teď vedle Jurka, skloněného nad sbírkou básní, posadilo pyžamo stejné jako všechna okolo, s pruhovanými, děravými ponožkami, a nesměle prohlásilo:

„Tvrdé bude roztroušeno, prosté zase rozhrabáno.“

Jurek se ještě víc sklonil a zapíchl nos do sbírky. Ústa tvá, dívka krásná, polibek chtěla by, o zázracích sní, jichž bázlivost se leká...

„A copak to čtete?“ zaslechl u hlavy tichý, jemný šepot.

Jurek mlčky ukázal obálku.

„Takové básničky,“ vysvětlil. „Různé.“

Pyžamo se nepatrně zašklebilo.

„Dovolte, jmenuju se Antiplatón. Dneska je moc hezky, co? Na tuhle roční dobu... Brzy konečně vypukne jaro. Konec citátu.“

Jurek zamumlal těch pár písmen, pak Antiplatóna ujistil, že ho těší, a dal se znovu do čtení.

Ústa tvá, dívka krásná, polibek chtěla by,

o zázracích sní, jichž bázlivost se leká...

Ač dosud nepoznala mužských úst přísliby,

vědí, že jim upíráš rozkoše člověka...

Antiplatón odrecitoval čtyřverší a znovu se zašklebil, tentokrát ještě o něco výrazněji. „Takhle už se nepíše. V Tworkách se už takhle nepíše. Takhle se psalo před Tworkami. Víte, co to jsou Tworki?“

„Jak to myslíte, co to jsou? Vždyť tu jsme,“ řekl Jurek rozladěně a zaklapl knihu. Blázen to je, řekl si, blázni všude kolem, šplouchá jim na maják, straší jim ve věži, zato jsou tu staleté duby a plat a co se týče stravy, polévka jde prozatím stranou. Člověk by tady mohl lehce přijít ke kolečku navíc. Co támhleta veselá slečinka, převlečená za účetní, ta je taky blázen? Navrch pracovní rukávníky, vespod pyžamo jako všichni tady?

„Promiňte,“ oslovil přes sousedovo rameno pohvizdující si mladou ženu, která právě procházela kolem, „kudy do pavilonu C?“

„Račte za mnou,“ odpověděla neznámá a zářivě se usmála na Antiplatóna, kterého okamžitě polil ruměncem, „zrovna tam jdu.“

Zrovna tam šla, vysoká slečna, květovaná slečna, pravým bedrem uchvacovala prostor, který zase vracela levým, a nechávala si střídavě tuhle, poté tamtu nohu podkovávat zrakem, a tak ji Jurek podkovával, korkový polopodpatek, nad ním asi holá kůže bez punčoch, pak první bavlněné kvítky tam, kde tušil kolena, lakomé česky, lechty lechty, kdyby tak mohl kolenní jamky zezadu polechtat, ještě výš drobné svaly schované pod hustým kobercem květin, brzy konečně vypukne jaro, růže, sasanky, možná i karafiáty střídavě se zdvíhající a zase klesající tam, kde děti dostávají výprask, až Jurek klopýtl, i v Arkádii bylo kamení, a možná i ty hloupé kancelářské rukávníky byly jako černé předtuchy na kraji zahrady, jako pohřební rubáše pro přírodu a kulturu dohromady; z jejich černé barvy naštěstí vyrůstají štíhlé a dlouhé prsty, které obratně překládají hvízdání do jazyka gest a cvrlikavé melodii odpočítávají takty, velí odmítnout všechny domněnky a při náhlém allegrettu posíleném molto vivace odvádějí Jurkův zrak vzhůru, kde ve vteřině zdvižená dirigentská paže, co ukazuje tympánům, jak mají hrát, a smyčce popohání až k samému finále, přechází v rozevláté, světle rusé lokny, které ještě ten večer, těsně před spaním, Jurek popíše jako *niagarské vlasy*, jež zrýmuje s *až na věčné časy* a zvěční

je na obálce knížky, zatím na ně pouze civí jako tele na nová vrata, zkoumá je od konečků až k bohatému, dvoubarevnému prameni, rozdělené pěšinkou a nad ušima jakžtakž zkrocené členkou fialové barvy, co však v týle ztratila kontrolu nad bouří světlého hedvábí, ovšem ideálně ladící k obličejí, bezpochyby snědému a asi dosti hezkému, který se na okamžik otáčí, zářivě se usmívá a kontroluje, zda ji Jurek následuje do pavilonu C, poněvadž tam slečna šla, právě tam slečna šla.

Jak se popsat, co říct, aby to přineslo ovoce? přemýšlel Jurek, když přišel ke dveřím z masivního dřeva, mám nejprve polehoučku začít křestním, nebo na první dobrou roztáhnout celý vějíř, bohužel bez šlechtického -ski na nepříliš hezkém konci nepříliš hezkého příjmení, mám říct lepší polovinu, nebo horší celek, jen rychle, ještě před schůdkem. Když tu náhle slyší:

„Vy jste Jerzy,“ slyší Jurek. „Jste v naší administraci nový, zítra začínáte a budete bydlet v tom volném pokoji ve druhém patře. Mám vás tam odvést?“

„Vy jste Beatrice. Máte nádherné tmavé oči a zářivý úsměv. Jste průvodkyní po pěšinách a pavilonech a jste na všechny hodná. Proto vám všichni nosí květiny a píšou básně.“

Krátké zachichotání, dlouhé schody. Ve druhém patře něco zašramotilo, kovově cinklo, tiše písklo, jako by zaklelo, zašustilo a nakonec dvakrát vrzlo. To krátkozraký Jurek v šeru otvíral dveře. Očekával čtyři béžové stěny a nemýlil se. Představoval si jednu širokou postel s červeně a modře kostkovanou dekou, postele byly dvě, úzké, s bílým evidenčním číslem na železném rámu a s peřinou barvy nezralých jahod. Toužil po psacím stolku u okna s výhledem na staletý dub: stůl měl, dub za oknem stál. Co víc mohl očekávat? Obrázek se zasněženou krajinou a tučňákem v roli schwarzcharakteru asi sotva, stejně jako tu slečinku vedle něj, v květovaných šatech a pantofličkách s polopodpatky, jak říká:

„Jmenuji se Sonia, budeme v buchhalterii pracovat společně. Mám podobný pokoj, odsud na něj ovšem není vidět, je v pavilonu B. Jenže já mám na obrázku palmy s opuštěným člunem na pláži.“

„So-nia,“ zopakoval po slabikách Jurek. V prvním rýmu na o slečně Soni, který ho napadl, se vyskytovali ušatí chobotnatci. „Sonia. Moc hezké jméno. Je to ale trošku zvláštní, říkat vám slečno Sonio, slečno Sonio.“

„Musím teď do přízemí, do prádelny. Prostěradla jsou zase tatam. Ale pak vás tady můžu provést a ukázat vám cestu do kanceláře... Pokud byste chtěl... Tak za chvílku na chodbě.“

„Chtěl, můžu, musím,“ odříkával Jurek, když potichu zavíral dveře. „Jsem, mám, vlastním, stojím, myslím, toužím, vím. Knokaut.“

Pozorněji se rozhlédl po pokoji. Stěny už spočítal, stůl a postel si prohlédl, ale dosud si nevšiml tmavé skříně napravo ode dveří, dub za oknem pořád stojí. Za oknem jsou, ovšem teprve teď, dvě siluety bílých pláštů, které kolem sebe prošly a rychle si podaly ruce, kočka, našťestí rovněž bílá, překvapená, že pták letí, a v Jurkově srdci obraz pouště a rajské oázy, ale tady zuří válka a svět, nehledě na kočku, pod psa, pod psa, černý a zlý.

Komu, kde, co a jak? přemýšlel Jurek, když se posadil na stůl zády k oknu. Lze ještě takhle v bezpečí za pecí, páni, pec je tu taky, běžová kachlová kamna, až v rohu, hned vedle skříně, lze ještě klást normální otázky, když všechno vě, když lidem lidé a člověk člověku? Lépe je jít na to od lesa a zeptat se například, zda už dole v prádelně spočítala všechno povlečení nebo zda už na chodbě nechá květiny vlnit a rukávníky lesknout.

Zazářil rovněž její úsměv, když jí Jurek nabídl tykání nad skleničkou citronády, dokud nesežene něco lepšího.

„Jerzy... Jurku, budeš tam často jezdit? Do Varšavy?“ zeptala se, když vyrazili pěšinou za prádelnou. „Já tam skoro vůbec nejzdím. Nemám to město ráda; tady je alespoň tolik stromů, které se na jaře tak krásně zelenají, a v noci se dá vyjít podívat na nebe a hvězdy. Trochu jako u mého moře.“

Její moře, jak se brzy ukázalo, bylo kdysi i naše moře, její vlny omývaly naše pláže na území vyznačeném z obou stran a mezinárodně stvrzeném, její jantar v písku mohl patřit naší zemi, kdežto ten v brožích a v korálcích nám patřil určitě, ale její

rodné město naše nebylo; její město bylo, smál se Jurek, jako slečna na vdávání, zapíjené na rozlučce, a jako propuštěný vězeň, tedy než se ozvaly první výstřely z bitevní lodi na Westerplatte.

„Ach, proto jsou tvoje oči tak široké jako opravdové mořské mušle, proto je tvá syntax, Sonio, tak okouzující, sloveso jak-sepatří na konec, a máš přízvuk, třebaže lehký.“

„Lehký?“ usmála se Sonia a naznačila, že zahrnou na pěšinu napravo. „Největší bída je asi s tím r.“

Třebaže bylo ve srovnání s jejím překrásným krčkem opravdu trochu moc chraptivé, řekl si, když mu Sonia předváděla hospodářství s už germánskými slepicemi, ba vůbec s drůbeží pro potřeby sanatoria, ale také s černou krávou, téměř bordó skvrnitou; když provázela Jurka po různých zákoutích, kde se zeď stáčela jako serpentina a kde v trávě brzy rozkvetou růže a rosen v trochu problematickém vztahu, jak by se od nich dalo očekávat. To její r bylo zvláštní, i celá Sonia byla zvláštní, když Jurka přiměla nemyslet na věčnost, ale na budoucí čas prostý, možná až příliš prostý, protože mluvil daleko víc, než myslel:

„Jak se tu tak s vámi, Sonio... totiž... s tebou, Sonio, procházím, mám chvílemi pocit, že jsem pro tohle místo jako stvořený. Že mě tu čeká celá řada neobyčejných věcí. Protože už teď je mi tu s vámi, tedy... s tebou, Sonio, moc dobře.“

Prohlédli si také kuchyň s pekelným, jak Jurek zabručel, kotlem za určité hříchy, pak klubovnu, která byla v tuhle dobu podle Jurkova přirovnání zavřená jako většina ženských srdcí, a pak prošli kolem hrstky pyžam, která se líně procházela na sluníčku, až na středovou pěšinu. Minuli lavičku, jež nyní byla zase prázdná, ovšem zároveň jaksi obtěžkaná vzpomínkami, pak kolem kotelny s hromadou uhlí u vchodu, než vešli do hlavní budovy administrace napravo od brány pro ty, co chtějí vstoupit dovnitř, nalevo pro ty, co by jí chtěli utéct. Vešli do velké místnosti v přízemí a Sonia pečlivě zavřela dveře.

„Ředitel Honnette má pracovnu naproti,“ řekla ztlumeným hlasem. „Chová se lidsky, celé dny leží v knížkách. Přijel z Freiburgu, ze Schwarzwaldu. Je dost při těle a ohryzek mu neustále

poskakuje, prý je to znamení dobré povahy. Občas za ním jezdí návštěvy. Ti v černém, zvláště takoví dva, ale o nic nejde. A s tím, co tě přijímal, myslím Kaltze, se dá taky dobře vyjít, on je z Weimaru, polsky neumí ani slovo, ale brzy zjistíš, jak na něj... ty umíš německy určitě dobře, že ano?“

Jurek přítakal přivřením víček, která byla za silnými skly kulatá jako mušle, škoda že pouze sladkovodní, a na Sonin pokyn přistoupil k nejbližšímu stolu.

„Tady sedí naše písářka Bronia. Skvělá dívka i zaměstnankyně, píše oběma rukama, všemi deseti, zvládne i pět stran za hodinu. Je milá, jenom trochu plachá a posmutnělá. Má dva nádherné černé copy.“

„Za ty ji radši tahat nebudu,“ zamumlal si pro sebe Jurek, než došel ke druhému stolu.

„Tady sedím já, tady Jabłkowská, Fela, sekretářka vedoucího, s tou musíš v rukavičkách. Tady Quick z Heidelbergu, uzavřený, pečlivý, je takový trochu jednodušší a nic od něj nehrozí.“

Ke třem zbývajícím stolům nebyl dosud nikdo přidělen. Sonia Jurka zkusmo usadila k tomu hned za Jabłkowskou a poslední dva rezervovala stále ještě neznámé dvojici, kterou ale jistě co nevidět zaměstnají, poněvadž v Tworkách je podle toho, jak fronta postupuje, čím dál víc lidí, kteří by rádi pravidelnou polévku v určitou hodinu a pořádnou porci chleba hned zrána. Jurek si zatím prohlédl složky, zásobníky na známky a tužky vyrovnané v krabičce, mechanické počítadlo s černými a žlutými kroužky a psací stroj, jenomže s novogotickou frakturou. Opatrně se dotkl kovového krytu, jemně posunul válec, znenadání několikrát uhodil do kláves a hlasitým buch tůk cvak klap přerušil ticho a napsal černé na bílém, a to, jak zeitgeist kázal, proloženě: „Vedle Fely sedí Bronia, líbí se mi slečna Sonia.“ Sonia se naklonila a Niagara dopadla na autorovu paži. Po společné četbě se Jurek sám ochotně ujal zmačkání papíru a obratného vhození do koše, přestože v této době bývalo zvykem spíš použít zápalku, ruměncem odpověděl na ruměncem a chápavým pohledem na ukázané hodinky.

„Musím jít,“ řekla Sonia, „už je skoro pět.“

Jurek jí galantně přidržel první i druhé dveře, krok co krok, bok po boku, tělo mírně skloněné, srdce spíš v krku než na jazyku, kde zůstalo pouhé „pěkně prosím“. A pak už jenom rychlé krůčky vpřed, pro někoho vstupní brána, pro jiné štěrkováná pěšina, až do doby, než čiperná silueta zmizela, ovšem čtvřikam, přes mříž je špatně vidět a kov se bolestivě zarývá do tváří, kov se zarývá do tváří.

Za Jurkovými zády se skřípěním zastavil vlak do Varšavy, vyplivl pár lidí a ještě méně jich zase spolkl, ovšem nebyl mezi nimi žádný mladý muž se silnými brýlemi a omšelou aktovkou, ve které by spočívala básnická sbírka, jablko už ne. Ten jediný exemplář v okolí zrovna obratně rejdoval podrážkami mezi kaluzemi po včerejším lijáku, když šel cestičkou podél trati, jako by ty pražce ze dřeva vonícího smolou byly položeny pro něj, stejně jako lesklé koleje vedoucí přes Komorów, Nowou Wieś, Kanie Helenowskie, Podkowu a Milanówek až do neznáma, kde se konečně objeví první čisté louky, křišťálová voda, zbytečně nezvalchovaná tráva, no a taky tiché nebe, šlehané pouze korunami stromů a pokud možno modré. Ale už tady, ne zas tak daleko za oplocením sanatoria, to také není špatné, louka tichá jako země po potopě, můstek nezlomný jak víra a zelený jako naděje, pod kterým teče říčka, malá, průzračná, s rybkami, symboly lásky, o její jméno, Utrata, nejde, poněvadž se v něm ztrácí něco z dokonalého celku. Kdyby se tak ještě u řeky a na louce během teplého podvečera nebo v ranní rose společně potily ruce a břítka prstů se navzájem tiskla, kdyby se tak černé oči odrážely v modrých, vítr sfoukával ženské vlasy do mužských úst hovořících pochopitelně ve verších a nezbytně v rýmovaných strofách, o tom zvláštním, a přesto nádherném zázraku; někdy je to ovšem dlouhý sen, nebo zkrátka c'est la vie. Co se ještě stane, co se udá, co z toho mládí vzejde, vyptával se zase nad čistou vodou Jerzy, co pod vodu míří, jak dlouho, kterou cestou a s kým, kvůli komu, stane se to, co je napsáno, nebo bude napsáno to, co nastane? Jenomže od Komorowa najednou zaduní vlak, poslední jako velkolepé zet v zadním voji abecedy, proč bys tady měl trčet, Jurečku smutečku, dál už se nepůjde, nevy-

myslí a ani se nenapíše nic než otázky, naše litery jsou nám sečteny a vlakových spojů také není přehršel, proto se od říčky trapem vrátme na peron, výhled vyměňme za okno, za půl hodiny Varšava, dost času na to, aby Jurek začal s básnickým popisem Soni, urychleně nacpal sbírku do aktovky, tužku do kapsy a ještě za jízdy vyskočil do šedého dne, který se nachýlil ke konci a k zákazu vycházení. Tramvají Jurek přijel domů, Sonin portrét dospěl do poloviny a vyprávění ke šťastnému konci. Ještě na něj sice čekala matka, otevřené okno v přízemí a slzy jako hrachy, ta Svatá Trojice příliš pozdních příchodů, návrat ztraceného a z popela zase povstalého krátkozrakého syna, ovšem v mžiku oka bude slza v ústraní otřena, večere podána, dobrá zpráva ohledně zaměstnání okomentována slovy děkujících nebi za zemi, aby se vzápětí, po přídavku mrkvového perníku a kávy žitovky, Jurek mohl zašít do kouta, kde byla jeho židle, knížky a stoleček a na jeho desce čekalo už druhé dnešní jablko jako koncentrované pokušení, takže vytáhl dopisní papír, ten lepší, předválečný, a v dlouhém dopisu popsal Dance kompletní průběh posledních událostí, třebaže řadu podrobností dozajista vynechal.

3/

S Dankou to bylo totiž tak. Jednoho dne Jurek vyrazil po obědě z domu, bezstarostně jako mladý hrabě, a vydal se na Solec pomoci tetě Ireně s nošením uhlí, poněvadž od té doby, co strejček sebe sama přenesl jako pytel na onen svět, zůstala ta ubožačka sama, a přestože byla dřív, těžkou práci zastat nemohla. A takové uhlí, propánajána, kolikrát se s ním musí ze schodů, a do sklepa to je tak daleko. Jurek zkrátka odvlácel uhlí, ruce si po té černé práci umyl, s tetou se za strýce před fotografií s černou páskou pomodlil, když vtom mu Irena strčila pod nos likér z černého rybízu, a aby prstíkům nedopřála klidu, poprosila ho, aby napsal neteři do Ozorkowa, poněvadž pro starou hlavu psaní není jen tak, a kdyby tak dlouho neodpovídala, měla by se hanbou propadnout. Jurek z tetičky vytáhl všechny nezbytné novinky, od housera až po píchání v boku, připojil poděkování za rybíz na zavařování a za to, že na ni neteřinka myslí, a také přání úspěchu v první práci v kanceláři, všechno to sepsal ve verších, ale když se tetička napřed rozesmála a pak se začala škrábat na šedivé hlavě, celý dopis přepsal načisto a bez rýmů výměnou za souhlas se soukromým postskriptem.

Drahá markýzo, jen připsal krátký jako vyzvání k tanci. Je mi jednadvacet, tetu Irenu miluji a chovám k ní úctu, zajímám se o poezii a knihy, ovšem o Tobě, markýzo, nevím skoro nic. Nechtěla by sis se mnou zatančit valčík? O devět dní později se vikomt, proč ne, kruci, hrabě?, dozvěděl, že Danko z Ozorkowa se rovněž zajímá, rovněž miluje a rovněž chová, zato je jí teprve devatenáct a byla by ráda, kdyby si nikdy nevyměnili fotografie, aby zůstala

zahalena šlojířem tajemství; mnoho pozornosti prý věnuje květinám a tichému ústraní a domnívá se rovněž, že život je krásný a zvláštní, a její kočka se jmenuje podle srdce Amicis. Na to Jurek odepsal, že na tom krásném a zvláštním je nejdůležitější láska a nejhorší samota, zvláště v těžké době, která panuje nyní, a jakmile obdržel ujištění, že přátelství skutečně znamená mnoho, mohl s klidem a pečlivostí běžce na dlouhé tratě otevřít kroniku každodenních událostí a myšlenek, jednou týdně frankovanou, jednou týdně vyměňovanou za venkovskou aktuální kroniku, půvabnou jako tichý dům mezi chrpami, jako Amicis na parapetu.

Jurek žádosti vyhověl a žádnou fotografii nepřipojoval, záhy ovšem popsal, jak víceméně vypadá. *Uvedu o sobě několik informací, napsal hned v druhém dopise a nebral si přitom servítky. Především jsem se tedy narodil (což byla moje největší životní chyba). Světlo světa, či spíše tmu světa, poněvadž první triumfální výkřik jsem ze sebe vypravil v noci, jsem spatřil ve Varšavě. Kalendář v tu památnou chvíli hlásal, že je 16. května 1921. Vyrůstal jsem ve Varšavě, proto mám pro ni ve svém srdci tolik místa a pochopení. Jak pravil básník, moje dětství bylo andělské a selské. Když mi byly dva roky, poctil mě svou trvalou společností bratr, jehož pojmenovali Witek. Následovala školka, tři roky bezstarostné zábavy. Baštil jsem krupičnou kaši a... byl jsem šťastný. Čas pádil, léta běžela. Vychodil jsem obecnou školu, načež jsem začal tlouct na dveře nižšího gymnázia, po němž jsem celá léta toužil. Svět se mi už tehdy jevil jako obrovský, nádherný a mocný. Začal jsem hodně a vášnivě číst. Čtyři léta strávená na nižším gymnáziu řadím mezi své nejdražší vzpomínky v životě. Po absolutoriu mě přijali na odbornou účetnickou školu. A konečně po dvou letech pilného studia jsem složil maturitní zkoušku, na niž nikdy nezapomenu, přestože ji mám uchovanou ve změti zážitků z žákovského života. Připadalo mi, že mi celý svět leží u nohou, že mám doslova všechno na dosah ruky. Ovšem ve chvíli, kdy jsem odeslal příslušné dokumenty na Vyšší obchodní školu, nadešlo památné září. Válka! Toto slovo nás mladé ohromilo. Zahořelo v nás nadšení a jakási síla. Vlast v nebezpečí! Jak srdce drásající a bolestné bylo naše procitnutí! O to bolestnější, pointoval Jurek zostra, než Danku pěkně pozdravil a nechal pohladit Amicise, že bylo nečekané.*

4/

Když Danka četla o vlaku, který Jurka vezl do neznáma za městem, o říčce za plotem, zářící jako modrý Dunaj v krajině šedých lidí, o pokoji s tučňákem a hlídači v pohovu u topolů v pozoru, Jureček žádný podvraták, nýbrž homo účetnický a člověk pro všechno, už dobré tři dny slýchal vlak pouze zdálky, v říčce se nezhlížel a už dobré tři dny městnal číslice do kolonek a v naší řeči zapisoval, co mu šprechtili. V tomto čase, pro nás v tantom, Jurek umístil své tělo vedle stolu, co patřil Bronie a sekretářce Jabłowské, které stejně jako všechna ostatní váhalo mezi vyrovnáním a odrovnáním, vzhledem k válce ale na dobrém místě, poněvadž se takhle spíš nachomýtno k občasné marce či pomíjivému zlotému, než že by se vítězstvím dostal pod drn. Protože i jeho přímý nadřízený Kaltz přijal Jurkovu milou přítomnost pod svým skopčáckým nosem s uznáním, když potřebovali v pruszkowské sýrárně nakoupit víc a levněji a aby se to aspoň jednou dalo jíst. Jurek si nejprve bokem promluvil s ředitelem Żwirkem, potom z podesty nad dozrávárnu připomněl shromážděným zaměstnancům bajku o vráně a lišce a poprosil, že prý aby ti naši blázni měli proč se usmívat u fotografování. Pro začátek to dělalo šest kilo tučného sýra navíc.

Ještě lépe se Jurkovi vedlo na jatkách opodál. To už s poněkud pobledlým Kaltzem stáli za cívkou na hadici a hleděli, jak pan Staś vleče otevřenými vraty polskou krávu. Zdviženou houževnatou zadnicí tvořila na pozadí lesa poslední tvar svého bytí, obrácený futrál na housle, který padne co nevidět, jakmile

skončí pod světlým stropem haly. Mohlo by to být i její nebe, kdyby v lesknoucích se hácích bylo vidět souhvězdí. Pan Janek vyčkával, dokud kráva na chvíli nepřestala, dokud nepředala tichu veškerý svůj křik, a udeřil ji do hlavy kladivem, první houslista Karol ji potom jediným pohybem nože zařízl a ze stojící, ryčící krávy učinil bezvládně ležící břemeno; hvězdné nebe kleslo a popadlo balík. Kaltz hleděl nahoru a poté konečně omdlel. Jako éterická mädchen si něžně opřel hlavu o Jurkovo rameno a ještě tady na zemi mu předal tíhu svého těla, ještě celého, a přesto bezobsažného. Jakmile Kaltz zase otevřel oči, uviděl nad sebou dvě vlídné slovanské panenky za tlustými sklíčky a lačně vypil vodu ze sklínky od hořčice, kterou mu podali, jako by pil z křišťálově čistého pramene. Nakonec se zabouchla vrata za lesem a hadice dlouhými prameny odbarvila celou scénu, nákladák se zaplnil hovězím s kostí i bez kosti a Kaltz potichoučku, aby jej šofér neslyšel, Jurkovi poděkoval a poplácal ho po rameni. Když se vraceli, zalíbilo se mu, jak se tenhleten Jerzy Jerzy, pod vodu jak platýs míří, ochotně rozplácl na podlaze nákladáku vedle něj a svatosvatě mu přísahal pusou na zámek ohledně inventury pod sedadlem, jež Kaltz započal, jakmile zaslechl první výstřel domnělých lupičů, respektive, jen tak mezi námi, herrjerzy, uprnutí výfuku děravého jak švýcarský sýr, ať se jdou pánové Krupp s Daimlerem zahrabat.

Také jeho hlavní nadřízený, Honnette, s krásnými zdvojenými souhláskami i s bradou tuplovanou, Jurka vstřícně přijal ve své pracovně, aby krátce probrali, jaké to je, mít ve věku jednadvaceti let první práci buchhaltera, a co za trampoty jako velký, tlustý ředitel má. Vyprávěl mu, jak je pro život člověka důležité studovat, zvláště ve Freiburgu, a jak důležitou roli hraje německá rodina od manželky po vnoučata, z nichž vyrůstá chlouba nové Evropy; zalíbil se mu ten polský neduživec s přízvukem připomínajícím jeho dědečka z Alsaska, kde se kdysi nosily kvůli pohodlí kšandy a krátké kalhoty, kde slunce svítlo na holá kolena a kde rostou nádherné bílé hrozny a bílé zelí lehčí než cokoli jiného, co široko daleko rostlo. A když se

tohle všechno vezme kolem a kolem, přidají se Broniny tiché úsměvy, které následovaly Jurkovy básničky, a chichotání mnoha bláznů, vítajících Jurkovu přítomnost, nemůžeme aktuální situaci v elysejských alejích jeho nitra popsat jinak než jako — což je citát z dalšího dopisu Dance, v němž Jurek slovo *uprdunutí* nahradil slovem *upšouknutí* — slušnou, slibnou a chvílemi bezmála bezstarostnou.

A Sonia?

Po úterku středa, z nebe voda. V přízemním bytě v Ulrychowě tikal sotva budík, už ale svítila kontrolka nezvladatelné reise fieber. Voda na žitovku se vařila, parfém voněl, ovšem košile byla na levačku. Obléknout si tutéž košili podruhé, to je jako posmrtný život, když o člověku ví za celý den první poslední.

„Buď tu béžovou, nebo kravatu,“ bručel Jurek nad obstojně černou, obstojně vonící kávou, v chuti však průměrnou. „Nic k sobě neladí, krucinál. Že zrovna já musím mít všechno po otci. Jeho košili, jeho oblek, mizerný zrak a kouty. Prší, prší, jen se leje, do lijáku pojedeme.“

Máma přešetřila brýle filcem, nasadila je Jurkovi na nos a usmála se, když si vzpomněla na chvíle strávené v Ratuszowé kavárně, Saské zahradě a nedaleké mansardě, když začínal proslulý Zázrak na Visle, a to i v její posteli. Připomínal jí jeho otce Jana i jejího manžela Janka, když si tak kladl ruku na vysoké čelo a tajil v očích úsměv, když tak legračně vrtěl hlavou a běhalo se mu chmýří na uších. Ještě chvíli, než bude žitovka do poslední kapky vypitá, a Zázrak na Visle byl hotový. Nad béžovou košilí se objevil šátek v barvě kávy, světlehnědé sako obemknulo rovná záda, pásek se zapnul na lepší díрку a všechno zahalil světlý plášť, o botách nemluvě, doma se tře bída s nouzí, doma je perník z mrkve a máslo ze vzpomínek, ale podrážky si odklapaly svoje, když Jurek prošel za oknem s matčinou tváří a když potom na zastávce pobíhal jako čamrda. Matčin červený deštník — otec svůj černý ztratil, ještě než ho sebrali —, změnil pod náporem deště své letové plány a trochu se zvedl teprve ve chvíli, kdy se na obzoru objevila sedmička.

V tramvaji Jurkovi uschla záda, ve vlaku to nejdůležitější, totiž manžety u kalhot.

A Sonia?

Byla středa, z nebe voda. Déšť bušil od pěti ráno, Sonia vyskočila z postele v šest, no dobrá, nemohla se vyhrabat do půl sedmé. V pokoji byla pořád ještě tma, a ona stála v noční košili jako světélkující přízrak před skromnou snídaní. Na stolku na ni čekala včerejší houska, pečlivě zabalená do pergamenového papíru, a na podšálku se červenala zavařenina z tuřínu, ovšem kdepak, Sonia se napřed osprchovala v umývárně na konci chodby, kam má zrak přístup zapovězen a jsou pouze slyšet klapající pantofle a šustění svlékaného župánku. Něco se ale muselo stát, když se vracela s mokrou hlavou, třebaže do soboty bylo ještě daleko a octa rozhodně neměla nazbyt. Teď si utírala vlasy zeleným ručníkem a ve vzduchu se toho dělo tolik, že z toho houska bezmála poskakovala a sklenice se lžičkou div se nerozezněla. Škoda že se k nadýchanému účesu nehodí skoro nic, stejně jako se k Niagarě nehodí země, v žádném případě se nehodí včerejší květované šaty, a už vůbec ne komplet myších dvojčat, šedé sukně a šedého sáčka; daleko lepší by byla černá sukýnka a bílá halenka, proč by ale měla zbytečně převracet skříň vzhůru nohama, když od té chvíle, včera večer usínala, dobře věděla, že stráví den v modrožlutém, pokud tedy přestane pršet, a ten štíhlý muž se na ni bude tak mile dívat a tak legračně jí bude něco vyprávět a mávat přitom těma svýma velkýma, přátelskýma rukama, ovšem pokud tohle všechno nebude jako vytažené kráve z huby.

Což bylo. Sonia rychle vytáhla zpod postele žehličku z prádelny, houska měkce dopadla na peřinu mezi kostým a blůzku a Sonin kočičí jazýček slízl zavařeninu z podšálku, ještě než pan Jan, oknem přivolaný ze sousedního domovníckého bytu a poslaný do kotelny, radostně přiběhl s rozžhaveným želízkem na dně vědra. Rozehřálo celý pokoj, když Sonia žehlila své oblíbené šaty, a rozjasnilo nebe, takže už si mohla při práci pískat a poté se zhlédnout v zrcadle. Už jsi tím jednou prošla, řekl jí nepochybně její dvojník a hloupě se pochechtával,

jenomže pán se na schůzku nedostavil, celý den tak předčasně utonul ve vychlazeném šampaňském a nové náušnice skončily na dně akvária, ovšem to dá rozum, byl to takový hezký, vysoký, americký muž, zřejmě jako jediný v této zatracené zemi. Rtěnka nechala na sklenici s čajem a na housce červenou stopu, takže se Sonia skoro zadusila a útrpně se vrátila k zrcadlu zamalovat sněžené a obarvit smočené, třebaže toužící. Pan Jan trpělivě čekal u vchodu a štoural se v rozbitém zámku. Ten pětiminutový rozhovor o tworských novinkách, o tom, jak Goethe dal Bismarckovi do ryngle, poněvadž mu Bismarck zase šlohnul cigárko, o Kleopatře, která si včera zase vyrazila na špacír bez kalhotek, a o tom, kde byl Kaltz přes noc, a taky co říkali v Londýně, Sonia brala jako každodenní klání ranních příchodů, podobně jako poklony a krátké výměny komplimentů za zdvořilé odpovědi, když se blížila po hlavní pěšině. Tentokrát jí Rubens pochválil barvy šatů a dobře pokládané nohy díky senzační práci kolen, zatímco Dürer se obdivoval její ještě pečlivěji než obvykle namalované tváři. Poděkovala jim úsměvem a přáním dobrého dne a zejména dobré chuti u oběda, než došla špalírem dalších pozdravů a srdečných dobrých dnů k hlavní bráně.

Na tworském peronu se už v loužích odráželo téměř čisté nebe a deštník mlčky pohltil poslední drobné kapičky do svého červeného moře. Kromě Jurka nikdo nevyskočil, ba ani nevystoupil z vlaku. Bylo ticho jako před koncertem, a skutečně, po chvíli pod stříškou zastávky něco zakňouralo a zapidlikalo, stejný žebrák jako včera hrál na housle, zvlášť na spodních strunách. Nezačíná to špatně, řekl si Jurek, červený deštník, k němu sonáta, košile hnědá, žádná kravata. Jen aby čekala.

Těžko si to představit, třebaže to Jurek před usnutím dokázal, ale opravdu na něj čekala, hned u vstupní brány, a povídala si s hlídačem, který konečně stál v pozoru jako borovice před skácením.

„To je deštník, panečku,“ rozesmála se, „je dobře, že už nepší.“

„Červený deštník, k němu sonáta,“ začal rázně Jurek, pak ale náhle zmlkl, když si všiml hlídačova modrého pohledu.

„Tohle je Johann,“ řekla. „Představ si, že před válkou bydlel v Baden-Badenu.“

Už po prvním Baden se Johann mírně usmál a provedl pár kroků jako z učebnice.

Vešli dovnitř. Jurek rozverně plácl do mříže a počkal, až se Sonia obrátí.

„Osud tomu chtěl,“ řekl tiše a podíval se jí přímo do překvapených očí, „že ze mě bude buchhalter.“

„Máme ještě čtvrt hodiny, pojď, něco ti ukážu.“

Prošli kolem budovy administrace a vběhli na pěšinu podél plotu. Za šestou břízou Sonia prudce zatočila vlevo a prosmýkla se kolem vysokých jalovcových keřů. Jurek ještě běžel a houpačka už byla v pohybu. Vysoko u korun stromů se ze světle béžových bot stávaly tmavé a Soniny modrozluté šaty najednou byly spíš odvážné a pestré než dobře ušité. Jak klesala, barvy se na sítnici krátkozrakého Jurka zase od sebe oddělily a teď už béžové boty mu sjely pod nos jako dotěrné mikrofony na dlouhých, štíhlých nožkách. A tak Jurek spustil:

„Dnes bude zase teplo, i když ráno přšelo. Letos je hezky. Je teplo jak v červenci. Dlouho nebylo nebe takhle vymetené.“

Houpačka vystřelila k vymetenému blankytu nebe a čtvrt vteřiny zůstala na místě, aby Sonia najednou vypadala nedosažitelně, a krom toho žensky. Líbání by se patřilo začít od uší a krčku a pak spolu s houpačkou klesat níž a níž, až do takového půl metru nad zemí. Zatím se ale dá řečnit o vzlétající labuti a kráse, jež se nedá polapit či zastavit, leda by sama chtěla.

„Nechci se chlubit, ale letos máme skutečně krásný konec března,“ pravil Jurek docela při zemi a nemotorně mačkal klobouk. „O labutích nemluvě.“

Sonia se mohutně zaklonila, natáhla krk a pohupovala hlavou v jiném rytmu než houpačka, znovu zrychlila a levačkou si přidržovala šaty nad tím, co Jurkovi nepřišlo na mysl, ale přímo přiletělo. No nevím, zda ji polapím, když není na zemi — takhle nějak si to vůbec poprvé přebral; houpá se příliš vysoko a možná je na mou bílou kůži trochu moc opálená. Když se uklidnil, nasadil si klobouk a u břízy, orodující za běl, si dopnul plášť.

Zčistajasna si uvědomil, že ani takhle bledý nevypadal vedle prohnutého březového kmenu špatně, pokud by se na něj někdo podíval shora, zespod a zase shora. Ruce strčil do kapes. Přezka opasku se octla přesně uprostřed Jurka a dělila ho tak na dvě dokonalé poloviny, jako cézura v dobré básni. Napravo, tam, kde Jurek končil a kde se rýmoval, plášť splýval až po samé manžety kalhot. Manžety by byly na dlouhé povídání, tak doširoka se rozprostíraly nad nepříliš koženými a velmi neopotřebenými botami, alespoň z tohoto pohledu. Manžety se každopádně vyjímalý náramně. Jejich záhyb byl rafinovaný, krejčí jej vypočítal na centimetr přesně i s přesahem, který uváděl v úžas příslibem velikosti látkou zakryté hmoty. Čtyři knoflíky nad přezkou se napůl vztyčený límeček rozbíhal ve dvou příznačných ramenou a zakrýval tak před okolní přírodou i rozhoupanou ženou podbradek, nepříliš přímočarý, zato čerstvě postříkaný kolínskou, mírně sevřená ústa, příliš úzká na to, aby byla americká, nos spíše z těch větších a uši spíše z těch obrovských, ovšem stejně dobrým pod klobouk, který jediný byl daleko tmavší než bříza. Jako gangster Jerzy naoko zamordoval už pěknou řádku lidí, jako Ruda Valentinů se moc nezapsal a sám o sobě znamenal pouze tolik, za jakého ho druzí měli a považovali.

„Shora vypadáš dobře,“ řekla Sonia, zlehka dopadla na pěšinku a pozorně si ho prohlížela. „Plášť ti sedne jako ulitý a klobouk je vážně tip top. Líbí se ti můj altánek? Zbyla tu z něj jenom houpačka a ta lavička u bříz. Chodím sem často, vždycky když mám volnou chvíli. I před prací, vstávám totiž hodně brzo. Teď se ale nesmíš smát. Slib mi, že se nebudeš smát!“

Na kolenou by to bylo upřímnější a vhodnější, nakonec jí to ale slíbil z lavičky.

„Víš, Jurku, já se totiž hrozně ráda houpám. Už odmalička. Měli jsme u moře zahrádku s altánkem. Dalo se tam houpat hodně vysoko, táta ji pověsil na obzvlášť silná lana.“

„Proč se tak ráda houpáš?“ zeptal se Jurek malíčkem pravé ruky položeným na Sonině lokti.

„Mám ráda... jak to říct... Jsem tady a hned zase tam, a nahore... A zase zpátky. A zase tam. Nemusím nikam chodit. Co já vím...“

„Kde se tu ta houpačka vzala?“ prst se odtáhl, ale jenom trošku.

„Jeden pacient ji sem pověsil... ten, co s tebou včera... on napsal takovou básničku o lidech na houpačce, přečetl mi ji, takovou divnou, ale tvrdil, že to je báseň. No a jak jsem řekla, stalo se, nejhorší to bylo s žebříkem, našťástí mu jej Rubens pomohl odnést a pak dával pozor, aby nespádl. Nevěděla jsem, jestli mám plakat, nebo se smát, jak tak křečovitě přidržel žebřík a neustále opakoval: Co nevidět sletíš, hlupáku, počkej, a uvidíš.“

Jurek mezitím zvažněl. „Přemýšlela jsi někdy, jak málo je na tomto světě místa pro dobro? Jak vzácným úkazem je mezi lidmi člověk? Člověk, který by měl duši. A duše, to je hlava a srdce. Zvláště srdce, Sonio. Srdce.“

Sonia přikývla a pozorněji se podívala na Jurkovy manžety. Vyjímaly se dobře, docela po americku, i když seděl takhle s nohou přes nohu a v tlustých brýlích se mu sbíraly první sluneční paprsky.

„Mít jedno i druhé, to je opravdová vzácnost. A přitom teprve tyto dva prvky ve společné harmonii tvoří to, čemu říkáme kultura ducha, jedince skutečně nádherného a velikého. Devízou takové jednotky je, že umožňuje na sebe sama zapomenout, ale zároveň se neztratit. Zapomenout na sebe, tedy najít svou vlastní osu, která leží nad námi a kolem které se otáčejí naše životy. Neztratit se, tedy být věrný sobě samému na té klíčové, určující životní linii, být věrný ideálům, kterým člověk hu... hu... teda, no, holduje.“

Sonia znovu přikývla.

„Takové myšlenky, a hned první den v práci,“ dodala po chvíli a legračně nakrčila nosík, takže se dolíčky ve tvářích na chvíli vyplnily a teprve po chvíli se mohly zase líbit a pasovat k obličejí jako Jurkův sen, jako Jurkova touha a momentální mlčení. Konečně se Jurek usmál a přidal na Sonin loket druhý prst.

„První den v práci, ale druhý den okouzlení. Vyvoláváš ve mně vlnu dojetí. Víš, tolik bych toho chtěl okamžitě říct, o tolika věcech si promluvit.“

Sonia se rozesmála a stejně jako včera se podívala na hodinky.

„Musíme jít.“ Jurek chtěl vydechnout jako první. „Určitě už musíme jít.“

O několik okamžiků později Sonia Jurka provedla všude, kde bylo potřeba, vystavila jej pozorným pohledům a pozdravům příkývnutím, od rána rozzářených a od rána znuděných, jak to tak v třídě pracujících bývá, a posadila ho za stůl s prvotní evidencí, což byla pro Jurka novinka. A když najednou jako dlouho očekávaný monzun přišel čas na oběd, který všem vyprahlým přinesl mokrou kroupovou polévku, vlhké brambory v omáčce a polovinu parodie rízku, vyrovnala před něj erární ešusy, vysvětlila mu systém výhodného dna a neurčité hladiny a sama mu nalila první chod až po okraj, přičemž druhý nechala na fascinovaném, čím dál vděčnějším, ale i překvapeném, neustále zakoukaném a pořád ještě kapánek mladém Jurkovi.

Když po první pauze, odbité hodinami a prudkým zaklapnutím Quickovy německé aktovky, nejistě vyšel onen překvapený a neustále zakoukaný před budovu přímo na místo zalité sluncem a fyzicky i psychicky mhouřil oči, Sonia už čekala u brány, pootevřené jako nitro metafory. Ona a já, my dva jako dvě kola ženoucí se společně do otevřeného časoprostoru, pomyslel si, my dva uvolnění z práce jakoby na věky, neznámá dvojice hrdinů, šťastně propojená v posledním verši sonetu.

„Pokud chceš, můžu ti ještě ukázat okolí, když je tak krásný den,“ řekla Sonia a ihned vyrazila krokem příliš rychlým, než aby snesl nová přirovnání. Vyrazili směrem k Pruszkowu, dlážděnou cestou mezi nízkými domky, které byly jeden jako druhý, a Jurkův rozepnutý plášť se vzdouval kuráží, již mu dodal vítr.

„Pravdu děl básník,“ pravil k šatům, které se před ním tu žlutě, tu modře vlnily. „Pravdu děl, když tvrdil, že v nás ženy dovedou probudit nejvznešenější pocity, že jsou neviditelnou hnací silou činů, které jinak žádají příliš. Zvláště...“

Sonia prudce odbočila vlevo, na Komorów, a vběhla na ne-
nápadnou pěšinku v ospalém sadu. Chvilí šli husím pochodem,
Sonia, pak Jurkova slova a nakonec samotný Jurek, až se před
nimi konečně otevřel světlý palouk u Koprů.

„Je tady hezky,“ funěl Jurek a pořád popadal dech, když už
Sonia dýchala pravidelně. „Zejména když jsi tady ty.“

Sonia stála před jalovcem a hleděla na obzor, který pomalu
tmavl. Rusoblondatá Niagara ztrácela v hasnoucím světle svůj
lesk, zato utvořila neodmyslitelný, pevný tvar kolem tekutých
očí upřených do nejjzdálenějších dálav.

„Chtěl bych to umět popsat. Nebo ještě lépe, namalovat.
Udělat ti portrét. Tmavězelený jalovec a vedle něj tebe.“

„Také ráda maluji. Ale ještě radši kreslím pastelkami.“

„Kdybych byl malíř, maloval bych jenom lidi. Portréty. A taky
jak stojí. Ale z kreslení jsem měl vždycky dostatečné. I linko-
vání sešitů mi šlo jak psovi pastva, máma mi s tím musela po-
máhat, nikdy jsem neměl pravidelné řádky, vždycky mi ubíhaly
dolů.“

„Proč jenom lidi?“ zeptala se Sonia. Z tónu jejího zastřené-
ho hlasu Jurek usoudil, že je její otázka vážnější, než se zdálo,
uvnitř však cítil, že všechno je, jak má být.

„Nevím, to se vždycky děje něco dobrého. Tváře jsou bo-
haté... takové nekonečné. Je skoro škoda, aby netrvaly. Proto
když čtu, nikdy nepřeskakuji popisné pasáže. A těla v oblečení
jsou taková dokonalá a tolik by chtěla být navěky. Jako já
s tebou tady na louce.“

Zvolna obešli palouk a Sonia pokynula, že projdou lesem
k železnici. Hvízdání vlaku se rozléhalo v trojnásobné ozvěně
a míhalo se mezi stromy jako napůl neviditelná, kouzelná nit.
„Také do biografu ráda chodím,“ řekla Sonia do Jurkových lač-
ných očí. „Nejradši mám, když se film odehrává v Americe.“

„Až skončí válka, budeme každý den chodit na jiný film, co
ty na to?“

„Dobrá, platí.“ Sonia znovu legračně nakřčila nos a potom
ukázala, po které pěšince vede nejkratší cesta do Tworek. Jurek
ale stál jako solný sloup a tvrdil, že kdepak, že ani náhodou,

a tak dlouho trval na svém, když ho smějící se Sonia táhla za rukáv, že v plášti nakonec něco varovně zapraskalo. Znovu vyrazili, Sonia jako vždycky kvaltovala napřed, Jurek rázoval za ní, aby s ní udržel krok a aby jí stihl ještě něco nabídnout, až z biografu odejdou. V pavilonech svítila první světla a Sonia mu vysvětlila, do kterých dveří si má v jídelně skočit pro večeři. Znovu mu nalila do ešusu tu stejnou polévku a smála se, když pečlivě foukal (to je, drahá Sonio, vichr dějin) na každou lžici, a poté co s chutí snědl první porci, odběhla pro přídavek.

Kdyby tak byl svět takový jako Sonia, napadlo Jurka za každým soustem, polykaným metodou vsrknutí a následného dlouhého přežvykování, pro okolní svět sice poněkud hlasitou, pro vlastní útroby ovšem příjemnou a pohodlnou. Taková je Sonia, opakoval si v následujících chudších dnech, poněvadž parodie řízku se neopakovala a polévka zřídla, přesto se nadále živil rozdílem mezi Soniným půvabným bytím a Soninou nádhernou formou a nahodilým spletencem poledníků a rovnoběžek. Kdyby se tak dalo svět přiblížit k Soni a vybrat z něj to nejlepší jako kroupy z polévky, jako tamtu hrudku v omáčce, snil a prohlížel se v ešusu vyleštěném chlebem (po francouzském způsobu, drahá Sonio, nehledě na tu jejich zatrolenou Maginotovu linii), kdyby tak čtyři světové strany určovaly strany jejího psacího stolu, a nad tím vším by byla ona, stála u brány, provázela po budovách a s úsměvem by volala na lidi. Po týdně, když to Jurkovi jakžtakž šlo jak u psacího stolu, tak u zásobování, mezi svými jako doma, mezi cizími s úctou, popadl pero a svým kaligrafickým písmem hrdě pozval na nedělní předjarní piknik za účelem seznámení se s lepším imago mundi, v šatech konkurujících univerzáliím, všechny báječné přátele, mezi než patřil Olek, řečený Lauf, Stefek, řečený Skřivan, Jurkův bratr Witek, řečený Kos, a Heniek, řečený Litera, který neuměl strílet, zato knížky četl až do poslední stránky a stejně jako Jurek, řečený Hláška, nepřeskakoval popisné pasáže.

5/

První láska, Danuško, psal Jurek v sobotu večer, poté co Soniu nenašel ani v altánu, ani nikde jinde, takže si pouze vybral košili na další den, vytáhl tenisky na přezutí a dlouho přemýšlel, kterou kravatu si vezme, první láska, oblíbené téma všech písničkářů, fejetonistů a těch, kteří přinášejí lidstvu svá nesmrtelná, monumentální umělecká díla, v sobě obsahuje mnoho sentimentu a často také dětinské naivity, již si pak člověk dlouho uchovává v srdci. Téměř každý z nás si projde obdobím takzvané první lásky. Celý svět se nám pak jeví krásný, květiny voní silněji, vzduch, který dýcháme, má pak docela jinou chuť. Stín dubu dovede zjitřit stesk a neodbytné, tklivé myšlenky. V žilách už dávno neteče krev, leč kypí jimi dnem i nocí prudký, zpívající, zpěněný potok. Dny míjejí podobně jako průvod rozesmátých děvčat, z nichž každé nese koš až po okraj naplněný radostí. Och, buďte pozdraveny, zakleté dny první lásky!

Potok se Jurkovi zpěnil v noci, tučňákovi na očích, ale nedělní ráno ho zastihlo již oholeného, vymydleného a přece jen v kravatě. Stínu dubu za oknem se opět podařilo zjitřit, Jurek sebral všechnu odvalu a vzhledem k tomu, na co v noci myslel, odešel příliš pomalým krokem do pavilonu B. Ťuk, ťuk sice možná bylo zaťukání, ale hrdelní „já, Jurek“ už bylo ohlášení sebe sama, třebaže Sonia slyšela sotva šepot a šoupání nohou. Přesto otevřela, v blankytně modrém župánku s hlubokým výstřihem, a labuť znovu vzlétla. Když Jurek spustil něco o mši ve dvou, vlastně ve třech, počítá-li se také Duch svatý, v tworské kapliče, podívala se na hodinky a její kruhy barvy stínu dubu pod očima pravily, že bude dnes lepší modlit se o samotě.

Setkali se až u vchodu. Báječní přijeli vlakem v jedenáct, spolu s davem návštěvníků prošli bránou a hlídači jeho pušku výjimečně ponechali. Svítilo totiž neutrální slunce, smířlivé ke všem barvám a odstínům kůže, Jurek čekal se včerejším kompotem vedle kohosi v modro-žlutých šatech a spravedlivě rozdělával pecky do sklenic od marmelády, a u říčky přislíbené v dopise chlapcům se tetelila loučka toužící po prvních výkopech a zdařilých robinzonádách, hlavně ale, aby míč nespadol do vody a jejich nejlepší léta neodnesl proud. „Víš, drahá Sonio, chlapci jsou hráči nejvyšší sorty,“ stejně jako o kompot se totiž Jurek dělil o to, co ví o báječných, „chlapci střelíjí a kopou jako málokdo, lépe než gestapo ležícího člověka, a Olkovy hlavičky pohladí, hlavičku má jako pánbů, hotový Ajnštajn. Svého času, vlastně už za nás, to byl hlavní útočník města Varšavy a klubu černých košil, a dokonce mohl hrát za Polsko, kdyby ovšem Polákům tak nezáleželo na Gdaňském koridoru a — jen tak mimochodem, Sonio — na přístupu k tobě, tedy, chci říci, k moři. Olek je navíc vysoký a štíhlý jako topol. Má ušlechtilé rysy a lehkou, volnou, nenucenou chůzi. Vždycky se pečlivě strojí, vždycky je zdvořilý a disciplínu má jako málokdo. Zdá se, že ho nic nedokáže vyvést z míry. V životě se neztratí, má totiž pod čepicí, ví si rady v každé situaci, vždycky ví, kudy kam. Jakožto můj přítel se těší oblibě dam, ale protože v těchto kontaktech nepřekračuje rámeček obvyklé zdvořilosti, získal si u některých z nich pověst náfukey. Mimochodem, věř, Sonio, že na tom není ani slovo pravdy, já ho ostatně znám nejlépe. Spojuje mě s ním už od raného dětství pevné a trvalé pouto opravdového přátelství.“

Když báječní Jurka spatřili a zvesela mu zamávali, hodili mu do rozevřené náruče, kterou je vděčně vítal, nikoli merunu zvanou hadrák, nýbrž pravý kožený míč. Jakmile by dopadl, do nastražených Jurkových uší, co na tom, že celých červených, zaznělo by několik vtípků příhodných místu, situaci a básníkovým děravým končetinám, kdyby nebylo nedaleko postávající Soni, Soniny postavy, Soniných tvarů a úsměvu, úsměvu. Představování bylo u konce, proběhla výměna jmen, pseudonymy

tentokrát zůstaly inkognito, nahlédlo se do Jurkova pokoje a složily se komplimenty tučňákovi a dubu za oknem, načež se konečně v tom krásném nedělním dni vyrazilo pomalou chůzí těch, co mají všech pět pohromadě, a zamířilo cestou mezi několika Napoleony, povídajícími si u brány, přímo k řece.

A byli spolu a bylo jich šest, když z lávky pozorovali sladkovodní ryby a pouštěli po proudu větvičky a dřívka, které bude první, a bylo jich šest, když mávali rukama jako pomatení, aby povzbudili mlýn v práci a aby uletěli jako ptáci, než je to semele na prach, a bylo jich šest při návratu pro změnu po druhém břehu, když se dělili o housku, škoda že bez šunky, ale zato s extra tučným sýrem, který už dneska žádný Napoleon ani Newton neochutná, a bylo jich stále šest, aby si mohli vyprávět o gastronomických zázracích v dobách míru počínaje zázrakem v podobě lososa na lůžku z jarní zeleniny s lanckoronskou omáčkou s kapkou algarveského sherry, díla Soniny babičky, dej jí pámbů věčnou slávu a přidej navrch skleničku moselského, a míchanými vejci s cibulkou a slaninou od bratří Jurka a Witka konče; bylo jich ovšem pouze pět, když se na paloučku rozeběhl kopačák, bylo jich pouze pět, když si kasali nohavice a upravovali brýle, a museli si, totiž Jurek a ostatní, rázně odplivnout a předvést sílu polského útoku a neprůstřelnost polské obrany.

Šestá se pohodlně opřela o strom, ťukla hrníčkem o hrníček a začal zápas s brankami z březových kmínků, a to mezi Olkem a světovým výběrem, špičkovými hráči, nejlepšími z možných, na to vemte jed. A kolik je hvězd na nebi, tolikrát si přihráli a zase se obehráli, kolik je na polích zrn pšenice, tolik nožiček a klíčků proběhlo, zastavovali se a stříleli z voleje, a kolik je plev, tolikrát se faulovali. Míče se zmocnil Olek a nakopl jej levačkou, až vyletěl vzhůru, dopadl mu na vypjatou hruď, a než skončil na zemi, Olek jej zase šikovně kolenem odrazil až do oblak, takže přeletěl Witkovi přes hlavu, načež se bokem prosmýkl pod míčem, aniž by zavadil o Staszko otočené tělo k nerozeznání od Lotovy ženy, vlastní přihrávku zastavil lépe než samotný Achilles, s míčem u nohy přiběhl k Heňkovi, a přestože ho mohl

docela snadno obejít, udělal kličku vlevo a nechal Heňka jako odalisku ležet na boku a se svůdně poodhaleným lýtkem a ozlomkrk se hnal dál, jenomže nešlo o jeho krk, ale — kdo to uhádne, čím to byl krk? — Sonia to okamžitě uhádla, jistěže o krk svatého Jiřího, který už od ranního nedělního kuropění bojoval s hrůzným drakem, oproti legendě však jako na potvoru povalený dračím bodyčekem, už se nevrátí se štítem, ale na štítu, už leží na zemi, zatímco míč, ať už zuří kolikátá chce válka, letí jako obvykle přímo do brány, tedy tam, kde se zpečetuje převaha jedněch a mizérie druhých.

Jedna nula není zase tolik, je to teprve první kamínek na zahrádce, první červíček v rajském statutu remízy, poněvadž na vítězství by pomýšlel jen opravdový snílek; jedna nula je teprve hrom před bouří, pánové, spoutejme tedy déšť, vyhážejme kamínky ze zahrádky, zvráťme status a jako jeden muž, pánové, Heniek Witkovi, Witek Stefkovi, Stefek rychle Jurkovi a Jurek — co naplat, Olkovi, lepšímu zatopíme a krasavici necháme vychladnout. Pánové proto — pro krasavici to byli chlapci, pak tedy chlapci — chlapci proto dělali, co mohli, a co mohli, to také udělali, a tvrdě bránili bránu tradiční zdí, roztahovali hru na křídla a až dolů za palouk, zoufale se snažili o dlouhé přihrávky, výkopy a hurá akce, ovšem pokaždé to bylo pozdě, a výsledek stoupal asi jako rozlitý Bug v Broku, asi jako jarní Utrata v Tworkách, když Olek tvrdá holeň, když mazaný Olek a Olek mazák, zdatná nožka a hlavička, a kdyby na věc přišlo, tak i ručka a loket, Olek, sportovec z hlavního města, klub černých košil jásá a sám Olek dává všanc všechen svůj talent, rozšafnost prvoligového hráče i znalce ženské psychologie a celou svoji budoucnost. I slepému muselo být jasné, a Jurkovi asi rovněž, že hra směřovala nikoli k jednomu gólu, ale že tu někdo peče dva zajíce najednou, až se z tribun ozýval smích, a obdivný jásot, potlesk a příliš zdravé ruměnce. A čest Jurkovi, že na louce bojoval svoje Thermopyly, že nedbal čistých kalhot, pádil, brzdil, vyrážel, uhýbal, točil se, odsakoval a blokoval, že se vrhal do vzduchu i na zem, neustále si zvedal brýle jako spadlý kámen, třebaže věděl, že to

nezvládne, že výsledek nezmění a že se může modlit leda tak o přestávku.

Modlitbu však někdo vyslyšel, asi ten idiot rozhodčí, a Jurek se úlevně rozvalil na kabátu v pozici věčného teď. Pánové upíjejí šťávu z kompotu a diskrétně vyplivují pecky do zaťatých pěstí na znamení úspěchu, Sonia nastavuje krk slunci a slunce se nenechává prosit, pánové Soni vyprávějí o gólech, které Olek nastřílel Cracovii na turnaji, a v teplém povětří se chvěje štěstí.

Ovšem jak tu má být člověk šťastný, jak se tu má bratřit se štěstím, když právě ústa vyplivla poslední pecky, ve vzduchu utichly poslední vtípky a byl ohlášen konec přestávky. V klubu fanynek se diskrétně upravily účesy a zvýraznily rty, zatímco obě družstva vyběhla na louku. Jurek se zoufale podíval na Olka, který už dělal nožičky šajtlí, na svoje nohy nešikovné jako báseň, tentokrát ovšem bez cézury, na svoje nápady Jurka Jurka čaj anebo turka trapné jako třináctislabičnick. Co si budeme povídat, profesionální útočník a v soukromí nejsrdečnější kamarád ze školní škamny vypadal dobře a milované město Varšava, natož její nejlepší čtvrť, Wola, na něj mohla být pyšná. Měl v očích tolik safíru, kolik žena potřebuje moře, a v rukou s vyrýsovanými žilami mohl zvednout kterékoli dítě, jímž by se chtělo být, a prohrábnutím těch hustých blondatých vlasů by bylo možné si zlomit ne jeden rudý nehet. K tomu mohutná čelist a ústa, ke kterým kdyby se přiblížila, pak nejlíp směle, bílá košile, propocená dosud docela nevinně a ledabyly rozepnutá, a lýtka tak krásná, i když masitá, že by se jeden mohl ptát, k čemu jsou vůbec kalhoty. K čemu je vůbec to všechno, napadlo Jurka a udělal na útočícího Olka tak drsný skluz, že soupeř bolestivě sykl, popadl se za koleno a vstřelil gól bez radosti, čtyři na jednoho a čtyři banány, hanba. Čtyři poražení lvi však každému musejí stačit, fanyнка tedy pohlédla do tváří a nenápadně zívla, načež Olek nechal kopačák vletnout do křoví a ostatní báječní se rozesadili na pařezech a smířili se. Jurek našel míč za jalovcem, slavnostně jej položil Sonie k nohám a konečně se usmál.

Vleže, vpolosedě a s čely opět ke slunci se zase dali do řeči. Mluvili o děvčatech v oknech, když vojáci mašírují, o rudých holínkách, o Gretě a Rudolphovi dohromady i zvlášť, ale raději dohromady, o kouzelných vrších, bílých horách a o poloostrově, který znala od zálivu i od moře pouze Sonia, o písku čistším, než jsou slzy, o kutrech vracejících se z lovu a o jejich sestřích, žlutých slunečnicích, a taky o malém bílém domku, o prázdninách u Šwidru, o tom, jak je nám na tom světě. A když už nakonec všechna ústa umlkla a kabáty objaly všechny do jednoho, Olek poprosil Jurka, aby zaimprovizoval na nějaké téma, odkašlal si a zarecitoval, ale nejen Olkovi, něco v alexandrínu:

*Počítat v básničkách zvládneme, přátelé,
po vašich obavách ať už se slehne zem.
Ruce své propleťme jak rýmy střídavé,
vždyť rceme ve verších, kdežto smrt žvaní jen.*

„Ještě,“ vykřikli všichni báječní, „teď ještě, Jurečku, něco o Soni.“ Sonia se zapýřila, ale tichým hláskem ho vybidla:

„Dobrá, Jerzy, slož něco o Soni.“

Jerzy vážně přikývl, hlavu stáhl do límce kabátu a zamyslel se. Akrobat Stefek se mezitím stavěl na hlavu, zatímco Witkovou silnou stránkou bylo imitování, takže zakdákal a zaštekal jakoby cizím hlasem, iluzionista Olek předvedl trik se zápalkami, při kterém se jedna zapálí a ze čtyř dalších se kouří, kdežto Heńiek dovedl pouze stříhat ušima. Sonia se akrobatovi smála, a to i když se mu Olek snažil zapálit paty, Heńkovi zaštekala do ucha jako Azorek baskervillský, na Witka se podívala jako člověk, zatímco na Jurka, když si zase odkašlal, s bušícím srdcem. Nuže, okamžiku, vytrvej:

*Já jsem jenom mužský, krátkozraký k tomu,
Pýthie nejsem omylem ani.
Leč jisté je i bez předvídání,
že milovat budeš až do světa skonu.*

Všechno umlklo, nastalo takzvané mrtvé ticho, příznivé ptákům, jemnému šumění říčky, druhým houslím stromů a dunění vlaku směrem od Podkowsy, které bylo čím dál bližší a čím dál plnější, až všem zapulsovalo ve spáncích a v žilách na zápěstích to zalechtalo dojetím. Slunce se chýlilo k západu, takže se rozhodli, že vyrazí nazpátek. Šli pěšinkou po dvojicích, Olek něco šeptal Soni, stejně potichu jako dlouho, Witek šel vedle Jurka, po bratrsku mlčel jako hrob a chytal míč, když Jurkovi vyklouzl. Ještě štěstí, že je večer zákaz vycházení, přemýšlel Jurek a plácal otevřenou dlaní do kopačáku, který byl od kopání pořádně těžký, a schválně našlapoval zvsoka, hlavně aby se, chraň bůh, neloudal, dobrý bože, tak nádherně mohlo být u řeky, podél trati a večer v pokoji, nebylo to ale jen tak, vikomt je také krásný titul, jen aby přežil válku, jen aby stihli ten správný vlak.

Lokálka z Podkowsy přijela přesně ve chvíli, kdy vstoupili na nástupiště. Báječní si se Soniou dlouho podávali ruce a poplácali básníka a fotbalistu Jurka po zádech, jeden ho dokonce políbil na tváře a slíbil, že přijede přesně za tři týdny, až se vrátí bůhvíodkud. Do vlaku museli naskočit už za jízdy a Olek rychle vtáhl dovnitř Heňka, kterému se jaksi nedařilo vyškrábat se dovnitř. Poslední vagon dlouho mizel z tworského obzoru, načež se opět objevily domky podél kolejí a topoly na stráži, Sonia sklopila zrak do země a hleděla na tentýž kamínek co Jurek.

„To bylo senzační, myslím, že máš opravdu báječné přátele,“ řekla a nečekaně mu podala ruku. Kámen pořád ležel na stejném místě, když Jurek tiskl ty opálené prsty, ty dlouhé a ladné chrupavky, které vedly přímo k zápěstí, i karmínové nehty, až nakonec buch, všechno to políbil i s prstýnkem.

„Musím si už jít lehnout,“ usmála se Sonia jakoby smutně a podívala se na hodinky. „Děkuji.“

Zmizela na pěšině a Jurek se mohl loudat dle libosti až k nejbližšímu plácku, až se, trochu znuděný, pořád zpocený a v botách zaprášených až hanba, posadil na lavičku. Asi si trochu zdřímnul, poněvadž Antiplatóna, který si kecnul opodál, si všiml až za nějakou dobu. Měl na sobě stejné pyžamo co vždycky

a prošoupané ponožky ve zničených sandálcích, a když už se uvelebil, pohlédl se zájmem Jurkovi do očí.

„Co že jste dneska tak zamyšlený, pane účetní... No a kam pak se poděl zbytek vaší sympatické společnosti?“

„Ále, škoda mluvit,“ vydechl Jurek, ale cítil, že si potřebuje s někým popovídat.

„Samota, co?“

„Samoto — čím mi lidé?“ usmál se Jurek a hořce si vybavil Sonino gesto, ruku zamyšleně přiloženou ke tváři, když Olek střílel gól.

„To je k sakru zase den, nechali mě to umývat,“ zahučel Antiplatón. „Vidíte, pane buchhalter, tady na zdi, za námi, tuhleto hloupost? A že prý jsem to psal já! Idioti! Banda kreténů! A vodou to nejde dolů, potřeboval bych mýdlo nebo něco. To bude děsná fuška.“

„Proslov můj ten bude krátký, vypadněte z mé zahrádky,“ vyslabikoval Jurek a lhostejně se odvrátil. „V tom bude mít prsty Voltaire.“

„Jistě. Sám jsem ho viděl, jak schovává barvu pod slamník. Ale oni, že za to můžu já, že ve Tworkách prý takhle veršuju jenom já. Co je to za tupce, představte si to — vždyť já nikdy nepíšu v rýmech, to si vyprošuju. A když už píšu, rozhodně na nikoho neútočím, na nic neupozorňuju, vždyť já se nevyjadřuju o ničem... Kvůli chybějícího obecného referenta utržená zemská osa víří / Hle, busta světa bez mateřského prsu až do konce počátku, do konce počátku / Anthrópos na obsazené houpačce snove rozptýlenou píseň, rozptýlenou píseň... Takhle začíná můj nejnovější kus. Taky to bude o samotě a o lásce,“ zahihňal se Antiplatón. „O samotě, lásce a odmítnutí. A také o tom, že to, co je tady černé na bílém, je vždy odněkud vytržené a již řečené. A že tečky jsou bílé velryby ve fúzním moři hluboce lidského a náležitého.“

„Prosím?“

„Bude se to jmenovat Psavo.“

„Aha,“ řekl Jurek s úlevou. „Řeknu vám upřímně, že mně osobně se tenhle název moc nezamlouvá.“

„Možná ho ještě změním,“ zahuhlal Antiplatón a zčervenal jako rak. „Co vám na něm vadí?“

„Co je to vůbec za slovo? Čtivo, to znám, banální román bez hlubších myšlenek, bez ambicí, pouze na krácení dlouhé chvíle ve vlaku nebo na dovolené. Nebo třeba v pojišťovně, ale psavo? To spíš rovnou topivo nebo palivo,“ rozesmál se nahlas Jurek. „Stelivo a střelivo, pitivo, a zejména, cha cha, hnojivo.“

„Psavo, pane účetní, poněvadž existence se stala odustálejším, spletitým, polopřejatým názorem. Ohlasem bez hlasu, ozvěnou ozvěny, co kane, co kane. Chápete?“

„Ani ne. Vlastně — vůbec ne.“

„Vidíte, pane zásobující počtáři, kéž bych to už nikdy víc neslyšel. Hned bych byl jako rybička.“

„Kéž byste neslyšel co?“

„Vy to neslyšíte, pane účetní?“

„Ne,“ odtušil Jurek.

„Copak neslyšíte ten hrůzostrašný hlas, který se rozléhá od obzoru k obzoru, ten hlas, kterému se obyčejně říká ozvěna?“

„Ne. Neslyším. A ničemu z toho nerozumím. A nechci vám kazit vyhlídky, ale když titul knížky nikdo nepochopí, nikdo si ji nekoupí a nepřečte, pokud vám ji vůbec někdo vydá, cha cha, vždyť v básni o tom referentovi vůbec není, abych řekl pravdu, vůbec jasné, o co jde. Vůbec to nedává smysl. Navíc se neříká *kvůli chybějícího*, ale *kvůli chybějícímu* nebo *kvůli tomu, že chybí* či *z nedostatku* anebo, jak se říkalo dřív, *pro chybějícího*. Například: pro chybějící přátele, z nedostatku přátel, kvůli tomu, že neměl přátele, začal psát básně.“

„Co mě tu budete, mlíčňáku zásobovačská, poučovat, vždyť bych mohl být váš otec!“ zavrčel Antiplatón. „Váš vlastně těžko, pane nakrmený, váš obličej to není, a vaše řípa teprve ne. No jo, pane Jerzy, dech nesvěží, vrhat stín na zem?“ pronesl ještě celý rudý, jak byl vzteky bez sebe, a vstal. „Proč bylo dneska k snídani tak málo sýra? Brzo bude tma, dobrou noc vinšuju.“

Rázoval si to pryč, zrak upíral na sandály a něco si pro sebe vztekle mumlal. Nedaleko zahvzdal a úlevně zafuněl poslední vlak, jako by konečně pustil z hlavy neděli, a víc už se toho dne

skutečně nestalo, kromě Jurkova dopisu pro Danušku, Olkova lustrování stropu nad postelí, které trvalo až do růžového svítání, Witkova a Stefkova chrápání a zřejmě také Soniny pozdní procházky, Soniny pozdní procházky opět k řece.

Co Olek spatřil za trojramenným lustrem, co si Sonia pomyslela, když se Utrata zablyštěla jako hadí kůže, ví pouze pan měsíc, ale měsíc zrovna nahlížel posmutnělému Jurkovi přes rameno:

Záhadná věc — takový dopis! Obálka a bílý list papíru posypaný černými znaky. Tak málo, a přece... tak nesmírně mnoho. Dopis může srazit duši do propasti zoufalství nebo ji zapálit jasným, žhnoucím plamenem radosti a srdce vyléčit tím nejzáračnějším lékem, jímž je naděje. Když otvírám obálku a vyjímám z ní listy dopisu od Tebe, z očí mi odchází černá a veškerý smutek... Posledně ses mě ptala, jsem-li „lamačem“ dívčích srdcí. Jistě, v životě jsem se pokoušel lámat už mnohokrát, nikoli však dívčí srdce, nýbrž rekordy v kopané (nevím, které z těchto dvou umění je náročnější). Prý jsem v tomto sportu dospěl k docela dobrým výsledkům. Nezkoušel jsem zato lámat dívčí srdéčka, poněvadž se domnívám, že toto umění lze provozovat pouze s koňskou dávkou dovednosti, srdéčko totiž může snadno upadnout, rozbít se či puknout. Jistý můj přítel sice má za to, že ženská srdce jsou nejednou tvrdší než nejtvrdší míče (nepokoušej se tvrdit, že ne). Na druhé straně však moudrá matka příroda zná opravdové umění scelování ubohých kousků puklých srdcí, zejména když se někdo milosrdný, Danuško, uráčí jí s tím pomoci.

Píšeš mi, Danuško, že jdeš proti proudu, když nemiluješ, a ani nevíš, jak se to dělá. Netušil jsem, že je zapotřebí zvláštní schopnost a bohaté znalosti na to, aby se jeden do někoho zamiloval. Je to lidské a přichází to, když to nejméně čekáš. Tobě připadá, že už Tě nikdy nikdo nezaujme, že je na to potřeba pevná vůle. Ale ono ne. Náhle Ti stane před očima... v tramvaji, na nákupu, na pěšině... a je to. Vidiš, že je to Tvůj člověk. A srdce Ti k němu přiroste na život a na smrt. Teprve pak všechno získá smysl. Máš cíl: žít pro někoho, žít pro člověka. Jeden člověk může dát víc než všichni dohromady. Nikdy nebude šťastný ten, kdo v práci, jíž se věnuje, dosáhl svého cíle, a kdo dokonce svůj život zasvětil určité ideji, pokud vedle sebe nebude mít někoho jedinečného,

někoho blízkého, kdo by ve chvílích pochyb a hořkosti, drahá Danuško, pro něj dokázal najít vlídné slovo, uklidnit rozčuchané nervy a vdechnout mu sílu do další práce.

I v Ozorkowě nastala noc; Danuška už usnula, na parapetu se diskrétně leskl břechťan a pár psů na silnici vylo na pana měsíce.

6/

Čas plynul, až konečně měsíc, starší zase o pár hodin, opustil šedivý horizont, do arbajtkomanda přírody se opřely první sluneční paprsky, přísně se zaleskla rosa a začal nový týden jako sedm hladových let. Jalové polévky mrzutě vyznačovaly další odpoledne, řízečky, potomci řízků, s jejichž odchodem se zatím nikdo nesmířil, tvořily s okurkovým salátem nerozlučný pár, a dokonce i kompot souchotinář byl skoro průhledný. Rovněž Soni jako by ubývalo, mizela Jurkovi nad počítadlem, a když měli padla, ztratila se jako diamant ve vodě, usmívala se méně než dřív, na Kaltze, který jí nosil další a další sušenky, skoro vůbec a po pěšinách prokluzovala tak rychle, že se za ní všichni blázni překvapeně otáčeli.

Na Jurka, stále zamilovaného a náhle bezradného, dolehla nuda. Jel se smutným Kaltzem pro brambory a mrkev ke statkářům za Pruszkowem a po cestě se nic nestalo, dostal spočítat účty z prádelny, dopis od Danky nepřicházel, a ještě ke všemu se příběh knížky, kterou si přivezl z Ulrychowa, odehrával ve škole těsně před zvoněním na hodinu. A jistě by nic nedokázalo přehlušit nudu, nudu, šed', šed' dní toho týdne, ani namáhavou četbu — do třídy zrovna přicházel polštínář s přísným výrazem — kdyby se u sousedního, dosud volného stolu, u nedalekého ešusu, na druhém lůžku u téže skříně neobjevil dvounohý, myslící, častěji ovšem zamyšlený, o něco starší Marcel, rovněž s béžovým kabátem, rovněž s brýlemi a rovněž modrooký, pro přátele Marcel a někdy dokonce Marcílek, na seznamu platů a přidělu ovšem Brochwicz s chá jako chyba nebo bezpochyby.

Marcel Brochwicz! Well, well, well! Účetní jako víno! Ozval se na druhý inzerát a byl ze čtyř uchazečů ten nejlepší! Píše na stroji oběma rukama, je to šampion odstavců a umělec bižuterie kancelářských spinek. Mistr odhalování podfuků a nahlížení číslům do svědomí, nepřítel retuše v bilanci a rozhazování peněz. Sotva stihl Jurkovi podat ruku — v knížce zrovna také bylo páteční odpoledne, chytání lelků, tlučení špačků a poslední hodina —, sotva zdvořile smekl před tučňákem, už se stihl podívat pod matraci, zaťukat na podlahu pod postelí, změřit si pohledem vzdálenost z okna na zem a odrecitovat všechny pseudonymy autora románu, který Jurek četl. Ale v konečném úhrnu se od Jurka, jak to tak mezi účetními chodí, moc nelišil, kromě toho, že v polévce naivně hledal druhou mrkev a třetí bramboru a pravidelně krmil Virtuosa, totiž kočku, která bydlela v prádelně v přízemí. Stejně jako Jurek si před válkou vybral obchodní školu, stejně jako on fandil Polonii, měl radši westerny než filmy s doktorem Wilczurem a rád trávil večery s knížkou, zvláště s tajnostmi pařížskými. Stejně jako Jurek chodil spát až v jedenáct a stejně jako on, pokud zrovna nezaspali, si ráno čistil boty, které také nebyly kožené, právě tak vyhledával Soninu společnost a stejně svižným krokem se klidil z cesty sekretářce Jabłkowské. Stejně jako si Jurek povídal s nově příchozím, si i Marcel, než šel spát, povídal s déle zaměstnaným kolegou, během dlouhých nočních rozhovorů oba Poláci přirovnávali minulost a přítomnost k barvám papouška a tmavošedého Virtuosa, a když Jurek recitoval, Marcel stejná slova zpíval na Bizetovu melodii. Podobně, totiž mírně dozadu, si Marcel sčesával vlasy a klel jako ten stejný dlaždič, když se trápil s klíčem v tmavé síni. A konečně — se stejným steskem se těšil na neděli, když si společně s Jurkem žehlil košile a kalhoty s manžetami. Flanel k flanelu a manželka k manželce jako vrána k vráně, přesto následující neděli vyšel najevo jeden krásný a významný rozdíl. Marcel Brochwicz byl ženatý.

Opět bylo teplé nedělní ráno. Daleko nad helenowským lesem se líně vznášely narůžovělé mlhy jako rafinované nebeské podvazky. Pod převislou střechou vrátnice seděli vrabci, ve

vzduchu voněly borovice zmáčené rosou a brzy také parfém města. Dveře vlaku se tiše odsunuly a dav cestujících mlčky vystoupil na nástupiště. A vtom se ve dveřích objevila Anna. Anna Brochwiczová stála ve dveřích jako madona v kaštanovém rámu, jako celá renesance v symbolické zkratce. Válka byla šeredná, a oblouk krásného Annina krku do dekoltu odhaleného jako srdce spasitele by jí záviděly všechny mosty světa. Válka byla strašlivá, proto tedy Annina dlaň s první jarní květinou v nevinné barvě, krásná dlaň a Anniny prsty opřené v pase v pěti štíhlých synonymech. Válka byla drastická, proto tedy Anniny elegantní světlé šaty s rozpustilým volánkem na okraji, jemný vzor na látce a něha stříbrných knoflíků v první linii. V těchto těžkých časech si Anna vybrala pastelovou rtěnku fialového odstínu, vlasy měla rovné, pevné a vzadu sepnuté; nespěšnost ve tváři vydala za nejlepší líčení ze všech. Takto důstojně stála v muzeu ranní chvíle, neviditelně podepsaná v pravém dolním rohu, takto důstojně stála Anna, Marcelova žena, dáma se žlutým kvítkem, bezděčně strnulá v pozici královny, dokud konečně nezazněl varovný zvonek na znamení odjezdu lokálky za vteřinu, vlastně už za půl, a dokud na nástupiště naší skromné tworské zastávky nesestoupil, pokuste se prosím tomu pokušení odolat, hvězdolící anděl v poněkud omšelých střevících.

U druhého topolu u brány něco zapstlo a zastavilo se, netrpkost si podala ruku s citem a muž jako obyčejně se ženou.

„Počkej, nech je, ať se přivítají,“ šeptla Sonia s rukou, och, s rukou stále ještě na Jurkově rukávu. „Nevidíš, co se děje?“

V tom okamžiku Jurek dospěl. Od prvního topolu se spokojeně nesla Marcelova štíhlá postava, zastavila se tři metry od nástupiště a strčila si ruku do kapsy. Oči se upřely na horizont, větrový bonbon v ústech se náhle převrátil a spánky k sobě přisály klobouk. Země se přimkla k nohám, tvář potemněla jako slunce na Sunset Boulevard. Marcel Brochwicz byl připraven na setkání s manželkou.

Vlna spěchajících zdravých lidí, kteří přijeli lokálkou, se rozdvojila o balvan Marcelova těla, pak se zase slila, protékla bránou a přinesla robinsonům šílenství, spoustu klobás a polských

kompotů. Nástupiště bylo prázdné, nebylo to už ovšem nástupiště, nýbrž prám štěstí a beztlíže doby. Jednou to NASA ocení, každé planetárium si jednoho dne povšimne toho zázračného vakua kolem dvou bytostí, na něž se nevztahují gravitační zákony, půda na silnici, všeobecné přešlapování ani atmosférický tlak. Na své by si mohli přijít i scenáristé, kteří by se nebáli pozastavení děje ani přehnaných přiblížení a dokázali by tajit dech stejně jako Jurek se Soniou. Marcel pořád stál, Marcelova žena také nehnula ani brvou. Stáli, ale ještě víc se dívali, dívali se, ale ještě víc vyčkávali. Stále je oddělovalo těch deset dní samoty, deset neustále převrácených přesýpacích hodin, a tuna písku vržená do tváří, kterou teď milostný cham-sin urychleně spěchal odvanout. A vtom se to stalo. V kapse už nebylo místa pro ruku a v ruce podpěry pro květinu. Anna natáhla ruku, Marcel odhodil klobouk. Marcel se rozletěl, Anna se rozeběhla a paže objaly a sevřely ztracený čas. Opět byli jedna ruka, jeden osud, jeden nos a jedny falešné doklady a jedna padělaná kenkarta. A ujišťovali se, že skutečně existují, dotýkající se střídavě svých vlasů, tváří, dlouho a vytrvale, až slečna za druhým topolem uronila slzu, pán hlasitě polkl, zatímco na betonovém koberci nástupiště v Tworkách se k sobě vinuly, teď bych to prosil vzít z dálky, hnědý klobouk a žlutá květina.

Marcel odvedl Annu ke špalíru vítajících.

„Tohle je moje žena Anka. A tohle je Sonia a Jurek,“ představil oba přítomné a poprvé od té doby, co tady dostal místo, se zářivě usmál.

Podali si ruce, Jurek se ani neuklonil, a než se odešli napít kompotové šťávy, povídali si pod stromem o takových i makových záležitostech, napřed o bojové akci u Arzenálu. Anna mluvila pomalu a měla pěkný přednes. Když poslouchala ostatní, třestila oči, a když procházeli bránou, otočila se, dotkla se rukou tváře a dlouze se zadívala na vymetené nebe. A takhle si ji Jurek zapamatoval.

Obešli pracoviště, Marcelův stůl s tužkami tak ořezanými, že se třeste, čísla, a marš k nule, podívali se na tučňáka nad postelí

jako na svatý obrázek a zamířili k Utratě. Na prvním mostku se potvrdilo, že Anna je učitelka, na druhém, že učí děti hudební výchově, a u mlýna přestala dělat drahoty a vytáhla z kabelky béžovou flétničku. Posadili se na balvany u cesty a tísnili se na Marcelově béžovém plášti, poněvadž Jurek si ten svůj svléknout nechtěl.

Anna sundala hlavici, párkrát foukla dovnitř a podívala se na nebe skrz sedm dírek sedmi tónů, harmonie sfér, tónů, které v nás rozeznávají to, co je pouze částečné, příliš tiché a rozeřvané. Obřadné mlčení zavládlo v celém okolí a po chvíli první tóny chvějivě vypsaly černé na bílém, tremolo na ničem, svůj nesmělý příběh. Marcelovi připomněly léta, která jako dítě strávil v městečku, než odjel do hlavního města na studia, a řekly, že je možná těch let v obchodní škole škoda, že sice přinesly hodně učiva a navrch publikovanou diplomovou práci, jež mohla být k užitku samotnému ministerstvu, ale že možná měl odjet i bez diplomu, jak si Anna přála, poté co se seznámili na Julianových jmeninách v Karolkowě, když její mušelínové šaty zářily jako slunce v poledne a na dotek chutnaly jako drsný pomeranč. Ale tóny mu také říkaly, jak jim tam bylo dobře, když spolu zpívali ve sboru u vizitantek Bachovy kantáty a později šli Nowým Światem, který měli tuhle kousek, na dosah ruky, a popíjeli vídeňskou kávu v samotné Ziemeńské a jednou dokonce i v Adrii a tančili s důstojníky a dámami na parketu až do bílého rána, a potom dlouho vysedávali ve vaně v onom bytě v Elektoralní ulici, poněvadž v Elektoralní měli malinký byt.

Anniny čím dál rychlejší tóny Sonie připomněly zvláštní tesknostu ve špičkách prstů a žlutomodrý míč, který vyletěl ze zahrady a zachytil se na větvi v říčce; kolébal se a houpal pod nápořem proudu a ze stinné vzduchové kapsy na malinkou Soniu pomrkvával střídavě dvěma barvami; kolébal se a houpal, byl tak lehký a tak vzdálený, jednou modrý, jednou žlutý a ve vodě se odrážel jeho skutečný tvar, rozpitý, barevný, šišatý, zářivý; kolébal se a houpal a Sonia jej takhle nechala v říčce a doma mámě řekla, otec totiž zase někam odjel kout pikle, že se její míč sebral a ztratil, ale že nový nechce. Stejně jako *re k mi*

a jako *si k do*, tak míč k míči a Sonie nové tóny dále vyprávěly, kolik gólů se může na louce nastřílet jediným kopačkem, když je fotbalista ve formě, a že na něj může pohlédnout tolikrát, kolik gólů se nastřílí, a o tom, že dobrému útočníkovi by její obrana zřejmě podlehla.

Jurkovi Annina hudba připomněla, že vedle něj sedí Sonia a že má na krásné ženy smůlu, poněvadž třebaže existují, existují málo definitivně a málo nezbytně, a melodie byla taková, že měl sto chutí Soniu popadnout za ruku a chodit s ní, jak jen by to šlo, až po poslední tóny, po nichž by to teprve byl skutečný život, jenomže o chvíli později si vzpomněl na příběh o škole v přírodě, v Urlích, kam v květnu jezdili s celou třídou z gymnázia načerpat nových vědomostí na čerstvém vzduchu a zapíjet to zvláštními sklenicemi mléka přímo od podleské krávy a na které byl jako vždycky na pokoji s Olkem, jak tenkrát navečer, když už odehráli tři prohrané rabry s profesorem Dyrdou a profesorem Kamińským, vydal se k potoku a hleděl do vody, která tekla prudkým, inkoustově černým stehem jako naděje, co proniká očima, vlévá se do hrdla a odnáší člověka do budoucnosti, jež bude a bezpochyby nastane.

La si do náhle utichlo, poněvadž je vyplašil Marcelův hlas. Ten se totiž zhluboka nadechl a pěkně od bránice vyloudil zpěvný, silný a krásný tenor. Nejdříve to byl rozmáchlý zvuk, modulovaný a vzletný, jenomže po chvíli se k němu připojil přímo od flétny soprán jako tichá vlna a oba hlasy se propletly v dlouhých slovech. Zpívaly nejprve v cizích oktávách o mučednictví synů člověka a slzách jejich neutěšitelných matek, o kráse a pravdě, až všichni budou bratry, a potom už v polštině o písečných cestách, o vojenské cti a nakonec o brunetách, o blondýnkách a o všech děvčatech, které mezi vámi jsou.

Jurek poprosil ještě o několik dalších písniček z módního repertoáru, hlavně těch o jistém citu, pro něž je všechno promínuto. Anna s Marcelem se pak konečně unavili a nejspíš se rozhlédli. „Moc hezky zpíváte. Vážně. Lépe než v rádiu. A výrazněji než na gramofonu,“ přikyvoval Jurek nadšeně a Sonia, která byla, když se to tak vezme, blondýnka, ještě pořád tleskala.

„A když šprechtíte, taky to zní dobře. Hudba zušlechťuje duši. Máte krásné hlasy jako dva manželé, měli byste nám zpívat každý den. Hudba a poezie, na ničem jiném nezáleží.“

„Jurek nádherně recituje,“ řekl Marcel Anně a Sonia přitakala. „Řekni nám básničku, drahoušku Jerzy, prosím.“

Jerzy okamžitě souhlasil. Vzal všechny za ruce, takže se museli zvednout z balvanů, postavit do kruhu a obejmout pažemi. Potom, mezi dotýkajícími se skráněmi a propletenými vlasy, zašeptal:

*Jednání z frašky, z tragédie také,
žár i plané naděje,
pelyňku pachut', vůně všelijaké —
tohle všechno láska je.*

Dvě ruce Jurka poplácaly po zádech a jedna ho pohladila po hlavě. Kruh se rozpadl na dva páry a oba vypadaly nádherně, i když ten Marcelův a Annin asi lépe, tolik se k sobě vinuli a tolik si špitali se semknutými tvářemi, když se vraceli na tučňákovu území. Jurek se Soniou zpomalili, zastavili se ve stínu dubu a lehounce v rozpacích se na sebe usmáli.

„Velmi se milují. Člověk by až chtěl všechno —“

Teď, řekl si Jurek. Teď, anebo nikdy. První lístky na dubu již věděly, co je to vítr, a štěrk na pěšině ze všech sil odolával větru.

„Sonio, já tebe také...“

Sonia se rychle podívala na hodinky. „Omlouvám se, Jerzy, musím už běžet,“ řekla posmutněle. „Byla to opět příjemná neděle.“

„Pojď, doprovodím tě,“ pelyňku pachut' zašeptala místo Jerzyho.

„Opravdu se ti chce? Dobrá, tak kousíček,“ souhlasily vůně všelijaké.

Prošli kolem skupinky pyžam, diskutujících na lavičce mezi plácky, a Sonia šla tak blízko Jurka, že o sebe třeli rameny.

„Proč vlastně nebydlí spolu?“ zeptala se Sonia. „A proč nemají děti?“

„Vzali se sotva půl roku před válkou. Měli pak nějaké potíže s bydlením. Anna bydlí u známých, vypadá to, že pro dva tam nebylo místo.“

„Neměli by žít takhle odděleně.“

„To řekni tučňákovi,“ vyhrkl Jurek tak rychle, že se na něj Sonia udiveně podívala. „Víš, že za týden má přijet Olek? Doufám, že nevezme míč.“

Sonia se podívala ještě překvapeněji.

„Ne, nevím, ano, vím. Mám ještě chvílku, nechceš dál na čaj?“

Ve světě se něco zhouplo, nečekaně prásklo a prohnulo se, jedno moře se rozestoupilo a v ledovcích se objevily nové průrvy, ovšemže Jurek chtěl dál na čaj. Sonia jediným rychlým pohybem odemkla, opřela se do dveří, aby se více otevřely, bleskově schovala noční košilku pod polštář a pozvala Jurka dál.

Osamělý člun ve stínu palmy na obrázku se k Sonie hodil stejně jako k Jurkovi tučňák: měla hezký tvar, houkala se a uvnitř byl stín. Na stolku stála rovněž prázdná váza a rozházené sponky ukazovaly cestu do neznáma. Drobné růžové kamínky na hromádce v rohu stolu byly moc hezké, stejně jako kresba domku se zahrádkou, nedokončená, chyběly jí totiž schody z verandy a jedno zábradlí. Podle moře, pouze naznačeného tenkou čarou někde na obzoru, Jurek poznal, že to není leda jaký dům a že taková zahrádka někde ve skutečnosti je.

„Stýská se ti?“

„Ano. Ale víš, neříkala jsem ti, že když jsem byla ještě malá, pořád jsme se stěhovali. Táta stále práci měnil a k moři jsme se až v posledních letech přestěhovali. Gdaňsk je tak krásné město. Ne jako Pruszków.“

„Proč jsi vlastně odjela?“

„No právě, proč? Vždyť v Pruszkowě je jenom jeden biograf,“ rozesmála se Sonia a přistoupila k umývadlu, aby napustila vodu do rendlíku. Chvilí stála k Jurkovi zády a Jurek si vzpomněl, jak se otáčejí karty, když se člověk snaží věštit, jak to večer nebo v životě dopadne. Otáčím kluka trefového, vrátí se, co zapůjčeno. Kárová desítka, výprava veliká. Nejhorší by bylo eso

pikové, to by znamenalo, že blondýn bere všechno. Dá se ale teď, když už je všechno jasné jak facka, ještě doufat v károvou dámu? Udělá piruetu, bude jako myška a jako rak a mezi námi budou ta silná skla s korekčními cylindry. Rendlík se naplnil vodou až po okraj, Jurek si sundal brýle a zlehka se dotkl Soniných zad. Náhle se otočila, hladina v kastrůlku se rozhoupala, ale nevytekla ani kapka, a Sonia řekla: „Víš, ještě nikdy jsem s nikým o svém životě nemluvila. Jsem ráda, že jsi tady. Nemám tu žádné kamarády, jenom tebe, Jurku.“

Co si máš, Jurku milý, v pravou chvíli počít, pokud ne se napít toho, co ti podstrčili, a co hořkosladkého jsi měl pít, pokud ne čaj ve skleničce s cinkající lžičkou, který po chvilce přizná barvu, totiž že usazenina na dně hrnku jsou ve skutečnosti lístky a že propast nemůže být tak hrůzostrašná, je-li vyplněná hnědou tekutinou a usrkává-li se hezky za tepla. Co si máš, Jurečku v klídečku, počít, pokud ne chvíli obřadně mlčet a úplně tomu všemu nerozumět, nezávidět Olkovi a sebe sama trochu nelitovat, a když už chvíle uplyne, neusmát se, nevstat a neříct: „Je zřejmé, že to nemůže být jinak. Budu tvůj kamarád!“

Na pěšinách už bylo prázdko, všichni blázni běželi na večeri a doufali, že dostanou celou porci sýra, a Jurek se mohl jít posadit na svoji oblíbenou lavičku na hlavním plácku. Pocítil neodbytnou touhu zachytit v básni svoji situaci se Soniou a se všemi ženami, ale za nic na světě nemohl přijít na žádný rým na *stes* nebo aspoň *stesku*. Srdce mé stůně, zkoušel to jinak, je samý červ; mužské rýmy se mu však přičily, *červ* — *ner*v, to by šlo, výborně, *červ* — *ber*, skvělé, to je ještě lepší. Nakonec se mu podařilo se do toho zabrat, ponouknout slova, aby se k sobě měla, a pečlivě na kousku papíru zřýmoval *zoufalství* a *bohatství*, *smutně* s *nutně* a s *prátele* s *v neděli*.

Jak tak psal a okusoval přitom tužku, všiml si v dáli Marcela s Annou. Byli v něžném objetí a vypadali, že prostě jen tak jsou, potom, že se mírně pohybují, jako by byli v samotném středu světa. Hlavní pěšina, po které kráčeli k bráně, protínala Tworki na dvě stejné části, nechávala po obou stranách pavily,

domky a cestičky a rozdělovala napůl trávníky, stromy a chodníky. Kdyby zmizeli, Tworki by se možná rozpadly podle stop jejich kroků, ale pořád tady byli a jejich takhle v podvečer tmavnoucí siluety udržovaly budovy a pěšiny pohromadě. Obzor nad stanicí rýsoval postupující kruh soumraku; přišli k bráně a hlídač, určitě to byl Johann, jim z legrace a možná také trochu slavnostně zasalutoval. Na okamžik se zarazili, otočili se a jejich tváře se zablýskly jako nejvýznamnější body v celém prostoru, ten obraz zůstal v Jurkových očích na věky, a zmizeli za nádražní budkou. Jurek vstal a zvolna odkráčel do pokoje, který byl ještě stále vyhrátý.

7/

S mámou bude mít víc obrázků. Ten z další neděle, z příjezdu vlaku plného jako dvanácterník v poledne, by možná v paměti nebyl tak citelně a výrazně zapsán — lokálka klidně přijíždí, se zapískáním brzdí, máma vystupuje jako první a ani se zvědavě nerozhlíží kolem sebe, jde přímo k Jurkovi, s úsměvem podává Sonie ruku, jako by ji znala už odjakživa, a jemu dává do ruky síťovku, ve které jsou, co jiného, natvrdo a ve skořápkách — kdyby se nebylo tak vystrašeně, jako rak, jako stěna, jako rak a Sonie by se neperlil na čele pot, její posmutnělý obličej by nehýřil všemi barvami a tváře by se nepropadaly. Nepřijel, nestavil se na návštěvu, i když to jasně naznačoval, pomáhal Jurek Sonie s úvahou, tuhle neděli z vlaku nevystoupil, takže kdoví, jestli nebyla poslední, dveře sebou nevyplnil, na zem se nepostavil a ani nevyhazoval do vzduchu koženou mičudu. Nezazpívá jako kos při přiletu ani se nepodívá úkosem, nenarovná svých íbrmenš metr devadesát, i kdyby jen metr pětaosmdesát, a ruku u lávky nepodá. Kde je ta blondatá čupřina jako bílé rýnské, kde jsou ty oči modré jako vody Sprévy, nos rovný jak čára Dürerova, kde jsou ostatní membra dissecta, všechno v prvotřídním americkém stylu? Nebe mlčelo a Jurek nevěděl.

Máma něco málo věděla. Víc věděl Witek, který k mámě s tou novinou přiběhl včera odpoledne. Ještě lépe se v tom všem vyznal untersturmführer Guteck, nejlépe bauer Zweibel s frau bauerovou. Kdyby předměty přály příběhu, mluvily by zřetelněji, a ne tak bázkivě, bylo by lze se leccos dozvědět od plachty v dodávce Sauer, od jedné pažby pušky a zubu v rohu nádražní

čekárny, od zamřížovaného okénka ve vagonu, od pryčny ve stodole a od stébla slámy, píchajícího u srdce.

I když měl Olek štěstí na střelení gólů, k této lapance se dostal jen náhodou a nezvedl ruce vysoko z radosti z vítězství. Witek, který jel spolu s ním tramvají, měl lepší nos a vyskočil na druhé straně ulice, kde průchod lépe pohlcoval a propouštěl dál. Z lóže v prvním patře se pak mohl obdivovat ouvertuře korby dodávky, Olkovu sólu, jak naskakoval pod nápořem statistů dovnitř, a vývoji děje, dokud auto neodbočilo. O Olkově pokusu o útěk z nádražní čekárny, kam chycené nacpali, záhy vyprávěl Stefek, syn výpravčího, zatímco o lahodném nejen kravském, ale i kozím mléku a slanině v polévce napsal sám Olek v dopise, který přišel mámě na Ulrychów o dva týdny později a který Jurek nikoli bez jisté schadenfreude přečetl Sonie hned po snídani (bohužel, Sonio, bez rakouského mléka) a podruhé u prázdných ešusů místo dezertu.

Milý Jurku, začínal Olek, řečený Lauf, ve skutečnosti spíš čeledín Al, svůj dopis na list papíru příliš prudce vytržený ze sešitu. Jsem na vesnici u Zweibelových, mají veliké hospodářství v horách nedaleko města Innsbruck. V lese nad polem tu ještě pořád leží hromady sněhu. Strava je dobrá. Napíšu ti, jak vypadá můj den. Vstávám za svítání, píl sklenice mléka (kravského nebo kozího), dva pořádné krajíce chleba a pak už honem do práce, je tady toho potřeba hodně udělat. Ve dvě mám přestávku, dostávám mastnou polévku a brambory se slaninou, co hrdlo ráčí, a pak už jdu zase k prasatům a kravám nebo na pole a tam jsem do večera. Padla máme v sedm večer. Ale dneska je neděle a dopoledne jsem si se třemi čeledíny šel dokonce zakopat. Moc mě mrzí, že tady nejsi, jinak bychom jim to natřeli! Musím Ti říct, že mám veliké štěstí. Mohlo to se mnou dopadnout daleko hůř, protože většina transportů jela z nádraží přímo do fabrik. Ale mezi mým doprovodem byl jeden pán jménem Guteck, který mi pomohl dostat se sem. Kdysi hrával za Fortunu Berlín. Ještě ve Varšavě jsem totiž ztratil botu a řekl jsem sousedovi, že teď budu hrát bosky jako samotný Leonidas tenkrát na mistrovství proti Polsku. A tenhle Guteck se na mě podíval a říká: 6:5, to byl panečku zápas!

Doufám, že je Witek v pořádku, nikde po cestě jsem ho totiž neviděl. Už jsem mamince psal, ale prosím tě, Jurku, běž k ní do Wilczé a řekni jí, že si nemusí dělat těžkou hlavu. To Ty opravdu umíš. A měl bych na Tebe ještě jednu prosbu. Tenkrát v neděli to bylo v Tworkách skutečně báječné, pořád na to setkání vzpomínám. Mohl bys, Jurku, vzkázat paní Sonie moje poklony a pozdravy a říct jí, jak rád jsem ji v Tworkách poznal? To Ty opravdu umíš a víš, že s perem mi to moc nejde. Vyčítám si, že se to takhle všechno semlelo, ale neměj o mě strach. Budu čekat na dopisy. Stýská se mi po naší Varšavě. Všechny za mě pozdravuj a polib.

Tvůj Olek.

Jurek všechny pozdravoval a některé políbil, ale zato dvakrát, polibek od sebe nepočítal. Nejradši by přečetl Sonie dopis ještě jednou, ale bohužel nechtěla. Následující neděli se mu ale podařilo Soniu přemluvit k návštěvě u mámy na Ulrychowě, aby jí pustil gramofon, provedl ji po čtvrti, ukázal jí knížky a sbírku svých fotosek do roku 1930 a také fotky ze třídy, hlavně tu, na které je s Olkem v jedné lavici, ještě, Sonio, bez vyřezaného srdce, a ze společné školy v přírodě v Broku u řeky pojmenované podle buku, pokud by se ovšem dendrologové přemrstěně angažovali ve spodobě znělosti. A konečně památeční fotografii z rozdávání maturitních vysvědčení studentům gymnázia Sowińskiego, puncovaně dospělých, třebaže špatně skloňují puellu, Konráda tvrdohlavě mají za Gustava a štípání za pravidelné sloveso.

Mladí Tworčané si prohlédli Jurkův pokojíček v rohu kuchyně, verandu na parapetu a obývací pokoj na pohovce, zvědavě sklonili hlavy k albům z časů, kdy zmrzlina byla lahodnější než celý oběd, prak důležitější než stáhnuté kalhotky a zvonění sladší než ticho. Olek ve škole se vůbec nepodobal vysokému blondýnovi, fotbalistovi a válečníkovi a neměl v sobě nic amerického, zato Jurek nosil pořád ty stejné brýle a úporně se mračil nad výpočty, které mu opět nevycházely. Byli jako Laurel a Hardy, ale přesto se od sebe moc nelišili, na to, že byli jako

číšník a jeho sok notář, se k sobě ve škamně moc pěkně chovali a na hřišti se dívali, kudy běží ten druhý.

Přesto, jak si Jurek vzpomínal, se mezi nimi odehrály všeli-
jaké půtky a šarvátky o víc místa v lavici nebo na klepadle. Už
v hodině o Fredrově *Pomstě* Olek udělal v Jurkově sešitě in-
koustem pořádného žida, čímž navěky zamazal Jurkovo nád-
herné, čisté kaligrafické písmo a také narušil klid, který jinak
ve třídě panoval. „Hovoříme-li o humoru v *Pomstě*, nabízí se
následující otázka,“ četla Sonia nahlas, chichotala se a jezdila
prstem po černé kaňce veliké jako stesk v řádně, bezmála pun-
tičkářsky vedeném Jurkově sešitě, „zda Fredrův humor jest
laskavým, dobrotivým, vlídným a jeho komika pouze vnější.
Odpovíme-li, že nikoli, pak z první otázky záhy vyplyne druhá,
totiž zda jest smyslem komedie vysmívati se určitým vlastnos-
tem, a pokud ano, tak kterým. Odpověď na druhou otázku zní
následovně: Fredrova komedie jest satirou na kverulantství,
vášnivost, neotesanost, žabomyší války šlechticů, prospěchář-
ství, samochvály a prolhanosti. Satira bývá charakteristickou
pro ty komedie, jejichž komický účín vyplývá nikoli z vnější
situace, nýbrž z protikladu určitých typů či charakterů.“

„No právě,“ řekl Jurek a ztěžka vydechl.

„Hovoříce o dramatu, opomněli jsme uvést, že drama musí
se vyznačovati divadelností, totiž že jej musí býti možno uváděti
jevištně,“ četla Sonia dál. „Jednání v dramatu nebývá více nežli
pět a každé jednání jest ještě rozděleno na jednotlivé výstupy.
Abychom *Pomstu* viděli také ve světle kritiky, paní profesorka
nám přečetla kritiku *Pomsty*, již sepsal profesor Sarnowski.“

„Tam má být Tarnowski,“ řekl Jurek.

„Tarnowski,“ opravila se Sonia a dusila v sobě smích. „Před-
tím jsme však definovali kritiku. Kritika jest hodnocením klad-
ných a záporných vlastností.“

„Uměleckého díla,“ dodal Jurek.

„Uměleckého díla,“ dočetla Sonia až k tečce a oba se roze-
smáli.

Máma přinesla čaj, přikrojila kousek perníku a lépe se už mít
nemohli.

„Vyjmenujme si své kladné a záporné vlastnosti,“ navrhl Jurek. „Umělecká kritika u nedělního čaje. Kdo by chtěl začít?“

„Jsi, Jurečku, lenoch,“ řekla máma, „měls přinést uhlí a nepřinesl jsi zhora nic. A jsi špindíra, podívej se do skříně. A jsi žrout, vždyť jsi snědl už třetí kousek perníku a paní Sonia teprve jeden.“

„To ne,“ kontrovala rychle Sonia. „Jurek je velmi šarmantní a vždycky umí všechny pobavit, Jurek je společenský a vtipný a je milý jako málokdo. A je také sečtělý, neobyčejně inteligentní a vždycky ochotný pomoci. A je naopak velice pořádný.“

„A záporné vlastnosti?“ zeptal se šarmantní a sečtělý, ovšem těžko říct, zda skutečně vtipný Jurek.

Sonia se důkladně zamyslela, podívala se totiž do stropu a poté dlouho hleděla z okna. „Ne, žádné nemáš... tedy, o žádných nevím, opravdu... Leda... no, Jurek je... takový málo americký. Ale, prosím vás, neptejte se mě, co to znamená!“

„A Sonia je vždycky hrozně milá a veselá. A když má dobrou náladu, z úst jí plyne nepřetržitý proud eruptivních slov, barvitých až do nebes. Má zlaté srdce. Působně se obléká a má neobyčejný smysl pro barvy. To každý sečtělý muž dovede ocenit. Stejně jako její úsměv z nejbělejších perel a oči jako dvě jiskřičky. Sonia má ve skutečnosti jenom jednu zápornou vlastnost.“

„Jakou?“ zeptaly se máma a Sonia svorně, ale máma hlasitěji.

„Zakoukala se do jiného,“ objasnil Jurek triumfálně a spokojeně se rozhlédl po místnosti.

Sonia se rychle sehnula nad Jurkův sešit, ještě než se máma stihla zeptat, proč má Zázrak na Visle pořád Smůlu na Utratě, proč jeho útlá ramena, kulaté oči a velké uši nikdy nemají úspěch, proč to, co ze sebe vydáme, není vždy chtěno a bráno.

„V hodině jsme se čítankou poučili rovněž o Lindeho *Slovníku*. Samuel Bogumił Linde, původem Němec, zapsal se výrazným způsobem do dějin polské literatury. Rozhodl se sebrat všechna slova polského jazyka do jediné knihy, jejich popisem a uvedením jejich významů. Slovník měl jistou přednost,“ rozesmála se Sonia, „jistou přednost, a to tu, že citoval autory

rozličných epoch, a to včetně jejich básní, v nichž bylo dané slovo přítomno. Každý výraz byl popsán tak důkladně, že nového již nebylo možno doplniti. Jest tím ve *Slovníku* patrný jistý německý akcent.“

„Stejně jako u Soni,“ vyprskl Jurek.

„Buď zticha. Německý akcent, a příliš málo slov v něm pochází z nářečí, co ovšem Lindemu třeba prominouti, poněvadž nejša Polákem rodilým, nemohl se seznámiti se všemi zvilostmi jazyka polského.“

„Tohle bych Soni prominul jakbysmet,“ vyprskl znovu Jurek.

„Buď zticha. V dnešní hodině jsme se zabývali pojednáním o ‚Encyklopedistech‘ v čítance. Nejprve jsme si uvědomili, čím jest encyklopedie. Encyklopedii tvoří řada knih v pevné vazbě, označených podle písmen abecedy. Pod každým z písmen nacházejí se vysvětlení poznatků z rozličných věd. Všechno jest promícháno,“ nadechla se Sonia, „a tvoří chaos. Dle čítanky jsme provedli popis Diderotův, jednoho z významných světových literátů. Diderot byl mohutných ramenou, světlých, vlnitých vlasů a tváře s vysokým čelem a živýma očima.“

„Byl velmi americký,“ zachichotal se Jurek.

„Buď zticha. Diderotova práce vyžadovala nesmírné píle spojené s důvěrou ve vlastní práci a sílu charakteru, jež tento muž slova zúročil, když se mu podařilo dosíci svého cíle. Tomuto sisyfovskému úkolu zasvětil téměř celý život.“

„Konec výstupu na pohovce. Jednání druhé: důležitá procházka po okolí,“ řekl Jurek teatrálně a zamrkal za brýlemi, ale ani tak si toho nikdo nevšiml.

Vypili každý ještě jeden čaj, aby se zahřáli, a Sonia si půjčila mámin svetr, protože se chladno vrátilo tak nečekaně, jako by se vrátil ledovec. A kdyby se poštěstilo, šla pára od úst, kdyby ve Wole a v celém Polsku znovu nastaly čtvrtohory, kdyby všechno najednou bylo krystalicky čisté a strnulo by, pak by dlouhé žízaly vlaků a vlčáci s očima upřenýma na člověka zůstali v průzračných krabičkách navěky a už nikdy by se nepohnuli, řady lidí u zdi by už nikdy nepadly, postavy schovávající se v průchodech by se zastavily, stejně jako by se pera zastavila na

neukončeném písmenu a na wolském plácku vedle sloupků, které v dětských očích představovaly ligovou branku, by do země vrostly jako věčně mladé rostliny dvě zadumané postavy zabalené do vlněných svetrů s bílými obláčky u úst.

A milovník komiksů by v těch obláčcích mohl číst:

„Tady, Sonio, jsme si kopali celou obecnou školu. Pamatuji si náš první zápas se starším ročníkem. Olek skóroval, po mé příhrávce, opravdu, vyhráli jsme se vši parádou. A od toho zápasu jsme spolu seděli v jedné lavici až do poslední třídy. A když jsme jezdívali k Bugu, vždycky jsme byli spolu na pokoji, on na horní palandě a já na spodní. A tam, vidíš, tamhle za těmi javory napravo, bylo naše indiánské tábořiště, měli jsme tam vigvamy u křoví a ten mohutný dub byl náš mučednický kůl.“

„Mučednický?“

„Vždyť víš, jako v knížkách... Přivazovali jsme Olčetrhenda ke stromu a z patnácti metrů do něj pálili šíškami nebo ještě líp ohryzky... Jednou jsem trefil Olka do oka, to jsem zrovna byl Apač. Ze srdce se mi pak odvděčil, když jsme si to vyměnili.“

„A co, taky do oka?“

„Do brýlí, do ucha, do nosu a do nového svetříku od mámy, zrovna ho tenkrát dopletla. Byl podobný tomu, co máš na sobě. No a tady, do téhle budky na rohu, jsme po zápase chodili na báječnou limonádu za jediný groš. Teď už je zatlučená prkny. Sudé dny platil Olek a liché já. Leda že jsme oba byli švorc, jak to tak u synů tramvajáků chodí. Zato po prvním jsme vždycky chodili na koblihu, někdy i na dvě... Teď tě zavedu k rybníku, tam se tenkrát děly důležité věci.“

U rybníka totiž rytíři dávali křížákům co proto, mnohokrát se vraceli Litevci a právo hájil ten nejsečtější šerif ze všech. Jenom jednou se šerif div neutopil, Olek ho ale musel tahat z bryndy víckrát, totiž pokaždé, když mělo zrovna zlo navrch a banditi z druhé třídy zvládli poctivému Jerzemu, tedy vlastně McGeorgovi, dát na frak. Hon banditů na ušlechtilého a do morku kostí amerického, milá Sonio, strážce pořádku se někdy rozšířil z uliček Ulrych City u rybníka, přenesl se přes Skalisté hory smetáku hluboko do Woly, kde tento svět končil a začínal jiný,

zvěstovaný černě oděnými postavami a lacrimosou očí u stánku s cibulí. Pronásledovaný McGeorge tam splynul s davem a oslavoval vítězství svých pat, na které už mu nikdo nešlapal, výměnou za pocit cizosti a ztracení. Pocit, který je teď nedostupný, leda by přelezl přes trosky té první zdi, dílo firmy Schmidt und Münstermann, která je vidět už tam v dálce, pak překonal druhou zeď jako pták nebo pašerák, nebo se naopak šikovně schoval v oparu kouře, který odtamtud stoupá v hustých oblacích už hezkou řádku dní.

Jurek ještě Sonie ukázal školní budovu a díru v plotě, která vzadu ještě stále byla, opravdovou bránu vysvobození z hodin chemie, které Jurek od srdce nenáviděl, a polštiny, kterou nemohl vystát Olek, a o kousek dál památné místo, kde Olek Ulrychowski přepral pěsti, lokty a mazaným kopancem do podbřišku samotného Mačka Jelonského, grázla, rváče, ba přímo King Konga těchto končin. Později se ale Jurek odmlčel, když se Sonia přestala vyptávat, Sonia posmutněla, Sonia se opřela o strom. Tak tedy další gravírovaný křišťál na věčné časy, poněvadž bylo velké ticho a ve vzduchu neobyčejný klid, ale možná si ji tak jenom zapamatoval. Napřed šedavé nebe, pak zakouřené nebe nad rozechvělou, studenou Varšavou, pod níž se začínaly zelenat koruny a otvíraly pupeny, dole byly větve čím dál širší a ještě pod nimi se nacházel rovný kmen, trochu hrbolatý, který zaclonily plavé, dnes červenou stužkou sepnuté vlasy, níže kresba hladkého čela a lehounce sraštělého obočí, aby se zamlžené oči mohly pořádně přimhouřit a upřít do dálky, zamlžené; mlha, jinak nic, Sonia není, ba tím spíš, že pod elegantním profilem nosu se pootevřela ústa v opravdovém poloúsměvu věnovaném vlastním myšlenkám, jež tančily někde u spánků, nebo vlastně ještě o kousek níže, kde se jí dechem vzdouvá vlněný rolák. A potom už pouze, třebaže i to je nekonečně mnoho, ruce strčené do kapes sukně, semknuté nohy předsunuté od stromu, aby se mohla dotýkat stromu hlavou a opírat zády, a úplně naspod, na okraji křišťálu, sražená chodidla v chatrných botkách, špičkami u sebe, a tulící se k sobě, jako by Sonia nechtěla nikoho jiného než Soniu a byla pouze se Soniou.

A když se konečně vydali nazpátek, protože máma čekala s obědem, a když se Jurek, který už měl hlad jako vlk, rozplýval nad neobyčejným půvabem toho krásného sousloví, onoho čekání s..., příjemného a hřejivého jako polévka, co bude už za chvilku, jako přídavek následovaný druhým chodem, Sonia ho znenadání vzala za paži tak dětsky a tak nemotorně, že si Jurek vybavil tučňáka ve svém pokoji, ale o chvíli později Sonina ruka zvážněla a zpevněla a Jurek, atlas zdvíhající svět, vnímal její krásnou tíhu celou cestu až do kuchyně s oroseným oknem a vůní mrkve a cítil i přes svetr s hustým vzorem lehounký pohyb prstů, které mu dávaly najevo něco, čemu nerozuměl, poněvadž měl mezery v esperantu gest a vlastně vůbec neznal jazyk, jímž mluví snad jedině zoufalství.

„Jak to je, jaký má život smysl?“ zeptala se náhle Sonia, když už vešli do tmavé síně. „Řekni, co s námi bude, kam člověk směřuje, co o všem rozhoduje?“

Opřeli se společně o zeď, opět si propletli paže a dlouho mlčeli. A to, co Jurek řekl, řekl potichu.

„Často přemýšlím, že nás lidi řídí nějaká neúprosná ruka předurčení a člověk má už od nejútlejšího věku vyznačenou cestu, kudy jeho život povede. A možná, že jednou provždy. Víš, tuhle jsem četl jednu knížku.“

„Ano?“

„U někoho je ta cesta rovná a jasná. U jiného zas klikatá a příkrá. A to, čemu my hovorově říkáme překvapení, náhoda, je ve skutečnosti předem známé a předurčené. Stejně jako v mytických řeckých tragédiích, kde se s takovou skutečnou velikostí předurčuje zvláštní, neúprosné fatum, které řídí osud hrdinů a dělá z nich jakýsi nástroj v rukou onoho vyššího řádu světa.“

S kompotovou šťávou přirozeně otočili list, a dokonce i slunce se prodralo šedivými mraky. Poněvadž jak se má člověk třást zimou a nořit se do splínu, když je všechno ve sklenici tak růžové a proměnlivé, něco klesá ke dnu, něco jiného zase plave na hladině, vzpomínka na ovoce pomíjívá jako smítko, komická jako pecka vyplivnutá do pěstí, na lžičku nebo přímo na

podšálek. Jako poslední dopadla s matriarchálním cinknutím mámina pecka, Jurkovi tedy bylo jasné, že bude věštit, číst jednotlivé události z karet nebo z ruky. Sonia se z karet dozvěděla, že má narozeniny pětadvacátého května, což do puntíku sedělo, stejně jako to, že dvacáté; že její šťastné měsíce jsou březen a červenec a měla by se vyvarovat prosince; že s penězi jí to půjde jako po másle a že láska jako věrná řeka naplní Sonin život, půjde-li za hlasem svého srdce a neskočí na špek hnědým očím. V Sonině pravé ruce stálo, že její barvy jsou žlutá a blankyt a že by u sebe měla nosit smaragd, který ji ochrání před žaludečními potížemi. Z levé ruky se zato Sonia dozvěděla asi tolik, že by se měla ještě kapánek napít kompotové šťávy, protože máma se starostlivě usmála a odběhla do spizírny pro novou sklenici. Připili si na brzký konec války, na zakázanou sekeru motyku stojan noty, Němec Ital ztrácí boty a na komáry, kteří se cedí, zatímco se požírají velbloudi, Jurek řekl nejnovější vtíp o jistém nepokojném pokojovém malíři, a když krásné a zde přítomné dámy našly témata vhodná ke kompotu, jako je moře, mořské ryby, svetry a žerzeje, Jurek jako mámin syn a Sonin kamarád, probíraný a již nekritizovaný Jurek odešel do pokoje a spíš našrajoval, než napsal dopis Olkovi.

Popsal mu v něm dopolední návštěvu prostranství a plácků jejich společné *středoškolské Arkádie aneb ráje dětství*, zmínil se o Sonině úsměvu jednou smutném, pak zas veselém, o jejím živém zájmu o každý detail a každé místo, které jí její báječný průvodce ukázal, o kompetentních vysvětlivkách průvodce, té *Beatrice v kalhotách*, a o tom, proč v kalhotách. Jurek toho také hodně napsal o stesku, jaký Olkův nečekaný odjezd vyvolal; *prázdnota v stavení se rozhostila strašná*, ujišťoval ho, že jejich mladá existence na pozadí každodenních dějin stále trvá, a ve zkratce sděloval jak, poněvadž *žijeme v těžkých časech*. Literát svůj dopis končil těmito slovy: *Drahý Olku, za pár týdnů, dvacátého pátého května, bude mít Sonia narozeniny. Chtěl bych Tě ujistit, že Tvůj dopis s blahopřáním jí udělá nepopsatelnou radost. Vždyť víš, jak ženy rády dostávají dopisy. Neber, prosím, tento den na lehkou váhu a napiš pár vět, ač vím, že Ti psaní moc nejde (à propos, neboli ještě*

k tomu, co jsem právě napsal, neříká se „s perem mi to nejde“, to leda v Americe). Určitě bude na Tvůj dopis čekat, věř mi.

Tak a nejinak dlouho Jurek psal, ale máma se Soniou se ještě déle bavily o uzených a plněných rybách se zvláštním zřetelem ke kaprovi, o účetnictví po polském a zahraničním způsobu, který byl popravdě přesnější, o svatbě v Ratuszowé kavárně, a tedy rovněž o tom, že manžel odjel na práce. Zahráli si ještě tisíc a žolíky místo bridže, protože neměli čtvrtého, protože čtvrtý, ať už manžel, nebo Olek, byl v zahraničí a Witek dnes u tety nosil uhlí. Na návrat už bylo pozdě a šli brzy spát, Sonia na Jurkově místě v pokoji a Jurek na místě kuchyňského stolu. Spali tvrdě, země si mezitím udělala svoje a otočila se kolem své osy jako koketní baletka a za svítání se zase úslužně podstrčila pod nohy obou zaměstnanců sanatoria.

Když odešli, posilnění obilnou kávou a zbytkem perníku, slunce zrovna rozmetávalo včerejší chlad a venku to opět vypadalo, že květen je pomalu za dveřmi.

8/

Dubnové počasí — časy a nečasy, jak se říká. Sonia tu byla, ale Olek ne, byl tu Marcel, ale jeho manželka stále nebyla s ním, nýbrž ve Varšavě, byl tu také Jurek, kdežto po Jance ani vidu, ani slechu.

Janka už ale byla na cestě. Vlak drkotal, vlak funěl a někdy i svištěl a na Ulrychowě se jak v kuchyni, tak v pokoji už hodinu ozývalo tiché chrápání, stejně jako bylo ve vlaku slyšet pravidelné oddychování spících pasažérů a pouze Jančiny otevřené oči svědčily o skutečné únavě a opravdové noční můře. Shora na ni hleděly dva k nerozeznání podobné, jakoby nanebevzaté kufry z vepřové kůže, na jejíž koupi a vyčinění dohlížel samotný tatínek, který teď sám byl nízko, v mělké jámě.

Co v těch kufrech bylo, nikdo nevěděl — až do chvíle, kdy se samotná Janka rozhodla je otevřít, napřed přímo ve vlaku na žádost dvou pánů v tmavozelených uniformách, kteří mluvili velmi hrdelním jazykem, a potom, za rohem záchodků na varšavském nádraží, dvěma pánům oblečeným v tmavomodrém, v dobře známém jazyce žvatlajícím o idylce v Szuchově třídě. Odradily je tlusté učebnice buchhalterie a Nový zákon ve Wujkově překladu, schovaný v záhybech bavlněného prádla, přestali se přehrabovat ve sloupečku podprsenek a kalhotek, odešli a něco si bručeli pod svými hlízovitými nosy.

Byl to den jako každý jiný. Když vlak s Jankou přijížděl do Varšavy a Jurek se Soniou čekali na odjezd vlaku, všichni účetní a všechny účetní už mezitím vyrazili ze svých domovů. V tworské pracovně Kaltz ořezával tužku za tužkou a vydával

z šuplíku gumy na mazání chyb, které dělá každý druhý počtář a každý písař. Quick, který si šikovně zakrýval zívající ústa otevřenou dlaní, kterou zrovna pozdravil heil, na jeho příkaz rozkládal na Sonině stole evidenční knihy s novými položkami k zapsání, a na Jurkově stole vršil kalkulace s přesností na tři desetinná místa, bez zaokrouhlování, k němuž máte vy Slované sklony, herrjerzy. Janka si zapnula žaket, popadla kufry, zvědavě se rozhlédla vlevo a vpravo a zamířila k východu. Bylo opět teplo, a tak si za rohem do kufru hodila žaket, bibli posunula na kraj a punčochy vrátila k punčochám. Ve velmi jistém čísle pár kroků od nádraží už nikdo takový nebydlel, takže mohla jít rovnou za nosem, nebo třeba zahrnout, jak se jí zlíbí, poněvadž maloměstská svoboda nezná čtvrti a v hlavním městě se ztrácí jedna dvě, potí se a leskne se ve slunci jako hrozny a zelené olivy na Campo di Fiori. Janka myslela na svého otce a šla, kam ji nohy nesly, a aby byla nenápadná, na konci každého bloku odbočila, rozhlížela se vlevo a vpravo a na křižovatkách se modlila. Nakonec, z dlouhé chvíle a aby zahrnala žízeň, zašla do kavárny na hrnek či sklenici dobrého čaje, jak se na účetní v tuto denní dobu sluší a patří.

Sonia sladila jen někdy, kdežto Jurek vždy a s chutí, zvláště když Kaltz nabízel pravý krystalový. Jurek jej někdy dochucoval veselými příběhy, kolem se mlčelo a prskalo smíchy, až když byl čaj dopitý a anekdota pochopená. Dnes dal k dobru legrační básničku o saku visícím na háku, načež se v myšlenkách pohroužil do kladného salda toho milého dopoledne, Sonia se na něj totiž usmívala a čaj byl lahodný. Janka byla jako konzument rovněž spokojená, dokonce si objednala druhou sklenici, nicméně kvůli zdejší, neobyčejně různolící pohostinnosti se na voskovaném plátně objevily dokonce tři sklenice se stejně vylouhovaným nápojem, z nichž se kouřilo až k modrým pruhům na stropě. Ke sklenicím se posadili dva pánové, kteří si jen tak halabala pověsili kabáty a pustili se s ní do řeči. Muselo to být něco poutavého, poněvadž Janka ochotně zaplatila za čaj, čtyři skleničky vodky, dva sledě, ba vlastně po varšavsku sledičky, a dvě, neberme si servítky, dvě okurčičky, a ne zrovna po účetnickém způsobu

nechala oběma pánům spropitné. Bohužel už ale musela běžet, a tak vyrazila do města už docela slunečného, nehledě na několik sloupů hustého dýmu tamhle za těmi domy a kolotočem.

Janka prošla okolo bábinek s polskými květinami, pohlédla na hodinky ve výloze, a na chvíli se zastavila u kolotoče a manéže s mlčícími koníky. Pořád se zvědavě rozhlížela vlevo a vpravo, přišla k široké třídě a vydala se podél tramvajových kolejí, počítala zastávky a srovnávala čísla příjíždějících vozů s odjíždějícími ve dvou sloupcích jako bdělý účetní, jako Jurek, který zrovna porovnával náklady s příjmy a posílal Kaltze do patričních mezí za druhé desetinné místo. Mohla pak spočítat lavičky v tomto parku a květiny na tomto záhonku, ale ať už by počítala cokoli, jedinou neznámou zůstávala ona samotná, a tak se znuděně vrátila do Handlowé, na okamžik se zastavila před výlohou a znenadání zahlédla ve skle vlastní tvář, která ještě nepočítala léta a nezaknihovávala vrásky, a oči pořád měly navrch nad kruhy. Sáhla do vnitřní kapsy pro poslední záchrannou kartičku se zapsanou adresou, tentokrát nejistou a riskantní. Milý, mladý rikša jí pečlivě složil kufry pod nohy a vozík se bryskně rozeběhl městem. Zvoneček vozíku se na kočících hlavách vesele rozezněl a na konci řádku zajásal také Jurkův psací stroj, všechno se konečně zázračně spojilo, zaokrouhlilo a sanatorium se objevilo v černých číslech.

To už Janka k němu neměla tak dalekou cestu, do země zaslíbené jídelny, ke kompotu, který je možno si přidat, a ke stinným dubům. Ukázalo se totiž, že paní Aniela, na nejisté adrese u zastávky Opacz, se sice nikoho neštítí, ale už vůbec se neštítí peněz. Takže ještě deset dní v pokoji s výhledem na zahradu s barvami a vůněmi, kvůli kterému byla výše nájmu rozumná, ještě první květnové noci při hledání místa v inzerci v Kurýrovi a četbě o bilančních metodách sem tam temných jako květnová noc, ale zato logických jako jednička rozmaširovaná dvojkou. A ještě kus štěstí v podobě Soni, která si u paní Aniely nechala šít nové šaty s čerstvými kvítky, trochu podobnými kopretinám v zahradě, tak krásnými a zvláštními, že překvapily všechny obdivovatele panenské přírody a krásně oblečených žen, ba jako

by byly vysněné tworskými blázný, a kterým teď paní Aniela v bedrech připevňovala černý pásek se stříbrnou sponou.

Narozeniny, narozeniny! Nezadržitelné jarní nutkání k oslavě a k vzdání holdu číslům za to, že přibývají a zdají se nám zakrouhlená! Pokoušivý šelest pestré látky a záblesk dekoltu s perličkou na řetízku, aby se tváře okolo rozesmály a uchovaly v paměti, aby se sklenice zdvihly k přípitku a aby se spravedlnosti, když už kráčíme po zemi, učinilo zadost! „Uspořádáme ti velkou oslavu,“ oznámil Jurek Sonie, „pozveme z města aspoň tucet hostů a máma přijede po staropolsku s moučnickem a kompotem.“

Kus štěstí, který sem jel těch několik zastávek vlakem, tedy pohlédl Jance hluboko do očí a na štos učebnic, Janka nechala šaty o centimetr zkrátit, vzadu trochu projmout a zvednout pásek, a takhle bez volánků, chraň bůh, paní Anielo, ji Sonia pozvala, vyslechla a políbila na obě tváře a dalšího dne už byla Janka zaměstnána běžným postupem počínajícím Soniným šepotem do Kaltzova neustále našpicovaného ucha a končícím Honnettovým rozmáchlým podpisem na Kaltzově žádosti formátu A4.

Když o dva dny později Janka stanula na prahu buchhalterie, zaskřípělo na papíře Marcelovo plnicí pero trochu silněji, Jurek židle mírně zapraskala a na parapetu zívł kocour Virtuos. Jurek přivřel oči za silnými skly, zatímco se od prahu dovnitř místnosti pohybovala skvrna barvy bílé kávy a s každým metrem se rýsovala čím dál zřetelněji. Jurek pohlédl na dvounohý podstavec v punčoškách a domyslel si k němu zbytek. Už si všiml také rukou, elegantně čouhajících ze světlých rukávů, vypadaly jako porcelánová ouška, která žádají, aby někdo uchopil celý šálek; ještě dva kroky a praštil ho do očí kávový pas naplněný až po okraj stoprocentní arabikou těla, a s dalším jejím krokem si všiml páry tmavých vlasů, stoupající z šíje, a mezi nimi Afrodity tváře zrozené z pěny, koketně se natáčející tu na jednu, tu na druhou stranu.

Skutečně, Janka se naposledy rozhlédla vlevo i vpravo a nejspíše se postavila před prázdný stůl, to už se ale Marcel zvedl

a Jurek vyskočil. Sonia dokončila představování, pochválila výběr šatů na první den v práci, načež všichni spojili svoje síly účetních a přehlíželi u toho Quicka, který byl ve svém koutě sám, a posadili se k čerstvě uvařenému, ale neslazenému čaji. Než se všechny lístky potopily na dno, Jurek si už stihl opařit jazyk, orosit brýle a ve vlastní mlze ztratit sebevědomí. A měl na jazyku kromě klasické básničky o čaji podávaném v ráji nejen to, že další z andělů přiblížil svá krásně tvarovaná ústa ke sklenici, kterou mu půjčil Jurek, že vzal do svých elegantních rukou záložní lžičku z měkkého hliníku a že to, co není oslazené, ještě není hořké, protože on, Jurek, Jureček, kdepak pan Jerzy, mohl by tento čaj pít, ba usrkávat, až by se hory zelenaly a olej vyšel nad vodu. Při dalším dolití se dveře tiše otevřely a do nebe vkročil Kaltz s jaksepatří přísným výrazem a ústy plnými dlouhátánských podstatných jmen, pak ho ale vyvedl z míry pohled té nejhrůznější kaťuši z celé gubernie, totiž Soni, která byla příšernější než banditen u cest, krotce odcupital pro zucker, posadil se k hodujícím a začal vyprávět witz, jak v pekle potká Němec Poláka, přijde za nimi čert a ptá se.

9/

Koho čert vyvedl z pekla, prozradí až dějiny, nevěnujme se ale dlouhodobým záležitostem, dýcháme jen krátce a krev v nás pospíchá, poněvadž do sobotních narozenin nezbývá moc času. Vedení a všeobecný dozor měl pod palcem náš Jurek pisálek, scenárista ex machina v podskupině divadla světa, hlavní konstruktér slavnosti. K realizaci kaligraficky sepsaného plánu s podbody a odkazy přinutil všechny bez ohledu na to, zda jsou při smyslech, a na míru zamilovanosti do oslavenkyně Soni. Bojová skupina císařů z pavilonu F pod demokratickým vedením Neronovým si vzala do parády louku u Utraty a z nashromážděných kamenů vytvořila pořádný stůl na občerstvení. Svěťice z pavilonu K vytvořily ze služebních dokumentů atraktivní girlandy, které komando Marťanů a jeden Neptuňan rozvěsili na spodní větve borovic. Vivaldi se potloukal sem a tam po hlavní pěšině, broukal si pod nosem odhadem podle poslechu čtyři melodie, předseda Rubens v pobryndaném pyžamu a s tajuplným výrazem se už dva dny pletl Sonie pod nohy, zatímco Antiplatón se někam zašil a nikomu se neukazoval. Jídelna jedna zlatá přislíbila plecháčky a plechové talíře, o opravdové, dlouhé nože, herrjerzy, skutečně dlouhé, se slíbil postarat Kaltz, stejně jako o tolik propustek, kolik bude potřeba. Jedno odpoledne se hned po konci směny Jerzy náhle vytratil do Varšavy, dvakrát ho viděli, jak jde směrem na Pruszków, a po večerech se zavíral s Marcelem v pokoji, odkud se ozývaly různé zvuky, skandování a hraní, a poslední noci něco tajemně zahvízdlo pod oknem, ale co, to se teprve uvidí.

Janka měla také plné ruce práce s novým zkoušením Soniných šatů, které jí i bez úprav paní Aniely a kvůli dlouhým poradám s Jurkem a Marcellem už dávno padly jako ulité. Den už se kromě toho roztahoval na účet noci, vítr rozháněl ty nejčernější mraky, vstupenky prodával pouze kumulům a směrem od Volhy k nim doléhalo čím dál netrpělivější chvění mámočky země a báťušky času.

V sobotu pětadvacátého května se jako první probudil kocour Virtuos. Dle domluvy třikrát zamňoukal a olízl si tlamičku, čehož si všimlo slunce a vyslalo listím průzkumný paprsek, a teprve když se na kůře uchytil, ztěžka se vykutálelo zpoza střechy. S velkým rámusem se v tom okamžiku otevřelo okno v pokoji v patře a vyklonily se z něj dva páry znepokojených očí. Něco zvesela zahvízdalo, asi Marcel, něco zanotovalo, to byl určitě Marcel, a opodál něco promluvílo, jak to dělává Jerzy, když slunce, náš vesmírný aspirin, přináší životu úlevu a světu patřičný rám. Kvůli jarní vůni si pánové pokropili tváře jantarovou vodou, kvůli zlatému vzduchu nad okapem si pánové oblékli saka a kalhoty z dobré bavlny vyžehlené nejlépe, jak dovedli, kvůli hluboké zeleni trav si vzali ponožky s proužkem nad kotníkem a kvůli všemu krásnému a nepromarněnému si oba pánové strčili do dírek v klopách barevné stužky. Marcel pohlédl na Jerzyho, Jerzy pohlédl na Marcela, dobrý bože, jak ho mám rád, napadlo jednoho; hrozivý Jahve, jak ho mám rád, napadlo druhého.

Mezitím se o dva pavily dál otevřelo okno, madony si natáhly kalhotky a postavily se tváří v tvář průvanem otevřené skříni.

„Už je čas,“ zavolala Janka, „není nač čekat, přijdeme pozdě do kanceláře.“

Bylo na co čekat, na to, až naprší a uschne, na lepší časy a na návraty domů, ale na druhé straně ani nebylo — Sonia uronila slzu do vyžehleného kapesníčku —, protože k čemu tohle všechno je, k čemu jsou ty kytky na šatech a pásek se stříbrnou sponou, flakonek s pařížskou voňavkou, když on tu není a možná už ani nebude. Pro druhý kapesníček sáhla Janka,

kteřá měla do budoucna vystaráno a na proroctví nos, a obě plakaly, až jim slzy krápaly na halenky, němé svědky toho, co měly vespod a co skrývaly v srdcích.

Nic však nemohlo zůstat na povrchu jako květiny a vůně, které nevydržely tak dlouho jako smutek, jako podpatky, které nebyly výš než ta pitomá země, a pásek, který bylo potřeba pořádně utáhnout. Přezka konečně doputovala až k poslední dírci, Sonia se naposledy podívala do zrcadla, nacvičeným pohybem si upravila účes a opatrně sešla po schodech vyzvednout si v jídelně ranní šálek obilné kávy a krajíc se zavařeninou.

Něco zahučelo a bouchlo a za stromem, kde stál Jurek, se něco zahihňalo. Sbor bláznů utvořil před dveřmi pavilonu nepropustný a pečlivě vyměřený půlkruh od nejvyššího zpěváka po nejmenšího, a na znamení Marcela, který se vynořil ze stínu, na zkoušku spustil *sol*. Podařila se, takže se Marcel spokojeně usmál, hrozivě zvedl obě ruce a krátce ztuhl, než náhlým pohybem stáhl nebe dolů. Z hrdel upnutých v pruhovaných límečcích se ozvala první číslovka, kulatá a dlouhá jako každý věk a všechna století. Byla mnohokrát zopakována a změnila se v prosbu o dlouhou existenci, o dobrých deset procent věčnosti, o pevnou střechu nad hlavou a čápa v hnízdě, o čtyřlístky, o nekonečný východ slunce nad lagunou a o lahodné věci do úst, načež vyústila do přání hodně štěstí a zdraví. A nakonec také výzva, aby se nezapomnělo na přípitek se sborem.

Marcelovy ruce zvedly zaposlouchané nebe, ještě jednou mávly shora dolů a nastalo ticho. Sonia rudla a zase bledla, ještě bledší než ona byl ale stařešina Metuzalém, tworský nestor, který měl ještě v živé paměti Cortésovy výpravy a indiánské odvety nad ránem. Vyšel z řady s hrnkem kouřící obilné a krajícem chleba v ruce a roztřeseným krokem přišel k oslavenkyni, které připadalo, že tu oslavu pořádně osolili, účetní a aztécké bohyni v jedné osobě a k tomu světici od hlavy až po paty se zvláštním přihlídnutím k oblasti pasu. Obřadně jí podal to, co přinesl, poklekl, a než se rozplakal, vznešeně zachraptěl:

„Přijmi tuto oběť a zůstaň s námi, ó, Věčná, a dovol nám uctít svůj den!“

Sonia jednou rukou vysoko zvedla hrnek, ukázala ho všem a jako kněžka si jej přiložila k ústům; druhou starce pohládila po šedivé hlavě a během potlesku udělala malinké pukrle. Sbor mezitím před sebe vystrčil počuránka Čury Mury Fuka, který se ztrácel v příliš velkém pyžamu. Nejmladší z celé společnosti, přesto ten, jehož maják byl už také řádně ošplouchaný, přiběhl k Sonie, bez zbytečných ofuků ji políbil na obě tváře, nasadil jí na hlavu věneček z chrp a slavnostně zvolal „aleluja, aleluja“ a po chvilce přemýšlení „heil hitler, frau buchhalter“ a hbitě se zařadil. Všichni kolem se rozesmáli, „to je cvok“, křičeli a půlkruh jediným lusknutím Marcelových prstů proměněný v průvod se připravil k pochodu. Sonia s úsměvem od ucha k uchu a nalevo napravo šeptala „děkuji, děkuji“, vykročila jako první a sbor ji následoval do rytmu vojenské písničky o rozkvétajícím rozmarýnu a o tom, jaká je to, ach, krása. Ve dveřích do budovy administrace se Sonia otočila, znovu všem poděkovala a teatrálně si přivinula hrnek s věncem na hrud. Marcel mezitím zamával rukama a sbor, který si bručel pod nosem, se rozmrzele rozešel, zatímco jej zpoza dalšího stromu pozoroval Jurek a spojka Janka.

Když se Sonia objevila, v buchhalterii se rozezněly psací stroje a počítadla a jedna německá tužka spadla na zem. Nastala hloupá situace, ale naštěstí se do kanceláře přihlítila Janka s Jurkem a Marcelem, který stále mával rukama, a tak hlasitě a tolikrát Soniu políbili, že se Bronka odvážíla usmát a přirovnat její šaty k perskému koberci, že i Jabłkowská popřála všechno nejlepší a z rohu jistý blondýn hlesl „ja, gut“. Našinci na sebe zamrkali a zase jako zaměstnanci začali podtrhávat dílčí sumy a z jednoho sloupce do druhého přenášet čísla nezbytná v tom sledu jiter a soumraků našich životů, pro dnešek od půl osmé pouze do půl druhé. Poněvadž o půl druhé se pera uzavřela víčky a tužky se zapíchly do sklenic od hořčice a do místnosti ještě tišeji než obvykle vklouzl Kaltz s papírem v ruce.

„Direktor herr Honnette vám, slečno Sonio, přeje u příležitosti vašich dvacátých narozenin, které připadají na dnešní den, všechno nejlepší,“ přečetl ještě tišeji, než přišel, zbledl a zase zrudl. „Hodně štěstí, spokojenosti v práci a dlouhé a plodné

službě pro dobro našeho sanatoria. A na důkaz uznání vašich výsledků v prvním čtvrtletí vám bude vyplacena jednorázová odměna ve výši pětáctýřiceti zlotých s předpokládaným datem splatnosti v příštím měsíci. Podepsán direktor herr Honnette.“

Číslo zopakoval dvakrát, škrobeně se uklonil a odešel, než mu Sonia stihla poděkovat a nabídnout čajové pečivo, které už dobrou hodinu kolovalo za všeobecného chichotání a prskání za psacími stoly, až konečně měli padla, takže si jeden kousek vzal i sám Quick a zamlaskal.

Sonia přišla k Jurkovi a Marcelovi, kteří se netrpělivě dívali z okna. Jurek si přál, aby nic neříkala, a tak sám řekl: „Měli by tu být co nevidět. Snad máma přiveze poštu.“

Sonia se rozpačitě usmála. „Tak co teď, když už mám na sobě tyhle šaty? Nechcete k nám všichni skočit na jednu? Koupila jsem dvě láhve, vždyt víte od koho.“

Věděli, poněvadž měli vlastní, poněvadž je krásné vynásobit okouzující číslo dvacet dvěma, nebo dokonce, pokud měsíc dobře svítil, třemi procenty, rozlít do skleniček a na louce si připíjet na každé stéblo, kterého se chytáme. Ale lepší bude, když Sonia skočí pro láhve a přijde k Utratě přesně za hodinu, proč zbytečně plýtvat.

Zpozdila se o pár minut, poněvadž když vycházela z pavilonu, zpoza rohu se jako kočka vynořil Kaltz a dlouho se mu nedařilo otevřít ústa, a to ani když mu Sonia nalila trochu do víčka. Konečně vyblekotal něco o vlastním dárku u zjevné příležitosti narozenin, začal se hrabat v jedné kapse, nic nenašel, v druhé kapse také ne, bezradně se usmál a pak teprve vytáhl ze zadní kapsy malou elegantní portmonku z vepřové kůže. „Třeba by se vám hodila na tu prémii,“ zašeptal. „Přeji vám pěkný večer, Sonio. Mladí by se měli bavit.“

Opozдила se o několik minut, ještě déle pak ale oněměle stála a zírala na bránu z březových kmínků a smrčí na konci pěšinky, na kamennou dekoraci ve volnoklasickém stylu, na girlandy na borovicích, na stůl s občerstvením, ozdobený listím a kůrou. Mezitím zazněl první přípitek na přivítanou, druhý, všeobecný, a po třetím, tom opravdovém, se utvořila dlouhá fronta dobrých

lidí, na tisknutí líce k líci a mačkání Soniných šatů. Sonia se vši vážností pohlédla režisérově mámě do očí, ta si ji přitiskla na hrud' a na kameny umístila dort s nápisem „Naší Soni“ a se srdcem z polevy; Sonia se zapýřila, když před ní poklekl Stefek, popadl ji za ruku a po varšavském způsobu ji políbil, načež jí do ní nenápadně vložil nábojnici s miniaturním vyrytým srdíčkem a nápisem „Soni od kluků“. Rozesmála se samými samohláskami, když jí na napudrované tváře vlepili políbení další dva chlapi z fronty, Heniek s Witkem, a každý s rukou na srdci se uklonil; rtěnku si ponechala pro tváře Bronky, Anny, Marcelovy ženy, a Anniny sestry Joašky, bylo to překvapení, aby tu bylo pro kluky víc žen, a potom propukla v pláč, když ji Janka s Marcelem a Jurkem objali a do ucha a na celý les halekali přání všeho nejlepšího.

Těla přesně dvaceti zápalek shořela a rozehřála Soninu dlaň, než se jí tou následující podařilo zapálit otýpku smrkového chraští a voňavého jalovce. Během potlesku a gratulací Jurek s Marcelem všem rozdali bajonety a kousky klobás, pořízených víme u koho. Všichni se naklonili k ohni a šuměl nad nimi les. Když první kapky tuku podpořily oheň a ústa prokousla kůrku, kluci nalili čtvrtou a Jurek, který se podíval na Soniu a na hodinky, řekl slavnostně:

*Přípitků přival než jazyky rozváže
a hudba na parket všechny nás zatáhne,
maličkost zbývá jen zařídít, a to, že
dárky své předají nejlepší Tworčané.*

Na pěšince něco skutečně šustilo a funělo asi jako ti, co si nesou svůj kříž, byt by to byl třeba obraz metr a půl na dva a půl metru. Rubens konečně přivláčel svoje dílo doprostřed louky a opřel je o kamenný stůl. Když si oddychl a upravil si sesunuté pyžamo, ukázal jednou rukou na Soniu a druhou, o poznání pyšněji, na malbu.

Nastalo zázračné zdvojení. Na jedné straně totiž stála Sonia a na druhé straně stála Sonia. Byly tu zkrátka dvě Sonie, dvoje

ústa k líbání, dva krky ke zdobení nejlépe nějakým šperkem, dva nosy, takže čtyři dírky, a dva páry očí. Přibylá oslavenkyně se na přítomnou oslavenkyni a na Rubense s hosty podívala nedůvěřivým pohledem. Ostatní se smáli a tleskali a umělec pyšně upíral oči do země, inspirace svého díla.

Ze země totiž vzešla nová Sonia jako nový svět po proměně hlíny. Stále byla tělem, leč lehčím než myšlenky; stále byla ženou, zároveň ale věčným fluidem. Nahá chodidla a lýtka vyrůstala z ještě černého podloží, ale jejich sval si z něj napořád uzmul to nejlepší. Proto se její nahota mohla vzpínat výš a objímat kolena, ukazovat docela kyprá stehna, přeskočit středové partie, poodhalit před Stvořitelem a jeho nedotvorky na louce roušku tajemství s jadrnou bradavkou na jejím okraji, a nad ním předvést jednou provždy pečlivě změřený dlouhý krk, rty navlhčené úsměvem na půl úst a konečně celou duši rozdělenou mezi levou a pravou zornici.

Vraťme se však *in medias res* ke kožíšku. Rubens zkrátka Sonin pas ovinul čímsi plavým a huňatým. To, co kdysi tvořilo tlapy, se pevně drželo beder a zakrývalo pikový list, nebo co to v tom ráji tenkrát měli, bývalý trup se tulil k Soninu břichu, druhému nadru a rameni a pojil se za zády s někdejšími ocasem a naznačoval, že celek je měkký, na dosah ruky a má jiskru v oku. A tahle nová Sonia zřejmě něco chtěla, jak tak stála na silných nohou, zřejmě chtěla ze sebe nechat ten prozatímní kožíšek stáhnout a spatřit první ženu, jak ji Pán Bůh stvořil ze sedmého žebra, vlahou, stydlivou a žádostivou. Takhle nejistý, přesto chtivý byl stín jejího úsměvu, tak konkrétní byl při věčnosti ostatního onen kožíšek, který naznačoval, že mezi nimi není žádný rozdíl a že to, co je pod ním tady a teď ukryto, by se dalo obejmout a vzít třeba napořád.

Nebylo pochyb, že portrétní mistr si zasloužil jak svoje jméno, tak dlouhý pobyt v Tworkách plným právem, stejně jako jednu plnou a kousek klobásy, podání ruky a Sonin srdečný polibek, a pak další, vypitou s normálně zakloněnou hlavou, rozhodně ale ne ten Stefkův řehot zpoza Jurkových zad. Naštěstí pro hudbu světa zpoza křoví dolehlý znělé zvuky

okarány a na louku vkročil Vivaldi s lehkostí a grácií jara, prvního ročního období, s květinou v klopě pyžama. Poklonil se jedné a druhé Sonie a na klobásu se ani nepodíval, stále zarputile dul do nástroje a hrál. Vzhledem k tomu, jak čas pádil, hrál možná příliš pomalu, ale vzhledem k cyklu věčného návratu hrál tak akorát, aby nic nevyšlo vniveč, z klasů se vyrobil chléb a čápi si v očekávání znovu stavěli hnízda. Když skončilo rozjuchané a zurčící jaro, zaznělo parné léto a jalový podzim a zima, a když udělal několik otoček s dupnutím a na závěrečné noty navázal prvními, v křovinách zase něco zašustilo.

„Vylez, Antiplatóne, už můžeš,“ vykřikl Vivaldi mimo scénář, nejspíše se podíval na Jurka a zlověstnou vrásku na jeho čele, a než se ozval potlesk, odebral se ke stolu s občerstvením.

Antiplatón začal stejně jako všichni umělci slova klobásou a dvěma uvítacími. Sonia zamyšleně pokývala hlavou a div nepopadla Jurka za rukáv, jak hezky dnes ten nový host vypadal, poněvadž mu pyžamo padlo jako ulité. Na plnovousu, který byl poprvé za celou věčnost vyčesaný, se vyjímalý dlouhé šedé kudrčky. Antiplatón řidší část vlasů od hustší na své hlavě oddělil rádnou, přímo šampaňskou pěšinkou a jeho baculatý nos jako by méně zářil, šedobledá ústa se stala karmínová a ladila s novými ponožkami ve vykartáčovaných a parádně nakrémovaných sandálech. Konečně polkl a před vlídně se usmívajícími oslavujícími si olízl hořčici ve vousech, pod čistým límečkem mu zaznělo rázné odkašlání a napůl cesty mezi dvěma Soniemi, v nečekaném tichu, pronesl:

*Jaro přišlo, máj zelený,
svět náš budiž pochválený!*

Jaro přišlo. Přišlo bez rachotu unášených ker, bez náhlého drcení říčních okovů zimy. Přišlo tiše jako spánek a rozbolavělou zemi přivinulo ke svému lůnu. A následoval je květen, který už z dále sršel bohatstvím svých kouzel.

*Jaro přišlo, máj zelený,
svět náš budiž pochválený!
Květen králem roku, princem dvacátin,
květen nese duším klid a srdcím tempo živé,
květen mládí, mládí...*

Antiplatón se náhle zakoktal a začal nervózně nakukovat do papírku, schovaného v ruce.

„... čistočistě...“ napověděl šeptem Jurek.

„... čistočistě...“ zopakoval vzteklým hlasem Antiplatón, prudce zmačkal papírek do kuličky a zuřivě ho zahodil do křoví. „Krucihergot práce.“

Přišel k Sonie, znovu napůl cesty, pohladil se po vousech a nasadil slavnostní výraz.

„Antiplatón chce holt vzdát Sonie hold a čest. Jen málo se příznaky liší od náhody, od náhody. Mezi rovnými ti žádný králem, psi už vtrhli do lesa, kdo první štěkne, ustoupí, kdo druhý, se utopí. V tomhle hvozdu není žádná hlušina. Toto je hvozd hvozdů, honák je kořistí, jelen střílí a kanci mu nosí patronašku. A zazní-li halali, lov potrvá, třebaže zvěře není a nebude ani. Proto ti, Sonio, a tvým dvaceti rokům z hloubi svého času skládám nejkrásnější a nejponížejší přání. Oslavenkyni Sonie Antiplatón holt chce vzdát hold a čest.“

„Moc tomu nerozumím,“ zašeptala Sonia Jurkovi, tleskala ještě hlasitěji než ostatní a úklonou odpovídala na hlubokou poklonu recitátora, „ale řekl to hezky, bylo to docela legrační.“

„Blázen! Blázen na entou. Prosil jsem ho snad stokrát. Ten už se dočista zbláznil,“ bručel Jurek, pak se postavil doprostřed louky, sám tleskal a uznale přikyvoval. Chvilí počkal, a když se konečně všechny ruce chopily skleniček, vypointoval, co se stalo:

*Dnes umění přišlo k nám od toho nahoře
v hudbě a obrazech na zdejší polanu.
Je slavnostní Sonin den, bohatý, protože
dary své předal jí výkvět všech Tvorčanů.*

„Kretén! Naprostý idiot!“ zašeptal Antiplatón Rubensovi a Vivaldimu, přesto s nimi krotce odcupital k bráně na pěšince a naposledy zlomil se v pase, aby se všem shromážděným poklonil. Sonia hosty deset patnáct metrů doprovodila a Marcel mezitím na louce připravil svůj jednočlenný orchestr s harmonikou a pedálem bušícím do kusu papundeklu.

Ale než Sonia zatančí oberek a skočnou polku, na chvilku ji zdrží na pěšince — vždyť Marcel stále ladí nástroje — slova jiného z Tworčanů, o němž se Jurek nezmínil, který tu ale patrně byl a nikoli nepatrně pil. Dovol, drahá Sonio, abych Ti také já z celého srdce popřál všechno nejlepší k narozeninám. Abys ještě dlouho byla krásná, a později pořád pěkná, milá a okouzlující a samozřejmě také abys pořád měla slušnou postavu. Non omnis moriar, říká se a píše na pomnicích, ale i této části by byla, ruku na srdce, škoda. Proto Ti přeji, ba dokonce Tě prosím, abys tu zůstala na věky a neodcházela dál, než kolik to je od brány k louce, a abys za nic na světě nepřekračovala kolejiště. Abys byla vždycky na dosah ruky, podobně jako jsou písmena na dosah pera, podobně jako je snadné vyhmátnout ženské rýmy. Kdybys chtěla, dám ti jako Mefisto věčné mládí a docela jinak než Mefisto za ně sám zaplatím, životem, důstojností, postavením, hotovostí, jen abys nikdy nepustila Tworki, aby sis stále vykračovala po jejich šterkových pěšinách a zářivě se usmívala na zdejší blázny. A až se začne tančit, vezmi do kola Jurka jako prvního, pokud by to šlo, zaslouží si to.

Harmonika nabrala vzduch do plic, Marcel byl připraven. K mámě přišel Heniek a šarmantně se uklonil. K Ance přišel Witek s rukou v kapse, jak to uměl jedině Witek. K sestře Joaše přiběhl Stefek a zhurta ji popadl za ruku, napřed na zkoušku jen tak v myšlenkách, a potom chňap. Jurek se otočil jako čamrda, na jedné straně viděl rozesmátou Janku a na druhé rozesmátou Soniu. Když ucítil vůně v prostoru nad Soniným dekoltem a na tvářích její dech, poskočil jako kolo na výmolu, zase se roztočil a zase se zastavil u téže vůně, ale u jiného, poněvadž Jančina dekoltu. Zazněl akord a na louce si všechny páry

propletly ruce, zazněl druhý akord a uprostřed louky stála Sonia jako kůl v plotě, zazněl třetí akord, který už tvořil předeheru, a uprostřed louky Sonia umírala vestoje. Tehdy Marcel pohlédl na Jurka, Jurek opět hodil očkem na hodinky a zvedl ruku. A vykřikl zoufalým hlasem, poněvadž se v Jurkově repertoáru nacházel i ten:

*Naděje umírá poslední, ať zní lásky fanfára!
Jestliže svedeme čekání, pak vydržme do jara!*

Zpoza stromů na pravé straně louky se vynořila vysoká silueta v plášti se stojacím límcem. Své dlouhé kroky zamířila přímo směrem k Sonie, před Soniou se zastavila a zeptala se zjevně našprtáním, prkenným hlasem:

*Mohu vás, drahá paní, do kola prosit?
Otočit, vést nebo na rukou nosit?*

Sonia přikývla, Sonia přikývla. Pravačka objala Soniu v půli, levá ruka vyhledala dlaň.

Marcel udeřil do černých a bílých kláves a klávesy zasáhly přímo do černého všechno, co stojí za to a co se šíří od jednoho ucha k druhému a od jednoho srdce ke druhému. Byla to krátká melodie, ale hodila se do kroku, k otočkám a pohledům. I ostatní se otáčeli, dávkovali kroky, k nohám přistavovali nohy, jak se v houpavém valčíku patří, ostatní se také na raz dva tři točili, a dokonce, tak jako před chvilkou Witek, klopytali, nicméně pouze uprostřed louky to jiskřilo a vysmívalo se zemi. Raz dva tři otočil muž Soniu kolem její pružné osy, raz dva ji přesunul stranou a tři ji zase přitáhl k sobě, a rychle dva tři se Soniou přeletěl a raz a raz vířil vzduch, a už toho moc nebylo vidět, teď Sonia a rarášci v jejích očích, teď Olek a tvář v úsměvu širší než delší a pečlivě oholená a nad Soninou šíjí opět její sepnuté vlasy a zase Olkova šíje vysoko ostříhaná a zase Soniny oči, z nichž jedno zřejmě pomrkává na Olkův šepot, a když Olek náhle otevírá ústa dokořán, Sonie vykluzují

vlasý zpod stučky, uvolňují se nad šíjí a znovu není nic vidět a slyšet je pouze raz dva tři houpavého valčíku rakve s mrtvolou, johoho.

Ano, Marcel změnil melodii, ty, co tápali po zemi, natruc přenesl do námořnického tanga sice vratšího, u kterého se zato méně otáčelo, bylo blíže oblakům a bríze nekonečna, zkrátka Olkův plášť se vzdul jako plachta od přístavu k přístavu, zkrátka se vzduly Soniny šaty v kurzu, leč Marcel potom zručným taktem a novými akordy zavelel přirazit ke břehu a z neznámých, zrádných vod zakotvit v krásném a vlídném, poněvadž našem, zdejším kraji, tam, kde je srdce a oberek um-ca-ca a mazur u-ha-ha, a Sonia s Olkem jako paní s pánem na statku, pastvinách a teď na louce dupají způsobem, jaký nemá u jiných národů obdoby, ve tříčtvrtečním taktu, ach-a-no, na dunivé ach-a-no, poněvadž ach-a-no, jsem tu pro tebe, ach-a-no, ach-a-no, pořád jsem na tebe myslela, ach-a-no, pořád jsem na tebe myslel a toužil jsem po tobě, ach-a-no, ach-a-no, chci, ach-a-no, miluji tě.

Ale Marcel jako by se sám divil písničce, svinul měchy, a když se všechny páry zastavily a Jurek s Jankou odběhli jako myšky zapálit svíčky na narozeninovém dortu, z měchů se náhle vznesla k nebi nová, ale známá melodie a Heniek s mámou zabroukali „ještě Polska“, „ještě Polska“ a Stefek s Witkem dokončili basem „nezhynula“. Na Jurkův pokyn se všichni hosté shromáždili u zapáleného dortu a okolo hostů se ještě chvělo denní světlo. A v tom Jurek zavrával, zdvihl skleničku, kterou mu urychleně nalil Stefek, a s pohledem upřeným tu na Olkovu pobledlou tvář, tu na zářící dezén dortu, řekl:

„Teplý, květnový večer. Vítr stále pospává v tmavém brlohu noci; dnes nelomcuje stromy, tiše a žalostně neskučí. Ale když se pomalu smráká, když rubáš noci začne pokrývat svým tmavým flórem naši polskou zem, někde v dálavách si povšimneš pásu mihotajících plamínek — tam táboří naši vojáci. Tam si tiše povídají ti, co složili největší sázku — život za vlast, ti, co padli jako neznámí, o nichž bude budoucnost hovořit pouze jako o pluku, praporu, baterii, vojsku. Ó, vojáku Polský, jehož

jedinou starostí, výlučnou nesnází nebyla námaha ani řídňoucí řady, kulky ani bomby, co je decimovaly, nýbrž dbalost o svatě poslání. Bránili jste se proti zdrcující převaze, bránili jste svobodu našeho národa, a třebaže jste sami pokládali své životy ve vražedném ohni války, uchránili jste čest a důstojnost, které pro nás Poláky vždycky byly a jsou tím nejposvátnějším. My, kterým Bůh velel zůstat, nadále střežíme čistotu našich citů a veškerou bolest klademe na oltář Boha jediného. A věříme, že pokud do nás Bůh uhodil takovým hromem a tak žhavým bleskem, pak v nás nemůže nechovat důvěru. Že se zvedneme lepší a silní. V tomto teplém květnovém a pro nás, co tu jsme, tak slavnostním dni, se myšlenky všech žijících Poláků upínají k Vám, vojáci polští. Ať v mohylách Vašich, rozetých po bitevních polích v Norsku, Holandsku, Francii, téměř po celé Evropě, se zrodí Velké Polsko.“

Jurek zdůraznil přídavné jméno, přistoupil k Olkovi a vrhl se mu kolem krku. Stáli takhle semknutí a v objetí, opodál plakala Sonia a vzlykala máma a chlapani si hleděli na špičky bot. Po chvílce Olek Jurka políbil na obě tváře, přistoupil k Sonie a odvedl ji ke stolu z kamenů. Sonia se zhluboka nadechla a vzduch dlouho držela v plicích, jako by se ho zmocnila nebo jí byl navěky propůjčen. Když zalezl i do toho nejmenšího sklípku a dospěl až k bránici, sklonila se nad trojvrstvý, kulatým a pěkným dortem s ovocem a oříšky, nesměle pomrkávajícím svými dvaceti plamínky, a zoufale na něj zadula. Všechny plamínky zhasly a dort potemněl.

„Všechno nejlepší,“ zazpíval Stefek a přiběhl k Olkovi. „Kde ses tu vzal, brachu? Buď zdrav.“

„Budte zdraví,“ opravili ho ostatní a obklopili radostně Soniu a Olka a v Olkovi muže a v muži štěstí a knedlík v krku. Budte zdraví a všechno nejlepší a ať je dort sladký a skutečně se třemi různými chutěmi, ať ta láhev schovaná v mámině síťovce obsahuje likér teta Irena, ať už se všichni uvelebí, ať se Sonia posadí k Olkovi a ať Olek odpoví na všechny otázky, které se derou do úst přes hrudky vanilkového krému s opravdickým ořechem, pokud měl zrovna ten který strávník kliku.

„Všechno jsem už řekl Jurkovi,“ ozval se nejistě Olek. „Měl jsem nějaké trampoty, ale nakonec jsem to stihl včas. Jerzy to povypráví líp.“

„Olek vzal roha,“ oznámil vítězoslavně Jurek. „Vyhrál proti Burghofu, využil chvilky nepozornosti, nasedl na Helžino kolo a byl v trapu. Pak jel nákladním vlakem pod balíky na sever, vzal to prsama přes Dunaj, s maďarským kurýrem přes Tatry do Zakopaného, a to levou zadní, v Budapešti už to znal z dřívějšíka, pak si to stříhl přes Polsko a tradá domů. Jenomže, jak na potvoru, se vlak porouchal ve Włochách a Olek musel jít půl noci po svých, přelézt zeď a probudit nás.“ Jurek si ukrojil kousek dortu a klidně polkl. „To všechno díky kopané. V neděli měl být zápas. ‚Beze mě jste ztraceni,‘ řekl Olek Schnitzlovi, ‚vždyť víte, jaká jsou v tom Burghofu esa, vždyť vyhráli už s Dorfhofem a Zamthof doslova převálcovali. A vy budete hrát s kým, pane dozorčí, s Reschkem a s Waldtkem? Vždyť ti dva nestačí ani kravám na pastvě. Škoda těch tří sudů piva.‘ No a ten Schnitzel, nejlepší záložník z celého Dubhofu, přišel s Olkem k bauerovi a řekl: ‚Bereme ho s sebou, pane bauer, nikdo nehlavičkuje tak jako on, uděláme z Burghofáků kraví lejno.‘ Jednou to sepíšu. Bude se to jmenovat Olkův veleslavný útek. Něco jsem si připravil už na dnešek.“

Jurek vyndal z kapsy kus papíru, slupnul poslední kousíček dortu a spokojeně polkl. „Vypadalo to víceméně takto:

*Náš Olek stýská si po Varšavě milé,
láskou zpitá Helga na zápas se těší.
Fotbalista Olek nebyl ovšem dnešní
a práskl do bot, jak naskytla se chvíle.*

Víc jsem nestihl, poněvadž se mi chtělo spát,“ zamumlal Jurek omluvným tónem, poprosil ještě o dort, který už byl ale všechn pryč. „Takhle to bylo, že ano, Olku?“

Olek přikývl a všechno bylo náhle jasné jako alpský ledovec, jako vlasy Helgy, která mu dlouho mávala na rozloučenou, a vůbec to celé znělo náramně, no ale co vlastně za dárek

k narozeninám Olek přivezl z jihu, ze zahraničí, nedokázal nikdo uhádnout. Přitom už každý slyšel o kravách a tučném mléku do čokolád, do mozartkulí a mozartbomb, o zelených pastvinách vyjímajících se na pozadí ledovců, o pírkách za stužkami na kloboucích a o průzračné vodě, když povolují první sněhy a začíná se jódlovat. Rozhostilo se ticho vhodné pro zvláštní efekty a nastala tma, když Olek všem řekl, ať zavřou oči. Vítr zašuměl a ustal a potom se tiše, a potom se ti chounce ozval stříbrný, stříbrný, stříbřitý zvuk. Tam tam titi tam, znělo, a pak ještě tu ti tam. V teplých Olkových prstech se chvěl malý alpský zvoneček a zvonil na celé kolo, do čtyř světových stran, a ze všeho nejvíc na východ, ku cti své vlastní eufonie, ku cti soumraku po dlouhém dni a frontálního útoku krásy. A tu se leskl jiskrou v oku, tu na všechny potutelně pomrkalval svou totální zorničkou, jenom na Soniu Kubryňovou ne. Protože Sonia stále poutala zvuk přivřeným víčkem a mříží řas, držela ho pod jazykem a ještě hlouběji, v hrdle, a na oplátku vypouštěla na tvářích ruměnce štěstí, a Olek Przybysz jí zvedl zvoneček k uchu a jemně jí třásl, až Sonia pojala veškerou hudbu, až se její vnitřní tělo rozeznělo a rozhoupalo.

A potom zase všichni tančili v párech určených prózou života a poezií, kterou těžko říct čemu přiřknout. Právě skončil první tanec a Heniek rázem vyklidil pole, protože za ním prošel Jurek a zamířil k Sonie.

„Můžu si s tebou zatančit?“ zeptal se.

Dlouze se na něj zadívala. Sundal si brýle a zastrčil je do dírky v klopě těsně vedle stužky.

„Můžu si zatančit s tebou?“ zopakoval a lehce se zamračil.

Položila mu pravou ruku na rameno a mlčela.

„Mohl bych si s tebou zatančit?“ zeptal se ještě jednou. „Chtěla by sis se mnou zatančit? Rád bych tě vyzval k tanci.“

Jurek by rád a Sonia chtěla. Ještě chvíli mlčela, ještě chvíli se pozorně dívala, až se jí všechny smysly zbystrily, semkly a poprosily o přivnutí. Pak ho objala tak silně, jak vždycky objímala břízu, tu první nalevo od řeky, když chodívala na louku poté, co Olek zmizel, a slunce se chýlilo k západu. Zlehka se za-

chvěli, poněvadž melodie byla tklivá a Marcel zasněný. Jurek se elegantně zakolébal a velmi jistě otočil Soniu a Sonia položila otázku souběžnou s *deux pas*:

„Proč, proč to všechno? Proč zrovna kvůli mně?“

Jurek měl připravenou odpověď o kráse, které se patří poklonit, kterou je třeba pocítit a ocenit tam, kde skutečně je. Důležitější však byl aktuální Schubert s tichou frází a se smutkem bělostným jako březový kmen, ať tedy Soniny ruce naposledy vřele a silně obejmou břízu a bříza ať mlčí, ať úkradkem roní pryskyřičné slzy, na rozloučenou ať si utírá kůru, ať do nekonečna, prosíme tě, hudebníku Marceli, ať do nekonečna vdechuje balzám plavých a zrzavých vlasů a ať jí tmavé oči blahořečí na snad ještě dost dlouhou životní cestu. Zde je nad hlavou nebe, tři mráčky, opodál jemně šumí voda, být, přese všechno být.

„Řekni, řekni,“ poprosila znovu Sonia těsně před posledním jednáním.

Leč bříza stále mlčela a bylo slavnostní ticho, až konečně na amen vyhasly všechny noty, a stala se opět Jurkem, bohatším o jeden, dost možná nejkrásnější zážitek v životě, o nejdělsí, ten náš miláček Marcel, tanec jara, a znovu se stala organizátorem, který hlasitě zvolal:

„Dlouho očekávaná výměna párů, opět pánská volenka, dámy prosí o skočnou hudbu.“

Harmoniku popadl Witek, kluk z Woly, a kdyby bylo potřeba, tak třebas z Targówku, a spustil tango drsné jako šrámy od žiletky, drak na levém rameni a nahatá paní s ocasem mořské panny kolem pupku. A tak Soniu k tanci vyzval Olek, Aniu Marcel, sestru Joašku Stefek, Bronku nesměle Heniek a paní Janku samotný drak Jurek.

A tak už to zůstalo. Strídaly se tance, slunce se lopotilo se západem a stále ty samé nohy dupaly a ruce se vítaly. Olkova bříska prstů spočítala Soniny prsty víc než jedenkrát, ověřila pevnost jejího zápěstí, kde se krev vlévá do dlaně a kde lze nahmatat to, co bije o něco výš, povšimla si také toho, že se Sonie kůže v lokti ohýbá, a zapamatovala si, že je to krásné místo

k políbení, poněvadž tam se nachází krásný, hebký samet v kostěném ostění, a když to zjistila, vracela se do Soniny ruky jako pomalý příslib úst a vypisovala jemnými tahy, vnímanými jako příjemné mravenčení, nadcházející fakta noci. Zato ruce Marcela a Anky toho měly za sebou mnoho, třebaže v poslední době byly spolu málo, nalevo se spojily dlaněmi z vděčnosti za to, co bylo, a napravo, když Witek hrál o dívce, kterou opustil podvodník v kartách, nebo o Matějovi, na kterého nikdo nečekal, i když měl moc pěkný nůž, se dotýkaly tváří, neboť tam, na jemné kůži u oka, se soustřeďuje mnoho lidí věrných a spojených snem noci nejedné. Ruce Bronky a Heňka mlčky přejdeme, poněvadž z toho nic nekouká, a o Stefkových rukou je známo, že se našťestí solidně zpotily a o týden později přinesly tři růžové karafiáty do kavárny na místě, kde Marszałkowska ústí do náměstí Spasitele; zato o tom, co se stalo poslednímu páru, bude lépe se zmínit hned.

„Jurku, Jurku,“ šeptala Janka, k jejíž dlani svírané jinou dlaní se před každým novým tancem nebo poté, co kolem prosvištěla lokálka z Podkowy, přibližovala Jurkova ústa a jednou dokonce i nos. „Jerzy, no tak, Jerzy,“ říkala už po tanci, kdy se ústa vracela, vyzývavě otevřená, k téže ruce, nebo i oběma. Ano, Jurek děkoval, ukláněl se a zase se narovnával, vzdával hold a prohlížel si ji. A Janka zřejmě vypadala dobře a její ruka byla zřejmě měkká a voňavá, když přijímala pocty od nejměkčího místa Jurkovy tváře, které bylo od kořalky nepatrně zduřelé, Jurek Jurek tygří spárek přikyvoval do rytmu, kdykoli bylo třeba, vedl, jak bylo třeba, a usmíval se a díval se vlídně bez úsměvu, když se pod jeho zcuchanými vlasy zrodila myšlenka o novém, bezchybném páru slabik a rýmu. Jan-ka, Jan-ka, opakoval si v hlavě a cítil až v břiše, či, děti zlaté, ještě níže, Janka milenka, pusinka až do ránka, a — to Witek zrovna zpíval o tom, jak se plyšová kočička na jarmarku zamilovala do dřevěného psíčka — šeptal Jance do ucha oblíbený citát ze svých snů. Vzala ho rukama kolem krku — začal a vsunul ruku za Jančin límeček — ústečky se přimkla k jeho ústům a dala mu takový polibek, v němž se sladkost celého ráje spojovala s žárem

tisíce pekel. Přituleni k sobě, zlehka ukolébáni pravidelným pohybem tanga, opojeni štěstím, podobni bohům, si snili zlatý sen o lásce, jež hory přenáší.

Witek mezitím přestal, protože kočku bohužel prodali a zvířátkům nezbylo než se rozloučit, takže se i tango přestalo houpat. Padl soumrak a bylo třeba uhasit oheň. Báječní přiběhli s láhvemi a hrnky od řeky, plameny se zakuckaly a oslava narozenin postoupila do noční fáze. Už nic nesvítí, je tma a nikoho není vidět, pouze tam, kde zamrzli Janka s Jurkem v potaneční póze, se mlhavě rýsují dvě postavy, pouze tam dopadá od řeky, pouze tam dopadá od řeky mírný svit.

A kdo jiný než Jurek by mohl přerušit temné ticho a znovu prozářit noc.

*Umlkla hudba již a soumrak přikryl noty,
příroda upře nám rosou zvlhlou trávu,
v Sonině pokoji nalijem si kávu,
vezměme tam tedy s sebou své... no... ty, boty.*

Jurkovi se podařilo s vypětím všech sil prozářit noc, načež potichu zaklel, protože se mu slova krapet zadrhla v alkoholu poezie, drobet přes čáru se naložila do lihu, ale příkaz byl vyslyšen a společnost drahá nám i řece vyrazila husím pochodem po pěšině nezbytných návratů do Tworek.

Ach, jak blízko je od slova ke slovu, od louky k loučení, od soumraku ke svítání, poněvadž ještě dobré dvě hodiny, rozhodně ne víc než tři, a znovu vstane varšavský den. Seděli vedle sebe, s hezky vyrovnanými rameny, na podlaze a na obou postelích v Sonině a Jančině pokoji, vychutnávali pravou kávu a dopíjeli zbytek likéru, a našlo se také pár zelených jablíček. Olek zase vyprávěl o Alpách a držel Soniu za ruku, Anka s Joaškou hezky zazpívaly o pstruhovi a společně s mámou o lodžských tkadlenách. Pak si všichni zpívali potichu jako šedá brigáda, pouze Janka si nemohla vzpomenout na druhou sloku. Jurek řekl básničku o ulici Miłé, která není vždycky milá, a Stefek si nedokázal odpustit vtip o slečně Fele. A znovu dopíjeli

kávu s přídavkem čerstvé vody, Witek imitoval lidi a zvířata, ze všeho nejlépe se mu povedl kohout a knírek, ach, ten knírek. Marcel si nakonec vzpomněl, že u sebe v pokoji nechal tabulku té nejopravdovější hořké čokolády a ještě jedno překvapení na pití, ale nechtělo se mu tam chodit samotnému. A tak už pod šedivějícím nebem změnili lokál, jak to duchapřítomně navrhl Stefek, a znovu se zasmáli, jakmile uviděli tučňáka. Sonia s Olkem ještě chvíli zůstali v Sonině pokoji, poněvadž jak se Jurk s Marcelem čas od času na někoho podívají, nechce se z postele a někoho pak přejde chuť i na tu nejopravdovější čokoládu.

Uplynula hodina a ví se pouze tolik, že Olek Przybysz měl na pravém boku jizvu po vyjmutí slepého střeva, k němuž došlo ještě před maturitou, a jeho hrud' pokrývalo husté, tmavošedé ochlupení. Soniu Kubryňovou zdobilo jen jedno znaménko na pravé lopatce, jedna piha hluboko ve výstřihu a druhá pod srdcem a výrazná blankytná žilka na levém stehně. A ví se také to, že první paprsek slunce dopadl nejprve na Olkovo pravé rameno, po chvíli mu sklouzl na hrud' a potom ho vískal ve vlasech, načež přešel přes Sonino čelo, nos a levou tvář a zablyštl se na jejím drobném stříbrném řetízků na krku.

Marcelovým překvapením byl pravý a nefalšovaný pomerančový džus a velmi hustý, ještě v plechovce z předválečného dovozu bratří Schlaubmannů, pili ho s chutí, poněvadž perfektně seděl ke třem čtverečkům čokolády na každého z přítomných, po dvou na opozdilce, a tak si zase něco potichu prospěvovali, seděli s rameny hezky vedle sebe, a když vysvitlo slunce, rozhodli se přivítat neděli na čerstvém vzduchu. Těsně před bránou se k nim přidali udýchaní Olek se Soniou a všechny vlídně pozdravili, i když nebylo po kousku odložené čokolády ani vidu, ani slechu. Soniny šaty vypadaly v devatenácti stejně dobře jako teď, když už jí táhlo na jednadvacet, a poté co si s hlídačem Johannem, tím s vlídnějším výrazem, vyměnili ranní guten morgen, vydali se po cestě rovnou za nosem.

10/

Mám rád červen, protože v červnu jsou nejdelší dny v roce a i měsíční skvrny mizí rychleji. Všechno je vidět jako na dlani a od dlaní ke klávesnici je to kousíček. Takže Olek jde, kapsy bundy má něčím nacpané a pro sebe si hvízdá písničku. Vypadá elegantně, poněvadž od té doby, co se dal na konspiraci, nosí americký blejzr, a Jurek si myslí, že nosí rovněž slipy. Od Johanna si připaluje ubalenou cigaretu, Rubensovi, který rozpráví s lesklým kamenem, přeje dobrý den, čtyřmi skoky překonává schody a bez zaklepaní vtrhne do Jurkova pokoje. Všímá si ho však pouze Virtuosi, který syčí, pak se začíná lísat a chce mu vyskočit do klína. Marcel dneska leží v posteli a nehybně zírá do stropu, Jurek si něco škrábe do sešitu a na čele má vystouplé všechny žíly. Olek čeká, až Jurek dokončí řádku, a říká, že dostali Paraple a Čajku, takže se setkají v neděli u Kata, a ne u Žáby. Marcel se uštěpačně usmívá a Olek mu podává dvě opravdické americké a s úsměvem se dívá, jak je Marcel posunuje pod nosem, napřed tu s filtrem, pak tu bez filtru a později obě naráz. Olek nechává nějaký balíček pod postelí, slyší, že je blázen, a odchází s tím, že se ještě vrátí, než řekne švec.

„Vrátíš, to určitě. Zajíjou tě,“ huhlá Jurek a připaluje Marcelovi, ale Olek už je v přízemí, už je na pěšině, už je v pavilonu B, už je v Sonině náruči. Vytahuje z kapsy tři jablka, zelená s červenými flíčky, sáček s karamelkami a skleněnou kouli, ve které, když se s ní zatřese, sněží, a když se postaví na stole a je pěkně, je v něm vidět růžový domek s komínem, před domem

čeká koník se saněmi a psík zvesela pošťkává, protože lidi pojedou, on za nimi poběží, dokud sáně nezastaví v lese a všechny živé tvory neobejme zázračné ticho. Olek pokládá jedno jablko k hlavě Janky, která si po práci dala dvacet a zlehýnka odfukuje, jdou se Soniou na procházku a zatím se chichotají. Na pěšině se kámen pokouší Rubensovi něco vysvětlit a Rubens, jakmile je spatří, si klade prst na rty, Johann dostává karamelku z mléka polské krávy a jako vždycky vesele salutuje, a u kolejí kvetou máky. Sonia Olka prosí, aby je netrhal, Olek se otáčí a nabízí jí rámě, odbočují vpravo, neboť především šli vlevo.

Vcházejí mezi první domky, mezi járky jahod, které co nevidět dozrají, pobíhá tam dítě a pod nohama se motá azor a je možné tam vzít třešni do ruky. Sonia nechce takové červené náušnice, ale s radostí bude cucat pecku; „ssám, ssáš, ssá,“ směje se Olek, „to je nějaký jazyk?“ ptá se Sonia, to jsou oči, rozplývá se v duchu Olek. Cesta pokračuje na pole a zužuje se, obilí jim sahá až po kolena a strašák na vrabce vypadá docela jak Olkova tetička, zvlášť když se vymódí tímhle širákem. „Také bych chtěla umět létat,“ říká Sonia a dívá se na ptáky, „dlouho se prohánět vysoko ve vzduchu a mít v lese malou skulinku.“ K lesu je to jenom kousek, takže k ústům je to kousíček, Sonia se opírá o borovici a pěkně k sobě pasují. Olek k nim natahuje ruce a vtom Sonia dělá to krásné gesto, vyplivuje pecku: trošku se stydí, ale ještě víc chce, a napřed, když strká ruku pod ústa, lehounce mhouří oči a neznatelně otáčí hlavu, protože jí je pouze dvacet; leč když už jazykem našla pecku, přesunuje hlavu zase zpátky, dívá se Olkovi zpřímá do očí, bere pecku do ruky, odhazuje ji stranou jako zbytečný klíč a líbá ona jeho.

Na pěšině už konečně Rubens našel s kamenem společnou řeč, takže teď obtěžuje ostatní lidi, ale Janka kolem něj hbitě prochází, dle domluvy třikrát ťuká a před čtvrtým ťuknutím dělá krátkou pauzu. Jurek otvírá, protože Marcel dnes stále leží a kouří, teď druhou, s filtrem. Janka prosí Marcela o radu, protože ona vážně nechápe, jak je to s těmi příjmy, a v učebnici o tom není ani slovo, a Marcel jí to od boku jednou větou a jediným mávnutím ruky vysvětluje. Jurek podává Jance jablko od

Olka, jenomže Janka vytahuje svoje a mlčky jedí, kdo si ukousne hlasitěji?, a Marcel stále kouří a vypouští dým tučňákovi přímo do očí, a nakonec se usmívá, neboť si Janka ukousla hlasitěji.

A v lese je opět ticho, jako by sem nikdy nikdo ani nepáchl, protože co naplat, že mech je zvalený a větvičky polámané, když do večera, nejpozději do zítřka, se díra zalátá a větvička stejně už neměla lístečky. Dalo by se nakouknout támhle za strom, ale tahle stužka je kaprad' a tenhle knoflík zase malý hříbek. Lepší tedy bude se rychle vrátit přes pole a skrz pšenici, ba dokonce to vzít zkratkou upraveným sadem rodiny Lipských, ano, vraťme se, neboť lišáci Sonia s Olkem si už sedají ke stolu s popelníkem plným špačků, Marcel míchá a hned při prvním rozdání Olkovi přicházejí čtyři kára jako láska na kvadrát, jako dvě zrcadlová srdce, která Sonia našťestí uhrála levou zadní, protože tichý hráč Olek odkryl dvě esa a čtyři vysoké trumfy.

Marcelovi přišel nepravidelně rozložený list, dlouhé piky bez trefů, div neposkakoval na židli, a vzdychal a toužebně hleděl do stropu, nikde jinde ho totiž boží smilování nečekalo, když Jurek uzavřel dražbu na třech jako pěknou báseň v půli slova. Janka se divila, poněvadž z Jurkových úst, jemných jako barva břízy bělokoré, jako zodpovědnost a práce, vypadla škaredá slabika, ale Jurek chtěl říct „kluci“, měl na mysli Marcela a Olka, koho taky jiného, a Olek se smál a Sonia se chichotala, dokud při závazku tří kár nezapomněla vyřázet trumfy a nezačala trefami. Olek pohrozil návratem do Alp, kde zvonky přinášejí štěstí v jakémkoli množství, a žačka Janka už nerozuměla vůbec ničemu, zvláště ne rozdíl mezi trefovým klukem a žaludským spodkem, a šla jí hlava kolem z toho, že figura figuru vytahuje, kdopak z nás se zaraduje.

Ale opravdová bitva párů teprve začala. Těm, co měli v lásce štěstí, šla karta až příliš dobře, a tak Marcelovi nezbylo než urputně a neohroženě bránit čest účetního a zásobovače. Zasaňoval do dražeb, zapisoval zůstatky, počítal s rezervami, znal všechny kategorie nabídek a všechny hrací jednotky dovedl správně zhodnotit, a když se Olek snažil uhrát beztrumfový

závazek, rozmetal ho mazaným výnosem z nejkratší barvy. Jurek měl z talentu svého spoluhráče radost, stejně jako z nádherné a heroické obrany pevnosti Tučňák před invází skupiny Eden v hostujícím obsazení Adama a Evy, zvláště když sám jednu sehrávku za druhou končil s pádem. Janka však pozorně a obdivně sledovala, jak počítá body, dotýká se každé karty prstem a jak buší do stolu jedním klukem za druhým, jak pečlivě vykládá karty tichého hráče, Jurek zkrátka div nevyhlítl z kůže a nevypustil na své oblíbené thermopylské louce duši, mumlal si nad kartami a Jance vysvětloval, že to všechno není jeho vina, protože s více esy nejsi kdesi, kymácel se na židli, „Kdo má srdce, bere více,“ vzdychal, když Olek znovu při dražbě nabízel kára, potají se díval Sonie do karet, až všichni trapně odvraceli oči, vynášel od palce, pak zase od malíčku, tak žalostně zakřiveného, počítal trumfy, jenomže zapomněl na první zdvih, potil se jako polárník po návratu do rodné vísky, přemýšlel o prvním obranném výnosu, ale k čemu, sehrával majestátně, funěl logicky, až se, jak se v bridži říká, v Pińczowě hory zelenaly a v Tworkách všichni jen zívali, jenomže lepší život pokračoval, Sonie chodily dobré karty, Olek s Marcellem kouřili chlapácky jednu cigaretu za druhou a k Jurkovu štěstí Janka neměla do koho jiného se zamilovat.

Až přišlo na poslední rozdání, Olek se Soniou už byli napřed o hru a o sedmdesát bodů do rabru jako v sedmdesáti letech na století, podaří se sehrávka, nebo ne? Olek už zamručel piky, aby to ukončil. Jurek samozřejmě kontroval, Marcel se samozřejmě zašklebil, a Sonia, Sonia dlouho mlčela. Nakonec se zadívala na Janku, jako by v jejích očích hledala pobídnutí, přenesla zrak za okno a náhle zahřměla jako blesk z čistého nebe: „Slam bez trumfů.“ Nemám tušení, zda bych na jejím místě řekl totéž, i když měla list s několika silnými figurami, jenomže s jediným esem, nevím, zda bych se tak rozhodl bez pikové dámy v ruce, nevím, zda bych se na to zmohl, když mám v hlavě pustou zemi a vyschlá moře, ale Olek měl modré oči a teplé dlaně a jednodenní vous asi jako samet napříč. Olek měl modré oči a za oknem stál zelený dub a někdo ta esa mít musel, nejspíš

někdo, kdo je mladý jako bůh a zteplilý jako jasan. Přejděme na rozdíl od Marcela Jurkovu pobavenou odpověď mlčky, podívejme se rychle, ale s pochopením na Jančina otevřená ústa, poněvadž o slamu slyšela dokonce i ona, a ihned se podívejme na stůl, kde Olek s nepřítomným úsměvem vykládá karty tichého hráče. Plívy už pokrývaly desku stolu a v Olkově ruce zbývalo pět posledních neznámých. Pikové eso a král už byly jisté, třetí karta od konce byla trefová dáma a druhá trefové eso, Marcel svažil obočí a Jurek sklopil zrak tam, kde jedna bota škrábala druhou a zvěstovala rychlou porážku a zajisté také blízkou procházku, pokud jako vždycky všechna zloba a zklamání přejde do nohou, hlavně aby se držel od Marcela dál. Už ale vidí hřbet ruky, kárové eso je odhalené a dlouho se kolébá, Olkův pohled dlouze klouže po Sonině úsměvu a Jurek Marcelovi úslužně připaluje cigaretu.

Záhy už tabákový popel hnojí hlavní promenádu, na které v budoucnosti vyrostou nové generace Bonapartů, několik Josefín a celé houfy Lennonů včetně několika plešatých; teď ale ještě jdou, ještě jdou účetní se zálibou v bridži, mají se k sobě jako slunéčko k západu, jdou samým středem, nejprve dva smíšené páry, a jak smíšené, za nimi samotný Marcel, šoupající podrážkami a nakopávající kameny, halasně hrdiny nejedné vzpoury.

11/

Ale já, drahý Marceli, se neumím bouřit a nedokážu zamlčet osudy vepsané do tvých podrážek a zničených podešví, a tak, sotva skončí ten řekl bych celkem pěkný červnový den, kdy Lipským v zahrádce přibylo po gramu jahod a karty stvořily zajímavé sestavy, kdy Olek políbí Soniu na ústa na viděnou do zítřka a na shledanou ráno a Jurek políbí ruku madam, když se znovu uložíš do postele, vytáhneš nohy už bez bot na pelest a zapálíš si pro dnešek už určitě poslední, zeptám se tě, Jurkovými ústy, která už budou zase volná:

„Co je dneska s tebou, Marceli?“

A po chvíli znovu:

„Marceli, co ti je?“

„Víš, Jerzy,“ odpoví Marcel, už odpověděl, „já se vlastně nemenuji Marcel, já se jmenuji Jerzy.“

Jurek se kousl do rtu a představil si pohupující se mrtvoly s tabulkami na hrudi.

„A nemenuji se ani Brochwicz. Brochwicz, to je jenom pro skopčáky, já se jmenuji jinak. A co se skrývá v mých kalhotách, to ví jenom pánbůh.“

„Budu ti říkal Marceli,“ řekl sípavě Jerzy, poněvadž mrtvoly mohly být také zastřelené, „aby si nás nikdo nepletl. Marcel je moc hezké jméno.“

„Zítřka asi budu muset odsud odejít,“ povzdechl si Marcel. „Rozumíš, jezdí sem lokálkou lidé z různého těsta, ale nevím, jak ti o tom všem mám říct.“

Dalo by se to říct třeba takto: Jede vláček, jede, jede, z Varšavy

až po obědě, a v tom vláčku, kdo to poví, do Tworek či do Podkowy? Dva z nich potom vystupují, šelestivě vypravují, polština otčina, ševelit začínaj, podél plotu jsou topoly a tři vrby tamhle v polích. Rázně kráčí, rázně, boty dvě, bez bázně, a prsty pod ponožkami jsou tam, ale nejsou samy. Budovy míjejí, najisto vcházejí, každý blázen dobře ví, kde je Marcel schovaný. A staví tam u brlení, kde se barva zelení, pavoukům se nelení, v mouše vidí krmení a kočka zuby vycení. Oba jsou jak na trní, nahoře na dveře bouchají, Brochwiczi, nebo jak vám říkají, strpení na okamžení, odejdeme bez prodlení. V neděli přijdem za kuropění, ručičky my vytáhneme, šrajtofličky naplníme, do neděle, Brochwiczi, vám čas dáme, a více nám ho třeba není. A ti dva bez uzardění vykračují alejí, co lipami zavoní, za městem je vždycky hej, květin všude habaděj. Jede vláček, jede, do Varšáku dojede, na večeri budou sledě, sledě, sledě, sledičky dáme si na mističky, a pak přijde naše parta, bude švanda natotata.

„Kdy přijeli?“ ptá se Jerzy ztěžka a cítí se, jako by byl na druhé straně.

„Předevčirem.“

„No jo, lokálkou jezdí lidé z různého těsta,“ vzdychá znovu Jurek a je mu líto toho mládí, těch nekožených botiček na bezradných, plochých nohou.

„Zatukali přímo na dveře ráje. To mě napadlo na samém začátku, taková myšlenka. Že tady čas neplyne a nic se tu neděje. Že tu sedíme za dubem všeho dobrého a všeho zlého, že jsme tu v ráji, zkrátka za pecí.“

„Když jsem sem přijel, taky mě to napadlo. Úplně to stejné,“ vzdychl opět Jurek a zvláště se zamračil, jakoby slavnostně, a oči za skly se mu zakulatily. „Jistě, Marceli, lokálkou jezdí lidé z různého těsta. A tak zítra, až budeme mít padla, pojedeme i my, ale bez věcí, schováme je do komory, přivezu ti je pak.“

K čemu jsou Marcelovi věci, k čemu mu jsou věci pomíjivého využití, když za oknem, tím na pravé straně kolejiště, se mu nazírají budoucí věčně nevzrostlé křoviny, bělet se potůčky a růst klasy jako kdysi v zemi kanaánské, když po pěšinkách budou lézt egyptští skarabové a polští hovníválové a tam, kde

je vysoká tráva, ten či onen stehlík čekat na další horké léto? A k čemu mu jsou věci, když ve skříni u pohovky, na které bude Marcel spát a probouzet se zpocený, zůstalo ještě několik košilí a ponožek a Jurkova máma pro tyto případy šije a plete jak mourovatá?

„Čaj se u nás pije nejméně čtyřikrát denně,“ řekl Jurek a máma přitakala, „a kdyby se ti umývání sklenic omrzelo, v kredenci jsou nějaké knížky. Hlavně se nesměj mým poznámkám. A nechoď moc často ven, máma si ráda povídá a nemá s kým.“

„Kam bych tak chodil,“ rozesmál se Marcel. „Vyhnáný z ráje přímo domů, nic lepšího se mi ani nemohlo stát, protože tady je to úplně jako u nás v Berdyčevě, když jsem byl malý. Také jsem spal v kuchyni, také jsme bydleli v přízemí, a dokonce i tahle kredenc je podobná té naší, má stejné zrcadlo uprostřed. A Jurkova máma tolik připomíná tetu, tedy otcovu sestru. No a ty buchty!“

„Zaskočím k vám v neděli, zahrajeme si bridž, máma s Witkem hrají stejně dobře jako já,“ řekl Jurek na rozloučenou a vyskočil oknem, protože zaslechl tramvaj.

Zatím byl čtvrtek, prostřední den v týdnu, který se ale zatím moc nevybarvil. Dá se vyhnout osudu, když trochu pomůžou jiní. Marcel už spal v kuchyni na Jurkově pohovce a v Jurkově pyžamu s vínovými proužky a pramínky jeho tmavých vlasů tvořily na polštáři klikyháky. Máma usnula až poté, co se pomodlila, dnes dvakrát déle než obvykle, i když pořád ke stejnému bohu. Zato v Tworkách ale nic nechrápalo, nanejvýš zasténalo, zavzdychalo a párkrát pořádně vyjeklo. Ráno se všechno vyjasnilo. V Marcelově posteli ležel Jurek a pískal si, než vyrazil do práce, a vedle něj v posteli ležela Grácie, což vzhledem k tomu, že to pro ně pro oba bylo poprvé, rozhodně nebylo jméno k zahození.

Lokálka mířila přímo k zapadajícímu slunci jak můra letící dle jízdního řádu k silnému světlu, když Jerzy, který se rozloučil s Marcellem, jel z Ulrychowa zpátky do prázdného pokoje. V helenowském lese ustal předvečerní vítr, zatímco šmouhy na blankytně růžovém nebi strnuly až do rána. Johann se ve své

budce postavil do pozoru, probral se ze vzpomínek na dřevěného koníka u otcových kolen a popřál dobrý večer, herr buchhalter, dobrý a teplý. Proto si, můj Jurečku zvědavečku, trochu pospěš, tím spíš, že ti přeji dějiny Evropy, neobvyklé teplo i prostor rajské zahrady, pospěš si, ale neklopýtni na kamenech naší tworské pěšiny, jinak se ta mléčně kávová skvrna za dubem rozplyne v bezbarvé nenaplněnosti a všechny potřeby se vrátí do normálu jako lišky do svých nor.

Jako datli do skuliny: stála silně opřená zády o kmen, ruce držela v kapsách šatů a mohutným podpatkem ťukala do kůry, takže bylo možné počítat od jedné do sta. Jurek se příkradl po špičkách, potichoučku, poněvadž Dürer s Goethem, kteří bafali na nedaleké lavičce, sotva otočili hlavy, a přimknul se ke stromu z druhé strany. Devadesát šest, devadesát sedm a teď devadesát osm, spočítal si v duchu. „Devadesát devět,“ řekl nahlas. „Sto,“ uslyšel z protější strany, „stojíš tam už dlouho?“

Stál tam sotva dvě minuty, možná tři, no, čtyři, k čemu je ten poloplatfus, nízká podrážka a hlemýžď soustředěný na to, aby se nezakymácel a neplácl sebou na zem; k čemu je čas, když v těchto botičkách — už jsem psal, že nekožených? — a na těch plochých, nevojenských nohou stálo, chvělo se a vyčkávalo celé tělo, a tam, kde měl Jerzy hrudní koš, dokonce tělíčko, když se za stromem hromadilo celé Jerzyho bytí od prvopočátku až po nezformovanost, od narození po plnou dospělost, ale přitom stále nenaplněné, stále nenaplněné?

Goethe s Dürerem podruhé nacpali dýmky a labužnický potáhli, nastavili tváře teplu večera a oči tak, aby viděly dub a lidi. Zrovna ho objali, mezi sebou měli stovku let v letokruzích, větvích a kůře. Stovka let je jako okamžik, co se k sobě dva nakloní, usmějí se na sebe s porozuměním a souhlasem, že co se večera týká, je neobyčejně teplý a stálo by za to ho strávit spolu a dlouho si povídat, aby nerušili Olka, který dnes navštíví Soniu.

„Pojď, něco ti ukážu,“ řekl Jurek a ukázal Grácii cestu, „třeba ti o něm Sonia ještě neřekla. Tajný altánek. V altánku houpačka a na houpačce my dva.“

Vyrazili líným krokem a za nimi v oblaku dýmu Goethe s Dü-
rerem znovu diskutovali o klamu pomíjivosti a o reinkarnaci
a hvizd posledního vlaku z Podkwoy dnes dlouhý, bezmála ne-
konečně.

Březový hájek jako běloba neposkvrněná jinými barvami je
vedla svou mléčnou cestou až ke vchodu do altánku s příkrčce-
nými lvy jalovců na stráži. Houpačka visela nehybně, vypadala
zvláště zbytečně, asi jako trůn za republiky, a grácie chvílku
váhala, než se posadila a pouze jednou nohou se odrazila od
země. Míhala se mu před očima, rychleji a rychleji, takže se
Jurek mohl na okamžik opřít o břízu a promyslet závazky slov
vůči plánům těla. Nevypadal špatně, jak tak mlčky sledoval
očima rozhoupanou Janku a strčil ruce do kapes; v tom těle
bylo něco z tvrdosti stromu a svěžesti světa, když v něm
všechno ještě rostlo a vyvíjelo se. No a ty manžety kalhot se vy-
jímalý přímo perfektně a těsně nad zemí tvořily dvě světské sva-
tozáře. Nakonec přišel na to, jak závazkům dostat, a řekl:
„Přemýšlela jsi někdy, jak málo je na tomto světě místa pro
dobro? Jak vzácným úkazem je mezi lidmi člověk? Člověk,
který by měl duši. A duše znamená hlavu a srdce. Zvláště srdce,
Janko. Srdce.“

Janka mlčela jak ve vzduchu, tak u země, a když přišel a ještě
víc ji rozhoupal, bála se mu pohlédnout do zakulacených očí,
které jako by ji vyzývaly k přiblížení a vstoupení do spojek
v brýlích.

„Teprve tyto dva prvky ve společné ha... hu... teda... harmo-
nii tvoří...“

„Jurku, víš,“ ozvala se Janka a náhle zabrzdila nohama,
„asi...“

„...tvoří to, čemu říkáme duchovní kultura, jednotku sku-
tečně nádhernou a velikou,“ dokončil urychleně Jurek a chtěl
si přisednout k mléčné kávové ve vzduchu, jenomže chybělo
místo a tak znovu houpačku rozhoupal. Čím rychleji se míhala,
tím bylo prkénko pod Jankou výš a pravda večera se oddalo-
vala. Jurek zpomalil, přidržel lano a zeptal se jako každý kolo-
točář:

„Stačilo, slečinko?“ Janka přikývla a Jurek pokračoval: „Devízou takové jednotky je, že umožňuje na sebe sama zapomenout, ale zároveň se neztratit. Co si o tom myslíš?“

Janka mlčela tak nějak přátelsky, takže kolotočář, nyní spíš hlídač, se pokusil vměstnat na prkénko houpačky, nebylo tam však místo. První světlo měsíce mezi břízami zdůraznilo realnost situace. On stál, ona seděla a všechno v řádu všehomíra záleželo na lidech.

„Poslyš, kde je Marcel?“ zeptala se Janka znenadání.

„Jak to myslíš, kde?“

„Posledních pár dní byl jako tělo bez duše. A když jsem k vám o půl páté přišla, nikde nebyla ani noha.“

„No, odvedl jsem ho.“

„Kam?“ Janka zvýšila hlas a konečně se na Jurka podívala. Ve světle měsíce měl jakoby odstálejší uši, ale také těžší, bližší a teplejší ruce na laně.

„Musel odjet... a tečka. Dostal lepší a zajímavější místo. Víš, nevím, čím to je, že se mi už nějakou dobu tak těžko píše byt jen pár slov. Snad je to proto, že jsem v poslední době trochu zlenivěl, a možná také proto, že mi mívá jeden den za druhým, jsou si podobné, šedé a jakoby ovinuté pavučinou...“

„Poslyš, kde je Marcel? Kam jste jeli tím vlakem?“ Janka upřela oči na Jurka, jenomže místo kulatých zorniček uviděla dva bledé, holé loupáčky v odraze ve skle. „Viděla jsem, jak nastupujete. Neměl přece žádné věci. A jen tak, bez rozloučení.“

„...ovinuté pavučinou smutku, zatížené bolestí neštěstí. A existuje pouze břečtan naděje, že... přestaň se tak na mě dívat, nic jsem přece neprovedl, a nedělej si s ním vrásky, věř mi.“

„Kde je Marcel?“ zeptala se klidně Janka a upravila si šaty tak, že pokrývaly celé prkénko.

„Ježkovy voči, na moc hezkém místě. Říkal, že se tam má jako za pecí. A dej mi s tím pokoj... Jak už jsem říkal, zapomenout na sebe znamená najít svou vlastní osu...“

„Víš, kde je?“

„Jak to mám vědět? Ve Varšavě.“

„Na Ulrychowě?“

„Ano.“

Janka si znovu upravila šaty, nemusely se přece na houpačce takhle válet. Měsíc se přesunul výš, Jurek zase níž.

„Tak se posad,“ řekla Janka. „Je tu dost místa.“

Opatrně se posadil a objal ji rukou. Silně se k němu přivinula a strčila ruku pod jeho.

„A jak je to vlastně s tím jedincem?“ zeptala se.

Na palouku v altánku se houpačka pravidelně rozhoupala. Hej hop, hej hop, houpalo se od stromů ke stromům, hej hop, hej hop, nezastavovalo se a vracelo se jako vlna do moře.

Jako včely do úlu: Už tolik medu měli na prstech a za nehty, hned měli tolik cukru v krvi, že se okamžitě otevřela pláštěv noci, muzeum voskových figurín lásky. Janka zlehka sklouzla, Jurek lehce seskočil tak, že to břízy ucítily až v kořenech, a vyrazili v neustálém objetí, neustále přitulení, až k pěšině. U dubu se ještě stále vznášela vůně půlšestákového tabáku, lavičky na ně pomrkávaly očima šroubů a koník za zdí bezdůvodně zaržál. V prvním patře se něco zabouchlo, zaskřípalo a zavržalo, zadunělo a zatukalo, to Jurek v šeru odemkl dveře do svého pokoje jako vrata do pokladnice.

Jako poleno a oheň, jako sůl a chléb, jako kouř, jako plesk, jako stříbrný sen vhozený do jezera, jako vaše ruce k mým, blízko, ještě blíž.

12/

Co si Jurek ráno pro sebe hvízdal, je těžké jen tak říct, a dokonce ani po pár notách ne. Janka stále ještě spala a nic neslyšela. Pan Jan, který zametal pod oknem a snažil se ze země vyštouřit špačky, byl přesvědčený, že je to o paní Andě, která má večír volno, respektive že je to o rande rozhodně ne dřív než v devět hodin. Nakonec vyšlo najevo, že si Jurek pískal o sobě samém, jak tak leží v posteli s rukama pod hlavou a s nohama pokrčenýma v kolenou, ale především o tom, že člověku se chce žít v každé pozici, tu za stolem nad štosem papírů nevyjímaje, že naděje ovine svou pavučinou dnešní den stejně jako všechny zbývající, protože Jurek chce, může a dokáže.

Ano, byl krásný den. Slunce už zalilo hlavní pěšinu a ze všech stran, z bočních pěšin, z plácků a přístavků začaly vyplouvat na její udusaný štěrk zástupy pyžam. Konverzovalo se, zdravilo se; krajíce s řepnou marmeládou loudavě putovaly do úst, drhly ve vzduchu, létaly na všechny strany spolu s gestikulujícíma rukama, ať už poslouchajících, nebo vysvětlujících, a pokračovaly zase vzhůru, aby jich zase ubylo. Dokola, nalevo i napravo, se tvořily čím dál početnější diskusní kluby, které si vzaly na paškál dnešní jídelníček a novou frontovou linii, a záhy se nad celou pěšinou rozlehl hmyzí zvuk slabik. Jurek s Jankou s ještě celými krajíci v rukou se horkotěžko prodírali rozpovídanými, vlnícími se špalíry snídajících strážníků na agoře. Vítaly je poklony a pozdravy a připadali si jako první pár na jevišti, primadona a prima pán ve frašce jménem snídaně. Druhý pár se prodíral směrem od pavilonu B, rozdával radostné úsměvy, a byl

už v půli cesty. Olek šel první a klestil cestu Sonie, která ho se dvěma krajíci v rukou opatrně následovala jako laň myslivce. Protlačili se mezi Rubensem a Zorrem, kteří se dohadovali o nejmódnější tvar klobouku, Jurek s Jankou se zase vyhnuli Newtonovi, který zrovna dával jablko Kleopatře, a stanuli před sebou tváří v tvář.

Nocí v noc. Ráno ještě udržovalo její dotyk, slunce a teplo rukou na svých železných rámech, na měkkých matracích a napružených pružinách, a neslo je jemně pěšinou dál k pracovním stolům, za nimiž už netrpělivý Kaltz ořezával tužky. Ale oni to se spěcháním nepřeháněli; semkli se jako čtyři alegorie a teď se jako jeden muž valili po šterku mezi přejícnými úsměvy pyžam, která odstrkovali. Antiplatón stihl uskočit na poslední chvíli. Nevšímal si jich, a dokonce ho ani nepolil ruměncem, když se mu Sonia omlouvala; šel a zvláště sebou škubal, hleděl na svoje sandálky a děravé ponožky a něco si tlumeně a vesele broukal na neznámou melodii. „Hop hej, za horami, juhás ten byl zmalovaný, čupagy má bůhvíkde,“ dolehlo k nim, „hop hej, za horami.“ Sandály ho nesly na svých silných podrážkách dál, včetně jeho písničky, načež alegorie stejně vybuchly smíchem, táh-noucí se v nastalém tichu jako šmouha chůze po šterku.

Jdou čím dál blíž, jsou ve svém velkém apogeu. První po pravé straně, Lásky, mává volnou rukou do taktu jakési melodie a chvíli si upravuje pastelovou sukni, která jí vyklouzla zpod pásky; její obličej projasňuje úsměv, když si všimla sousedních, modrých a amerických očí, a její ruka se vloudila do přízně sousední ruky. Vedle ní kráčí Bezstarostnost, vyznačující se vysokou postavou a velkým číslem bot; záměrně zpomaluje, každá z nemnoha jejích myšlenek ji rozesmává, těší se na zítřejší den a noc, škoda mluvit. Ruka v jejím rámečce na druhé straně patří Naději. Naděje se opatrně rozhlíží vlevo a vpravo, své kroky spíš upravuje podle druhých, než že by sama vedla ostatní, ale výraz má vlídný, vyspalý a doopravdy hezký, dokonce i bez pudru, který došel. Řadu uzavírá Blaženost, s Nadějí spojená dlaní a navíc prsteníčkem. Mhouří poněkud kulaté oči pod nápořem světla, také si zkouší prozpěvovat, a manžety kalhot se

jí rozkošně nadouvají; dbá, aby nikdo nevyčnival z řady, aby se šlo rovně a do rytmu, a čas od času s koženým výrazem odbočuje z ničeho nic vlevo a ze všech sil s sebou táhne na okraj pěšiny celou řadu, která se v chichotání a panice po chvíli vrací na střed, pomalu pokračuje ke dveřím buchhalterie, ke vzdálené tečce za větou.

Olek zaslechl blížící se lokálku, urychleně se rozloučil a řekl, že se vrátí dalšího večera. Kaltz se dokonce usmál, jak se všichni účetní zároveň uklonili, a kolem jedenácté sám uvařil čaj a roznesl na jednotlivé stoly sklenice se lžičkami, vyzvánějící na hezké dopoledne. A na společné ochutnávání, protože když se konečně přestal motat po místnosti a nesměle hledět do sklopených očí, poplácal se po kapsách, dlouho nic nemohl najít, dokud konečně zpoza náprsní tašky nevytáhl tabulku, není možná, mléčné. „Zvýšili mi přiděly,“ řekl Jurkovi potichu tak, aby to slyšela i Sonia. „Herr direktor má srdce na pravém místě.“

Čokoláda byla dobrá a Jurek skoro zamlaskal, když se mu rozpustila v ústech. Ucítil vůni parfému, dotyk vískajících prstů a zaslechl výkřik noci, výkřik noci na bílém polštáři. Janka něco počítala na počítadle, přesunovala bílé a černé kroužky zleva doprava, zprava doleva a pouze jednou za nějaký čas se dlouze zadívala přes Jurkovu hlavu z otevřeného okna, Sonia něco vytrvale převáděla z kolonky do kolonky, a on tu byl, seděl tu mezi nimi a dopíjel čaj, natrvalo vepsán mezi dvě hory, do početní tabulky, do řeky bytí.

Po směně si šli koupit jahody do sadu u trati. Sonia s Jankou se znovu do Jurka zavěsily a takhle došli až do Komorowa, na tři dva jedna teď vytrhávali zelené stopky a teatrálně je házeli za sebe jako rozsévači. Připadali si dospěle a sebejistě, sladká dužina, blízké, teplé svaly v rukávech šatů a jeho silné ruce, svírající a vedoucí. A kterými se večer rozloučil jemnými potřeseními, aby nic nebránilo tomu, co si kůže pamatuje nebo o čem srdce ví. Jurek si dával s návratem do prázdného pokoje a neustlané postele načas, několika pěšinám ještě dlužil kroky, lavičce pod dubem dlužil sezení a sobě samému dlužil slova.

Dopis od Danky se zablýskl v Jurkově kastlíčku zlatou kytičkou, přimalovanou na obálku, a ve světle noční lampičky se celý rozzářil jako soumrak před nocí, jako oči před četbou. *Ťuky ťuk! Můžu dál? Přijmete mě, pane vikomte, v tichém soumraku? Posadím se k Tvým nohám a povím Ti pohádku, dobrá? Za devatero bory a devatero stepmi... Bydlela jedna holčička. Malá holčička z venkova. Měla se dobře. Uspávaly ji staleté stromy a vyprávěly jí pohádky o azurových jezerech, o dalekém, halasném světě. A ráno ji budily modlitby pěvců a šepot dalekých smaragdových stepí. Až jednoho dne, kde se vzal, tu se vzal okřídlený chlapec a dívěnka poznala, co je to štěstí. A zázračné štěstí trvalo celý týden. Jeden slunečný, podzimní týden. A bylo jim dobře. Poznali tajemství nekonečných lesů, tiché kurhany a nakloněné kříže jim vyprávěly legendy a prováděly je serpentiniami cest. A když zemi zahalilo stříbřité šero, vynořily se smutné dumky a volání. Ale všechno končí, takže zazvoní zvonec i této pohádky. Kluk odjel a musela odjet i dívka. Odjela daleko, do velikého města. A tam seděla mezi zdmi a dumala nad návratem do svých stepí. Ale osud je krutý... Poznala lidi a jejich zlo a nemohla se už vrátit do své země a pořád obrací své smutné oči tím směrem, kde je její láska. Vráti se tam ještě někdy? A teď dobrou noc a sladké sny, vikomte, a nech si o mně zdát. Ale ne o té z pohádky, ale o obyčejné dívce, která se ráda směje a má ráda lidi. A pokud bys chtěl, na nic nečekej — vezmi mé srdce do dlaní, ale nemačkej ho a nehraj si s ním. Můžeš je nanejvýš položit vedle sebe a bude Ti šeptat do ucha pohádky, dokud neusneš. A potom? Odlétne daleko... Za svým štěstím a osudem.*

Puštík ještě nezahoukal, bludičky se ještě neprobudily a nevystoupily zpoza kurhanů, a náš Jurek pisálek už vzal tužku a napsal záhlaví, už začal s odpovědí. *Nastala noc, napsal pro začátek. Všechny stíny kolkolem se stávají liliovým tajemstvím. Tvář měsíce je v tu dobu jako vystřižená ze stříbřitého moaré a černé větvoří stromů je jako japonský vzor. Rád se dívám, jak se hvězdy prohánějí po nebi. Poněvadž všechno je tak konejšivé a jasné, že se nejméně přemýšlí a sní. V právě takovou noc jsem zaslechl zatukání na dveře. Vstoupila jsi ty, v očích jsi měla dobrotu, a na retech Ti hrál zlatý úsměv. Byli jsme sami — Ty a já. Pouze srpek dorůstajícího měsíce zvědavě nahlížel do našeho okna. Už dávno jsi dopověděla svůj příběh, já ale pořád*

*slyším zpěv ptáků i teskné dumky... Dívka se jistě vrátí. Nastane
blankytný, šťastný den. Nepředstavitelně krásné slunce se sníží a svými
paprsky obejmě celou zem. Teplem svým osuší všechny slzy, ohřeje
prokřehlá srdce. Ze všech těl exploduje nový život a jako vlna se rozšíří
po třpytivých mělčinách světla. A dívenka, která už zapomněla na
úsměv, se vrátí do svých borových lesů. Ovšem nevrátí se sama, nýbrž
s okřídleným chlapcem. Zlatá záře jeho očí na ni tak zapůsobí, že v ní
začne srdce zvonit dlouho a nepřetržitě. A budou spolu šťastní. Vráť se
ty šťastné dny, kdy je probouzel šepot smaragdových stepí a ke spánku
je ukládaly staleté stromy.*

Jurek si sundal brýle, položil si ruce na obličej a promnul si
jej jako vždycky, když šel spát, kdy se začínal vzdalovat dni a se-
stupoval ze světa do své temnoty. Promnuté tváře, dotknutá
víčka, lze jít spát; lze spát; hranice byla překonána, půlnoc už
odbila, věta dospěla až k tečce.

13/

„Ach, jak jsi krásný, Jerzy, ve slunci,“ zaspívala Anna Marcelovi do rytmu melodie Laury a Filóna. Byl konec srpna, seděli na lavičce u wolského kostelíku a nastavovali obličej slunci. Anna přišla pro Marcela na Ulrychów ještě před prvním, ranním čajem a voněla šeríky. K čaji zakousli po koláčku a hrozně se mámě líbili, jak tak mlčeli a hleděli na sebe. Anna na sobě měla béžovou košilku s jemnou krajkou nad pasem, krémový žaket a skládanou sukni. Byla pečlivě a důkladně nalíčená a snad měla také vzhledem k ročnímu období trochu příliš chladné ruce na Marcelově těle. Tulila se k němu a tulila, pak zase promluvila, a nohou rozhrabovaný štěrk před lavičkou chřestil do jejích slov jako metličky při hře na bicí:

„Ach, jak jsi krásný, Jerzy, ve slunci, když voní šeríky kolko-lem; úsměv ti na rtech hrá nejkrásnější, poněvadž, lásko, tvou píseň. Neopouštěj mě, prosím, můj milý, a zůstaň se mnou navěky; pro lidi není čas nekonečný, leč bude čas náš ztracený. Půjdeme společně zítra do města, tam totiž jistý hotel je; tam za peníze a diamanty nový si život dopřejem. Odvezou nás pryč, hlavně daleko, do Švýcar, kde slzy oschnou brzičko; tam budem spolu, my dva a šťastní, kéž už jsme tam zakratičko. Tam budem spolu, my dva a šťastní, kéž už jsme tam zakratičko.“

Šešet na lavičce, to byl Marcel, který hladil Annu po vlasech a líbal ji na oči, a věty vyřčené do rytmu melodie refrénu Malého bílého domku, to byl pochybující Marcel:

„Tvoje tichá slova velmi pěkně zní. Touží tvoje ústa, z očí krása dští. Drahá moje ženuško, zapeklitá věc, nás dva místo Švýcarska čeká vlak a pec.“

Anna rychle pochytila melodii a položila svou hlavu na Marcelovo rameno:

„Takhle už se nedá žít, dobře o tom víš. Chceš-li, můžeš zůstat tu, leč nebudu tu již.“

Marcel se sklonil nad Anninými ústy a vnořil obě ruce do jejích vlasů:

„Ach, jak jsi krásná tuhle ve slunci, že bych tě moc rád políbil; já půjdu s tebou, kam se ti zlíbí, poněvadž jsem se ti zaslíbil. Já půjdu s tebou, kam se ti zlíbí, poněvadž jsem se ti zaslíbil.“

Potom se dlouze procházeli po uličkách Ulrychowa, snědli obložené housky, které přinesla Anna, a jednu zelenou, tvrdou hrušku, kterou ukusovali tu s tišším, tu s hlasitějším mlasknutím. U rybníka v parku se zahleděli do vodních chaluh a tam, kde bylo víc vody, Marcel házel žabky oblázky, které Anna hledala na břehu, a jejich pleskání neustále opakovalo tutéž notu. Chvilí před zákazem vycházení Anna nastoupila do tramvaje, zatímco Marcel se v utichajícím soumraku vrátil k mámě a dostal další čaj a pečivo.

14/

Jurek Jurek stydkej pahorek myslel na bývalého Marcela, ba dokonce Marcílka, drahého Marcílka, lůžko za lůžko, zub za zub, na jeho příliš modré oči, na to, jak černovlasý byl, na jeho diskrétnost, připomínající spíš věčné ticho, dokud mu Kaltz nenaložil jednou tolik práce a na stolek hromadu kdovíjakých účtů. Protože ale slovo dělá muže, když už byl prázdný pokoj a zařídila se z něj dvouhvězdičková ložnice a Marcel byl předán mámě, Jurek počítal jako mourovatá křepelka, opět proklínal celý svět a pravidelně neděli co neděli konzultoval se svým lepším, hůře vypadajícím já číselné řady hodné hlavního buchhaltera, který nejednou krčil rameny nad saldy, a neustále si nad těmi nejobyčejnějšími otázkami jako ten největší tworský hlupák, jako Newton s Rubensem dohromady, nebo třeba i zvlášť, krčil rameny, usmíval se jako kretén a cenil zuby, když se ho ptali na místo Marcelova pobytu, wo er bitte se teď nachází, nebo na to, kam se ten zkurvysyn zašil, protože s ním mají kurva, nevyřízené účty.

Dny ovšem plynuly a Marcel byl tady i tam, tady pil čaj a mámin kompot, o tolik lepší než ten tworský, ještě tu utíral prach z Jurkových knížek, přičemž od té s krámy se skořicí se nedokázal odpoutat, dokud ji v pět ráno nedočetl, kdy začali cvrlikat všichni ptáci nad Ulrychowem, ještě tu opravil petrolejku a umyl podlahu z dubového dřeva, třísku mu máma vytáhla nažhavenou jehlou, ovšem v myšlenkách už tůkal na dveře, ke kterým ho poslali, už si do chatrného kufříku v rohu skládal Jurkovo pyžamo a několikery vlastní spodky, už svíral

Anninu ruku, už k sobě tiskl Anninu hlavu v uzavřeném vagonu, ve vzduchu ne zrovna čerstvém, jak to tak bývá, když člověk není za pecí, nýbrž v peci. Copak o tom nehovořila jeho slova napsaná droboučným písmem, která jako by chtěla zabírat na Jurkově předválečném dopisním papíře co nejméně místa?

„Kde je Marcel?“ zeptal se Jurek mámy v již zářijovou neděli, když přijel jako obvykle v deset s aktovkou plnou papírů. Máma mlčela. Kam se, kurva, poděl, zašeptal si pod nose, vždyť tuhle bilanci dneska musím opravit, jinak ze mě Kaltz udělá sekanou.

„Tak kam se poděl?“ zeptal se znovu. „Věděl přece, k sakru, že přijdu s těmi lejstry, navíc Witek přijde cobydup, tak co bude s bridžem? Kam šel, nevíte, mámo? Vždyť je neděle, a navíc prší!“

„Ve čtvrtek přišla Anka,“ zachrčela máma něco hrubého, třebaže byl sváteční den, „a on odešel včera. Když jsem byla pryč, jela jsem k Ireně. Zmizel. Se všemi věcmi. A zapomněl si pyžamo. Ale asi si vzal tvoje, to kropenaté. A nechal ti tady dopis. Dáš si polévku?“

„Jasně, dám.“

„Celý minulý týden tu bydlela Annina sestra. Neměla kam jít.“

„Tady?“

„No ano. Povídali si o něčem až do rána, noc co noc. A ve čtvrtek přišla samotná Anka a on odešel včera. Když jsem byla pryč, Irena zase marodí, potřebovala šít a nanosit uhlí.“

Polévka byla s mrkví, trochu nedosolená, ale dobrá; slánka čekala nalevo a přišla vhod, dopis ležel napravo a netrvalo to ani vteřinu a už měl u záhlaví mastnou skvrnu.

Drahý Jerzy!

Děkuji Tobě i Tvé báječné matce za všechno. Udělali jste toho pro mě a moji rodinu víc než dost. Jste skutečně úžasní, slušní lidé a Tvoje máma je nejmilejší osoba na světě. Je nabíledni, že to, co dělám, je velká chyba a že kráčíím do pasti, ale už se nedá nic dělat. Všechny ode

mě pozdravuj, hlavně Soniu a Janku. Budu na Vás, na Tebe myslet. Přeji Ti hodně štěstí. Kéž se Ti bude v životě dařit. Shromáždili jsme všechny cennosti a dnes jdeme s Aniou a její sestrou do Hotelu Polského. Už svítá. Buď zdrav a piš básně.

Tvůj Jerzy

„Nechápu to,“ řekl Jerzy a dloubl do mrkve v polévce. „Nevíte, mámo, proč do Hotelu Polského? Co se to tady, do háje, stalo? Kam se, k čertu, poděl?“

Správně, Marceli Jerzy a řekněme, že Brochwiczi, kam ses poděl? Kam ses, kurva, poděl? Wo bist du gegangen, gekommen a kaputt? A co za soumraku, když už jsou karty rozdány? Měl jsi dobrou cestu, neházelo to, neotrásalo se to, přišlo ti pyžamo vhod? Roste mech shora, nebo zespodu, co se nachází na dně oceánů, žijí tam bílé velryby a jak vlastně vzniklo uhlí? Odkud se berou barvy, je Don tak tichý, jak se říká, a žahá kopřiva ráda, nebo se zapřením? Kolik je opravdu v soustavě planet, je mravní zákon nad námi a v čem je jádro pudla bermudského trojúhelníku?

Vidím, jak pomalu vycházíš z domu na Ulrychowě s kufříkem v pravé ruce. Asi ses oholil, protože se ti lehce lesknou tváře a ta vůně kolínské se tu nevzala jen tak. Vlevo vzadu máš vrabčí hnízdo, určitě sis ráno myl ty svoje husté vlasy, ale vítr ti je přihladí, bez obav. Míjíš zákopy Sowińskiego, tamhle za stromem stojí mladý pár a cestičku u kostelíčku pleje sám kněz. Máváš rytmicky kufříkem zepředu dozadu, je teplo a slunečno, nepospícháš a opět nakopáváš kamínky. Spodní knoflík saka tě musel škrtit, rozepnul sis ho, správně, proč by tě měl jen tak nazdařbůh škrtit. Teď, za wolským kostelem, vyjdeš do té krásné aleje, a pokud se ti nechce jet těch pár zastávek tramvají, půjdeš rovnou za nosem, a je hezké, že zelení. Já už dál nepůjdu, Wola je pro mě dobré místo, takže tě vidím pouze zezadu. Jdeš s rovnými zády, jdeš pomalu, kufřík se ti ještě bimbá, ale čím dál tím méně. Zapomněl jsem, jestli sis uvázal kravatu, nebo ne, to už teď nezjistím. Máš hezkou postavu, jeden by ti mohl závidět, stejně jako ten krémový plášť přehozený přes levou ruku.

Jsi už jenom světlá skvrnka v dlouhé perspektivě, pouhá tečka v aleji, která tě vede a vtahuje do hloubi, co nevidět na tebe nebude vidět, a já si zapálím a zhluboka potáhnu.

Marceli Jerzy Brochwiczi, vezmi si všechno, co je moje. Zbytek cigarety uhašené v cínovém popelníku, láhev whisky s červenou vinětou tamhle na stole v rohu, takové tři čtyři košile ze skříně u okna, doporučuji hlavně tu hedvábně zelenou, červená není vyžehlená, vezmi si švédské pero, píše jedna báseň, možná aspirin, pár sponek a měsíční průkazku na vlak a z kuchyně tranzistorák, alespoň dvě vidličky, nůž, pepř a sůl. A vezmi si z této lavičky tady vedle mě počítač s polskými znaky, jako by byl polský, krucinál, proč byl váš hotel zrovna Hotel Polski, kéž bych viděl tvoje ruce, jak ho bereš a balíš, a tvoje oči a tvoje zuby, jak se na mě usmíváš.

Marcelovi Jerzemu Brochwiczovi, prsty moje, ústa má, Marcelovi Jerzemu Brochwiczovi budiž věčná sláva a čest.

15/

„Proč, krucinál, Hotel Polski,“ mručel si Jurek Jerzy, co láteří, když čekal na tramvaj, „je to odsud zatracený lán cesty, a navíc ve svátek.“ Z druhé tramvaje vyskočil ještě za jízdy a naštěstí se mu dneska šlo městem rychle, k tomu totiž nejsou nedělní parky, posvátné volno a slunce po dešti, aby se lidé v příliš dobré náladě tlačili na kočíčí hlavy a árijské chodníky. „Proč, krucinál, Polski,“ zopakoval Jurek, když se konečně zastavil před krémovou fasádou s půlkulatým stříbřitým vývěsním štítem, vždyť se to tam hemžilo skopčáky a hrdelní hatmatilkou a u vchodu hlídaly obrovské pušky, velice mlčenlivá ústa a velmi výmluvná gesta.

„Kampak?“ pronesl jeden takový, patrně vyššího ranku, poněvadž měl na sobě černý plášť a oči v černých, opravdově kožených botách, a vstoupil Jurkovi do cesty.

„Kvůli záležitosti.“

„Fy? Fašně? A kufr? Švysarsko bes kufru? Papieren bitte!“
Jurek vytáhl kenkartu a už toho začínal litovat.

„Jak se menujete? A kde bytlíte?“

„Tady to stojí.“

„Takhle se menujete? Fašně? Ste s Wola? Šadne fisum. Nejsou fisa pro Wola. Každý nemuše do Švysarsko, do Vittel. Radši běšte domů.“

„Jeden člověk mi dluží spoustu peněz,“ polkl Jurek. „Je tam. Chtěl bych ho vidět.“

„Peníze? Ha, ha, jistě, jistě, s nimi fždy peníze. Smůla, smůla, peníze dnes v Švysarsko, pak mošná f Amerika nebo f Palestina, flak jede chnet. Ode dneška vstup ist zu, měl ste pšijít dšíf.“

Za dveřmi se míhaly jakési tmavé siluety a psi jednou za čas zavylí na zlacené lustry. Ani přes další prosby se Jurkovi nepodařilo vejít dovnitř, a tak se postavil na druhou stranu ulice, ve Varšavě je taková ulička, a díval se do oken, někde tam je možná kufřík a kroupnaté pyžamo, stál tam a hodinu hleděl, až mu vyschlo v očích a od toho stání Jurka Jurka platfusáka rozbolely nohy, o jejichž plochosti už víme a které se zplošťují čím dál víc. Co je však život, pokud ne výměna jedné pozice za druhou, Jurek, který ještě před chvílí stál na chodníku, potom v tramvaji a o něco déle ve vlaku, dnešního dne ulehne patami vzhůru, jak se jinak zachovat, co si počít s mužem v sobě, když přímo u dveří, opřená o schodištní zábradlí, čeká žena s višňovým baretem na hlavě, je jí devatenáct a půl, má dlouhé nohy, krk ve stříbře řetízku a červené nehty křečovitě zaryté do kabelky?

Především je třeba učinit zdání zadost. Zašoupat, zarachotit, bouchnout, zaklít pod nosem a rychle otevřít dveře, úkradkem pohlédnout z okna, nerozsvěcet lampy a říct: „No tohle, takové překvapení! Nenapíšeš se kompotové šťávy? Udělá ti před procházkou dobře.“

Danuška se posadila na okraj postele, těžko říct, zda Jurkovy nebo Marcelovy, poslušně si vzala nabídnutou sklenici a pro všechny případy začala pít. I kdyby jí to chutnalo, vypadalo to zvláště. Mohl jí spadnout baret, otevřít se kabelka, setřít rtěnka, a celé mládí by se tak poškodilo a zneuctilo. Jednou rukou proto zabezpečovala celou sebe sama zavřenou v kabelce, kde měla zrcátko, flakonek a smotek vaty a krk natahovala tak, že labuť musela co nevidět vzlétnout a Jurek okamžitě polknout a pocítit vítr od dubu, a ústa přimykala ke sklenici tak vysoko, jako by sklenice pila z Danky, něco z ní skromně pobírala a nehlasně, průhledně polykala.

Mlčeli tolik slov, kolik si navzájem napsali a kolik jich od sebe přečetli. V soumraku se s vlastními obličejí zmáhaly dva dechy, otáčely se dvě polokoule, které se ovšem nesetkávaly ve stejném atlase. Nakonec Danuška pověděla:

„Dostávám od tebe, Jurku, moc hezké dopisy. Nádherné básně! Umím je dokonce zapaměti.“

„Opravdu?“

„Ano.“

„Opravdu?“

„Ano. Ano.“

Austrálie se zase přiblížila k Africe a Ohňová země k Mysu Dobré naděje.

„Pojď, něco ti ukážu,“ řekl Jurek a vzal Danku za ruku, „moje oblíbené místo v Tworkách.“

Danuška přikývla, čekala, než Jurek zavře dveře, a přitom křečovitě svírala kabelku. Svižně prošli pěšinou mezi pavilony, a když se Jurek rozhlížel do stran, Dančiny podpatky do šterku vyzobaly trojtečku spěchu, znak jejich přechodu a tichého kšc zmizení. Houpačka už čekala a zlehka se kolébala, jako by věděla, kdo se na ni posadí a bude se houpat, než promluví. A Jurek skutečně vystřelil do vzduchu s bravurou stálého hosta, a když dosáhl nejvyššího bodu, zamířil zase dolů, směrem k bříze, která ho sledovala a která měla kabelku přimknutou ke kmenu.

„Víš, nevím, čím to je, že se mi už nějakou dobu tak těžko píše být jen pár smysluplných slov. Snad je to proto, že jsem v poslední době trochu zlenivěl, a možná také proto, že mi míjí jeden den za druhým, jsou si podobné, šedé a jakoby ovinuté pavučinou, pavučinou...“

„...smutku,“ blýskla se bříza. „Takhle nemluv. Otevírám obálku a vytahuji listy tvého dopisu. Slyšíš, jak šustí? Odpuzuji od sebe černý přízrak melancholie, který se za mnou sune jako stín. V tom okamžiku padá na listy tvého dopisu pruh slunečního svitu. Zlatá skvrna narůstá a znovu se v tom vzdušném tanci zmenšuje. Z očí mi odchází šedá a veškerý smutek... To jsi mi nedávno psal, pamatuješ? Vždycky ti budu psát a moje slova ti nedovolí usnout a strnout v černém jantaru melancholie, v pochmurném kokonu dne.“

Jurek se pořád míhal od jednoho konce ke druhému, od východu k západu Tworek, pohroužený do temné nádoby noci. Rozhodně nevypadal špatně, jak tak přelétal nad zemí jako mužský bombardér, jako tryskáč dopisů. Světlá košile v šeru rýsovala

mléčnou dráhu bavlny, nohy bezstarostně a pyšně visely jako při každé levitaci, pro kterou elegantní, široké manžety byly ozdobou sice nikoli nezbytnou, ale plnou smyslného půvabu.

Houpačka konečně zastavila, Jurek chtěl něco víc.

„Nechceš si přisednout?“

Kabelka zaváhala, ustoupila do propasti noci, do hloubi Danušky, na ostrov jejího dosud čistého já, po chvíli ale vyrazila kupředu a vedla dívku do místa, které jí zde bylo dáno, natáhla její ruku k provazu houpačky, aby se měla čeho chytit, až celé tělo naskočí a uvelebí se na prkénku.

Jurek se oběma nohama odrazil od země, pořádně se zaklonil a pak předklonil a loď se rozhoupala a nabrala rychlost. „Možná nejsme loď na Tichém oceánu,“ řekl zamyšleným hlasem. „Ani Lindberghův letoun nad Atlantikem. Jsme Podnební houpačka jediné noci...“

„...jediné noci?“

„Ano... Jsme Létající koberec, co dnes přelétá přese všechno. A daleko pod námi, úplně dole, teče vzbouřená řeka bytí.“

„Každý z nás zná to dychtění po klidu, každý, kdo o něco usiluje, směřuje do bezpečného přístavu,“ řekla tiše Danuška. „Touží nejtít a přece dojtít, a když ho z ostrůvku smete nějaká nečekaná vlna, rukama otupělýma bolestí se chytá trsů trávy, aby nebyl stržen proudem hrozivé, tajemné řeky bytí.“

„Vidíš, jak se pod námi míhají světla měst, zářící čáry vlaků, bílé jehličky hor? Sloupce kouře z komínů, rozlehlé pásy pláží? Tam je naše země, tam vznikají a zanikají státy, tam se všechno rodí a všechno umírá. Jak je to zvláštní, být člověk. Jaký je to těžký, náročný úkol být člověkem.“

„Pamatuješ si, jak ses jednou v dopise zamyslel, jak málo je na tomto světě místa pro dobro? Tak málo se s ním vídáme, že se stalo přímo luxusem. Rozhodně souhlasím s tím, že mezi lidmi je člověk opravdu vzácný úkaz. Člověk, který by měl duši. A duše znamená hlavu a srdce. Zvláště srdce.“

Houpačka vyletěla tak vysoko, že Dance kabelka vyklouzla z ruky, Jurek ji našťestí na poslední chvíli zachytil za řemínek a pověsil si ji přes rameno.

„Podívej, Danko, první oblaka už odplula a hvězdy svítí čím dál jasněji. Zůstali jsme sami uprostřed galaxií vesmírné noci. Každý dotek našich rukou je nové souhvězdí, každé naše slovo je nová planeta. Zde je planeta Dobro, tamhle planeta Víra, teď planeta Lásko a planeta Naděje.“

„Ach, sviťte, planety, slova jsou jako jasné hvězdy, co nad ránem zblednou a pohrouží se do bezrozměrna, jež okem nelze spatřit. Až překonáte dalekou, neznámou cestu, vrátíte se ještě, abyste se znovu rozsvítily nad zemí?“

„Nad naší polskou zemí.“

„Nad naší polskou zemí. Kudy vedou vaše tajemné cesty, aby se jich mysl mohla dotknout a mohla se napojit vaší sladkostí? Kam směřuješ, planeto Dobro, planeto Víro...“

„...planeto Lásko...“

„...planeto Naděje?“

Jurek si přitiskl kabelku k hrudi a Danka mu vsunula ruku pod paži. Houpali se dále v mlčení, v temnotě, která byla opět bezhvězdná, pod čím dál hustšími oblaky. Začalo pršet, a tak se společně vystavili teplým kapkám, které padaly odkudsi z výšin nad stromy. Měli už mokré tváře, omytá víčka, navlhčené rty, když seskočili z houpačky, která po chvíli zůstala stát jako teď už docela zbytečná archa. Vyběhli z altánku, drželi se přitom za ruce a kabelka rytmicky bouchala Jurka do boku. Tak rychle Jurek ještě nikdy nevytáhl klíč z kapsy, ještě nikdy tak rychle neodemkl, nikdy tak zuřivě nelíbal s tak mokrou košilí a s dámskou kabelkou přes rameno. To, na co si lehli, byly polštáře, to, čím se přikryli, byla peřina, pot pocházel přímo z Jurkových zad a výkřik přímo z Dančina hrdla.

Ještě si něco šeptali, čím dál slabšími hlasy, a potom usnuli. Do rána je dost času na potloukání se po pokoji, hezky za pecí, vedle postele, odkud se ozývalo lehké chrápání kocourka Jurka, u skříně a psacího stolu. Tady, přímo na podlaze, měla bílá košile srdce z višňového baretu, Jurkovy boty se uvelebily na šatech, jedna na šedém, druhá na béžovém káru, růžová podprsenka se osaměle vzdouvala v rohu. Spěšně shozená kabelka se pod židli otevřela jako pokladnice ve světě, kde všechny věci

získaly nezávislost. Je zapotřebí našlapovat opatrně, aby se nenarušil jejich řád a konstelace. Tady leží zrcátko lícem dolů, na rubu s krajinkou zobrazující řeku s kaskádami mezi smrky, tady flakonek ve tvaru řecké vázy s vybledlým štítkem, tady štětec s houževnatými štětinami kolmo vzhůru, tady roztržený smotek vaty, tady klíče s jantarovým přívěskem a rtěnka s lesklou krytkou; a zde vějíř rozházených obálek s kaligraficky nadepsanými adresami a razítka na známkách s nápisem „General-gouvernementspost“, obálky pečlivě rozřezané tenkým nožem, obálky s číslem perem vepsaným do rohu, čím dál vyšším, hnědošedé obálky, protože takové, koupené ještě před válkou, měl Jurek doma.

„Naklonila se ke mně, políbila mě a vyběhla z místnosti. Naklonila, políbila a vyběhla,“ opakoval si Jurek, jakmile se vzpamatoval a přestal zívat, „to jsou slovesa! Pro majorátního pána nebo vikomta.“ Tak to ale určitě bylo, vstala za svítání, mlčky a z vysoka se s ním rozloučila, když ještě spal, chraň bůh, jestli chrápal, načež si nasadila baret, sbalila si svých pět švestek, sebrala kabelku a byla tatam.

Jurek sundal košili pečlivě pověšenou na opěradle židle, našel boty, které stály přímo u nohy postele, vyhnul se tučňákovu pohledu a podíval se z okna na dub, jehož koruna už byla zalitá sluncem. Po pěšině prošly dva bílé pláště, za nimi běžela kočka, z větve vzlétl pták, kterého něco vyplašilo, a na stole ležel papír.

Milovaný Jurku!

Srdce musí letět dál, za svým štěstím a osudem. Teď už vím, že tahle jediná noc nám musí stačit na celý život. Uchovej ji v sobě, nos ji s sebou. A když nebudeš moct usnout, vždycky uslyšíš, jak ti šeptám pohádku nebo dumku, než konečně usneš hlubokým, šťastným spánkem. V liliovém tajemství našeho večera, mezi našimi stíny ze stříbrného moaré, přišlo k nám hřejivé dobro, promluvílo k nám, propletlo nám ruce a naše hlavy a srdce spojilo v jednu duši. Mockrát Ti děkuji za všechny dopisy. Sbohem, můj vikomte.

Tvá Danka.

„Sbohem,“ bručel si pod nosem Jurek, „sbohem,“ zašeptal už jen a okamžitě se mu udělalo smutno. Chvíli bezradně chodil po pokoji, lehal si a zase hned vstával. Znovu se podíval z okna a ucítil v rukou chvění, zoufalství smíchané s radostí. Lačně hleděl před sebe, dokud se mu nezamotala hlava, jako by si zrakem chystal cestu, a ucítil, že ho modré nebe vtahuje po příčlích jeho pohledu a že jeho blankyt není nahodilý ani skutečný, a chvíli mu připadalo, že vidí hranici svého života, blankytně-žluté pásmo tamhle nad obzorem, kterého se musí dotknout, překročit, na které si musí sáhnout. Pak v něm něco ztuhlo a zmatnělo a sklonilo mu hlavu. Pěšina byla opět prázdná, nalevo čím dál víc zalitá sluncem, napravo šedá hned u prvních pavilonů. Kdyby se někdo podíval zespodu, kdyby někdo vzhlédl do prvního patra, viděl by ji jako brázdou odraženou v Jurkových brýlích, pěšinku v šeru jeho zorniček. Její zlatá skvrna se posunovala z koutku do koutku jako lékařská svítlna, hledala v Jurkových očích místo pro svou zář.

První listí už opadalo před několika dny a začalo zbarvovat tmavý štěrk. Jurek se vyklonil směrem k pavilonům. Po černo-žluté zemi kráčely dvě světlé a čím dál zřetelnější postavy, po zažloutlé pěšině v Tworkách už šly do práce, to Janka se Soniou šly v pondělí do práce s kabelkami v rukou.

16/

„Zůstaly jste mi jenom vy,“ povzdechl si Jurek a položil levou ruku na Soninu a pravou ruku na Jančinu. „Sonia a Janka. Dvě nejkrásnější jména na celém světě. A obě tady u mě. Tak krásná jména, jako jste krásné samy. Kéž by tu byl ještě Marcel, abychom ta dvě jména mohli vyslovovat společně. Sonia a Janka.“

Hned jak měli padla, usadili se na nejteplejší lavičce a pozorovali kolemjdoucí pyžama. I když bylo pondělí, v teplém vzduchu se dělo něco vznešeného, jako by se den očišťoval do bezmála svátečního, dojemného, prázdného stavu. „Ani si neberou župany. Je teplo jako na pláži. Začalo krásné, opravdové polské září, Sonio, Janko.“

Sonia se div nerozesmála: „Antiplatón, známá firma, v sandálkách. A žlutých ponožkách. Tomu tedy není nikdy zima na nohy.“

„Svět určitě vznikl v takovém dni, jako je ten dnešní,“ povzdychl si znovu Jurek. „Teplo a očekávání. Zajímalo by mě, co bude dál. Marcel by to určitě věděl.“

Sonia ukázala před sebe: „Podívejte, Dürer, dneska si vzal klobouk. A Rubens má také na hlavě něco nového. Hezká čepice, že ano? No prosím, předstírá, že nás nevidí.“

Přidali se k jejímu smíchu, Rubens pokrčil rameny a Janka se otočila na Jurka: „Vůbec to nechápu, kam vlastně šli? A proč? Proč do hotelu, a co to je vůbec za hotel? Nemohl jsi nám to přijít říct už včera večer?“

„Hotel Polski. Tak se jmenuje. Kousek od Starého Miasta. Hotel Polski v Długie číslo dvacet devět. Velmi slušný. Celý den

jsem tam stál, ale nechtěli mě pustit dál. Je to záhada. Hned vám o tom povím. A nemusíte tady, Goethe a Bismarcku, takhle postávat, my přece nekouříme a nikdo z nás u sebe cigarety nemá.“

U lavičky se náhle udělalo prázdno, den byl jako tisíc netečných let a Jurek začal:

*Nechodte do Długé, rozmilí přátelé,
hotel tam stojí, kam druzi mí nemohou.
Skopčáčtí fízli tam čmuchají zbaběle
a Marcel tam zmizel i s drahou ženou svou.
Ve čtvrtek zbývaly hodiny jen pouhé,
Plán se hned ujal a, Varšavo, adieu.
Odešli v sobotu a s kufry do Długé,
kéž by to všechno skončilo růžově!*

Takhle to bylo. Takhle to vypadalo.

Na cestičce se znovu objevil Antiplátón, prošel kolem lavičky, ale ani se na ně nepodíval, věnoval se díře v ponožce, kterou viděl Egejské moře, prvotní jeskyně, a dokonce výpravu argonautů. Za ním přeběhl Newton s Kleopatrou, drželi se za ruce a zvesela se hihňali, než je okřikl Bismarck, který se snažil ze šterku vyšťourat špačky.

„To je moc hezké, dozvěděl ses něco? Jak to v tom hotelu chodí, o co jde?“ kroutila Janka hlavou.

„Nedozvěděl jsem se nic. Mají je vyměnit za německé zajatce. Když se někdo přihlásí, dostane vízum, prý do Švýcarska nebo do Vittelu, zvláštním vlakem, a pak třeba do Ameriky nebo do Palestiny.“

Za lavičkou se něco pohnulo a Sonia rychle šeptla Jance: „Pozor, plíží se sem Schiller, a zase má rukavice.“

Skutečně, dvě zpuchřelé, špinavé rukavice jim spadly z výšky na šaty, načež se ozvalo dupání pyžama, co vzalo nohy na ramena.

„Proč říkáš prý?“ zeptala se znovu Janka.

„Marcel mi nechal dopis. Napsal, že to může být past. Že mu to tak připadá. Že asi dělají chybu. Vždycky byl podezřívavý. Marcelova záhada, jestli je to návnada.“

„Jurku, ty jsi ale...“ v Jančině hlase bylo slyšet zlost, „nemohl bys nám říct slovo od slova, co ti napsal?“

„Vždyť vám to celou dobu říkám. Nic víc, čestné slovo. Že tomu Švýcarsku nevěří ani za mák. Ale že přesto jde. Asi protože to chtěla Anna. Jde s Annou a její sestrou, to znamená s Joaškou. A nic víc. Co si o tom myslíte?“

Slunce se konečně přesunulo vpravo, možná začalo nové milénium. Sonia zamávala na Schillera, který jí z dálky posílal polibky, a podívala se na hodinky. „Už ho nikdy neuvidíme.“

Na pěšině se zase objevili chodci. K Schillerovi, který postával sám, přišel Dürer, něco mu sáhodlouze vysvětloval, plácal ho po zádech, až Schiller konečně přistoupil na to, že jim bude dělat čtvrtého. Přišli společně k sousední lavičce, ke které Goethe s Bismarckem přistavili druhou. Posadili se dokola, Goethe hrál s Dürerem, a Dürer tak rychle a šikovně rozdál, že Jurek nevěřičně kroutil hlavou.

„Nevím,“ ozvala se Janka. „On měl vždycky pravdu. Nikdy se nespletl v počítání a znal všechny předpisy. Nikdy se nezmylil.“

„Bylo by lepší, kdyby tu byl zůstal s námi. Tady je dobře. Máme tu útulně, a jeden druhého a je tu... tak... tak jasně,“ pohlédla Sonia k bráně, když našla vhodné slovo. „Někdo sem jde.“

Šel, ale mnohem spíš běžel a vyhýbal se. Uklonil se Kleopatře a Newtona poplácal po rameni. V dálce byl střapatým kumulem, sněhem Kilimandžára nad rozžhavenou rovinou, v polovině cesty už rozkvétající jablono nad hlavami zdejších troubů, pšeničný obr, světlý titán z každé mytologie, a teď, u naší lavičky, blondýn Olek, nejprve rozesmátý, pak objímající a líbající naše tváře polité ruměncem, naše ruce, blondato-zrzavé vlasy a ústa teď už trochu méně červená. Sonia se přitulila k Olkovi, pak se jakoby rozpačitě posadila a upravila si šaty. Olek se natoskal mezi ni a Jurka a spokojeně si natáhl paže na opěradle. A opět se bavili o Marcelovi, ale Olek nic nového nevěděl, a to tím spíš, že posledních pár dní strávil v Kampinoském lese, všichni vědí s kým. Začalo se smrákat, příběh dospěl až na okraj dne, a tak se všichni přesunuli do Jurkova pokoje a s malou

nadějí se pokoušeli Janku naučit dražit a počítat body podle polské sazby. Po prvním zkušebním rabru, přičemž bylo nabíledni, že i posledním, Sonia s Olkem se odebrali do pavilonu B a Janka uvařila Jurkovi další čaj. Záhy zazněla poslední lokálka od Podkowy a na nádraží v Curychu bylo ticho a prázdno, jen hodiny pravidelně tikaly, nyní i těsně před půlnocí.

17/

Všechny cesty už vedly ke konci roku, nahoře na křídlech, dole chodbičkami s krtky, kteří už podřimovali, a především, jasná věc, ulicemi. Nejprve Marszałkowskou, pak Polnou, Nowogrodzkou, Kruczou do Wilczé a z Wilczé zpátky do Marszałkowské. O týden později, rovněž v sobotu odpoledne, Pięknou do Kruczé, Kruczou na náměstí Spasitele a dál jako obvykle Marszałkowskou. Olek mlčel jako zařezaný a Jurka brali čerti. „Ty dárky jim nekoupíme snad nikdy. Krabička se ti nelíbí, pásek se ti nelíbí, náušnice se ti nelíbí. Tak jim kupme vázanky.“

„Musí to být jaksepatří, buchhaltere. Budou to první Vánoce, chápeš? Nejdůležitější dárek.“

A tak chodili varšavskými ulicemi od obchodu k obchůdku, brali věci do rukou, dívali se na sebe a věci zase vraceli, dokud nedošli do Kozła a spol. v Hožé. Uvnitř byla tma, svítily pouze postranní lampičky. Chvilí nehybně stáli a jen stěží rozeznávali obrysy pultu a několika vitrín. Přestože se rozezněl zvonek nad dveřmi, nikdo k nim nepřišel a Jurek se zeptal: „Co pro tebe vlastně znamená?“

Olek mlčel, takže Jurek pochopil, co znamená mlčet jako hrob a co znamená hloupá otázka. Ve vitríně si všiml něčeho krásného, malého a lesklého a se zájmem pohlédl přes sklo. „Podívej, Olku, to je asi brož, moc pěkná. Musí být drahá,“ řekl.

„Miluji ji, buchhaltere,“ zaslechl.

„Asi je stříbrná. Zajímalo by mě, kolik stojí,“ vzdychl.

„Miluji ji. Opravdu. Znamená pro mě všechno na světě.“

Zpoza závěsu se vynořila hubená postava v bílé košili s obrovským puntíkováným motýlkem a zeptala se: „Čím vám mohu sloužit, pánové? Máte naprostou pravdu, vážený pane, moc pěkná. Čisté stříbro, původní provedení.“

Brož se v Jurkově ruce zaleskla jako očko jezera na tmavé poušti, jako jiný čas ve všedním dni. Skutečně, zřejmě opravdu byla z jiné hmoty než naše těla, byla zvláště vpadlá a mnohem zaoblenější. Na dotek byla hladká jako alchymistův sen a představovala tvar ex nihilo, chvějivý a přece pevný. Stejně jako holubice přinesla ratolest, která po potopě světa obsahovala skromnost počátku a paměť v řapíku, výše se svěže a směle rozvíjela. Báječně by se hodila k Jančiným mléčně kávovým šatům, kdyby si ji připjala hned nad srdcem, ostatní jí popřáli hodně štěstí do nového roku a na bále ji někdo vyzval k tanci.

„Žijeme pouze jednou. Zabalte mi ji,“ řekl Jurek a v tom rozrušení si propletl prsty na šiji. „Pokud mi, Olku, půjčíš, co mi chybí. Vrátil ti to hned po Novém roce. Snad se bude Jance líbit.“

Olek přikývl.

„Výborná volba, když dovolíte,“ ozval se majitel. „Velmi pěkné a slibné. A pro vás, vážený pane, bych měl také něco hezkého a pozoruhodného.“

Odešel do zázemí obchodu a Jurek pohlédl na Olka. Až dosud se ani nepohnul, stál zpříma, měl houževnatost a postoj vojáka na hlídce, krásu, sílu a odhodlání ostatních lidí.

„Vzpomínáš, jak jsi dal poslední gól Cracovii? Šajtlí, po centru Ciszewského, těsně před koncem poločasu? Hezčí jsem nikdy neviděl. A asi už nikdy neuvidím,“ usmál se Jurek a dojatě pokýval hlavou.

Na pultu před Olkem už ležely hodinky. Kozel a spol. si srovnal motýlek, upravil si puntíky na ohryzku a spokojeně se díval, jak Olek bere hodinky do ruky, zvedá je k uchu, poslouchá, drží je v dlani a dlouho si je prohlíží. Nebylo podstatné, že byly kulaté a zlaté, takové hodinky byly v každém obchodě a na každé druhé ruce. Důležitější bylo, že odtikávaly nějak jinak, s menší naléhavostí, netajily dech před každou další vteřinou. Ciferník

byl pro vteřinovou ručičku jako hřiště, a i když na čísla ukazovala popořadě, všechna vypadala náhodně a zaměnitelně, jako by příslušela k jediné pravdě ex aequo. Tím spíš, že prostor, který vymezovala, byl stejně nestálý, ba proměnlivý. Stačí tedy, že Olek naklání hlavu, odsunuje Jurka stranou, protože se na něj div nepověsil, a dívá se z levé strany, aby si všiml, jak se její bílá ploška začíná měnit a něco ukazovat. Olek už ví, co ví Jurek, a co tedy víme rovněž my všichni: smaragdové moře s bílými zlověstnými balvany a loď na obzoru. Když ale Olek naklonil hlavu doprava, poté co Jurka opět odstrčil, objevila se jiná krajina v jiných barvách. Uviděl vysoký jedlový les rozdělený přímou písčitou cestou, a když se podíval zespoda a opět odstrčil Jurka, zasněžené vrcholky, a když shora, tak řeku s mosty a staré město s katedrálou. Odbila třetí hodina. Ne, to se nerozezněly veliké hodiny nad vstupem ani hrací skříňka na pultu. To zvonilo něco uvnitř hodinek, nebo spíše hrálo melodii; tenoulínké, stříbrné zvuky vyťukávaly starobylé, zároveň však povědomé tóny.

„V poledne hrají menuet,“ řekl majitel s trčícím motýlkem hledícím na Olka.

Olek přikryl hodinky druhou rukou a držel je v teple spojených prstů jako právě polapeného cvrčka, jako minci, kterou se chystá co nevidět ukázat.

„U nás je patnáct hodin, v Paříži čtrnáct,“ zašeptal majitel po chvíli mlčení.

Olek se znovu sklonil k hodinkám. Skutečně, v malinkém výřezu vespod ciferníku si všiml droboučné čtrnáctky a názvu napsaného miniaturními písmeny. A když povytáhl korunku o jedno cvaknutí a otočil s ní o půlku, v okénku se ukázalo číslo 5 a nápis Moskva a po další půlotáče číslo 9 a nápis Tokio.

„Beru,“ řekl ochraptělým hlasem.

„Sonia už ale hodinky má,“ poznamenal Jurek.

Puntíky se zavlnily a motýlek se zřetelně nechal slyšet: „Mladý pane! Když dovolíte, všude se něco najde. Pořízením těchto švýcarských hodinek značky Omega, takového ušlechti-

lého, předválečného původu totiž jsou, koupíte vzácné dáme na její ručku to nejkrásnější zlaté pouzdro v celé Varšavě s tím nejoriginálnějším číselníkem!“

„Rozhodně je beru,“ zopakoval Olek, majitel důstojně pokýval hlavou, upravil si motýlek, pokřivený příliš dlouhým řečením. Olek vytáhl z kapsy svazek bankovek převázaný gumičkou, odpočítal částku a oba vyšli s taškami v rukou na ulici. Minuli Kruczou a dál pokračovali Hožou až do Marszałkowské.

Cesty mezitím vedly přímo ke konci roku, podle vlastního rozmaru, v ostrých zatáčkách, a dokonce i po kolejích a v nákladácích. Přibližně desátého prosince přijelo na tworský plácek těsně po obědě nákladní auto značky mercedes, Johann narovnal hřbet a postavil se do pozoru jako kocour Nibelung. Ze všech stran přiběhli blázni a mlčky se shromáždili kolem vozidla. Goethe je dokonce hlasitě vybízel, ať se podívají dovnitř, ale jakmile spatřili křičícího Kaltze, a navíc také ředitele Honnetta, který se vytrmácel i se svým břichem z budovy administrace, všichni vzali kramle za dávno bezlisté stromy, aby zpoza holých kmenů dubů a javorů pozorovali věci již přivezené, ale ještě nerozdělené. Jenže kdepak plechovky vyrované v krabicích, k čemu jsou ty láhve podivného tvaru balené po osmi, k čemu jsou ty uzavřené bedny, které uvnitř záhadně rachotí a chrastí, když se mezi obyčejnými předměty nacházely tři ušlechtilé kufry z vepřové kůže a vedle nich zázrak evoluce – německá žena. V kožešinovém kabátku vypadala velmi módně, dokonce ji omlazoval, a elegantní lýtko jí vrůstalo do hnědých pantoflí se silnějším, francouzským podpatkem, ovšem ten klobouk, ten klobouk. Honnette políbil manželce ruku a potom, když na sobě ucítil pohledy stromů, na tvář; Kaltz se nadřícené hluboce uklonil, něco tiše poznamenal, rukou opsal široký kruh a nakonec vzal kufry, radostně popadl kufry a zhoupal se přitom v kolenou. Už byli na cestě do kanceláře mezi zamyšlenými duby a javory, když si žena na něco vzpomněla, vrátila se do vozu a ze zadního sedadla opatrně vytáhla gramofon. Ale ano, drahý Newton, jistě, Goethe zlatý

za javorem, paní vytáhla a sama nesla, kdepak manžel, opravdový gramofon s klikou, jemně přitisknutý ke kožešinovému kabátku, aby se točilo, aby se žilo a chtělo více, jakmile nastanou svátky a zvláště ruhe a heilige nacht.

Nebylo pochyb, že všechny cesty vedly ke konci roku, a to za doprovodu bot, tlustých rukavic, kožešinových kabátků, a dokonce i huňatých čepic. Prvního prosincového úterý se Sonia objevila na hlavní pěšině s čímsi líbezným na hlavě a Rubens, když ji spatřil, okamžitě smeknul svůj beztvářý pytel, sledoval ji celou cestu až k buchhalterii, a díval se, že Sonia má ocásek. Ocásek, vlastně spíš pořádný ohon z šedivé kožešiny, přičemž na Sonině spočívá šedá, měkká toka. Ohon se radostně vrtěl, toka se perfektně otáčela, jak tak Sonia šla a půvabně přikyvovala tu pro sebe, tu na ostatní, když se Sonia rozhodla zastavit a ze zdvořilosti vyměnit pár slov s Caesarem, Neronem a Alexandrem. Měli štěstí, poněvadž hned po snídani před sebou viděli na své vlastní císařské oči dokonalou symbiózu formy a obsahu, označující a označované zároveň. Měli štěstí, poněvadž odpoledne už seděli u pokeru s kartami od devítek nahoru a neviděli Soniny oči a ohon navlhlý od tváře, toka byla mírně na stranu, když Sonia vyběhla na pěšinu ve chvíli, kdy odzvonilo, a šla dál a dál, kamkoli ji oči, kamkoli ji ty oči povedou.

Proč byly zarmoucené, proč byly mokré? Kde se vzaly slzy, kde přišla k těm shrbeným zádům, kam směřovaly její rychlé kroky? Mihla se mezi stromy, zničehonic sešla z pěšinky u zídky, zavadila, otřela se pláštěm o břízu, ohon rozhoupal větvičku. Upravila si toku, přesunula ocas mírně dozadu a vběhla mezi dva javory jako do otevřených dveří. Nevedly však do naší místnosti; dál bylo čím dál větší prázdno a čím dál více bílé, první sníh tu tvořil čím dál bělejší plochy, Sonia mizela v hloubi mýtiny a byla čím dál menší, asi jako tmavý pták, který vzlétá ze sněhu, aby vyrazil za zrníčkem, které spatřil někde na obzoru, za tajemstvím vlastního pohledu. Co viděla, kam šla, kde se snažila zmizet? Chtělo by se na tyhle otázky odpovědět, je to ale možné? Bude to možné, bude někdo s to?

Na okraje stolů v Tworkách dopadly poslední paprsky prosincového slunce. Budeme se muset mezi javory vrátit na cestu; Sonia stále kráčí tam za obzorem, před námi je zato bříza, větvička, která se stále ještě houπά, dřevěné lavičky a pěšina mezi nimi a večere, která už je na stole.

Má-li se něco seběhnout, nechť se to seběhne ve stejný den a stejnou hodinu. Čtyřiaadvacátého prosince ráno už dárky ležely schované ve skříni pod Jurkovým svetrem, kde se střídavě blýskaly a tikaly. Na několika sražených stolech v největší místnosti administrace spočívaly různé germánské předměty, zatímco na opačné straně stál na ubruse gramofon, k němuž Honnettová právě připevňovala troubu. V sále byla pořád zima, protože z kamen ještě nesálalo teplo, do osmi ráno bylo ještě daleko a Janka v plášti a Sonia s tokou na hlavě a v pětiprstých rukavicích pomáhaly Bronce s Jablkowskou rozmístit talíře a skleničky, přinést vánoční ozdoby a třídit nože a vidličky.

Konec směny byl ohlášen na dvanáctou. Konečně hodiny vedle dveří dvanáctkrát zakukaly, dvanáctkrát vystrčily hlavičku a od stolů s vyrovnanými tužkami a počítadly se zvedly hlavy pracovníků pořád ještě plné cifer, zvedala se jejich ztěžklá těla, povolána ke společné přítomnosti tváří v tvář dalším zrozením a dalším listům kalendáře. Herr direktor, lidský člověk, navýšil rozpočet sanatoria a pozval na skromné pohoštění celou administrativu i zbytek personálu, aby všichni zaměstnanci pod důstojným vedením mohli oslavovat, hrát a najíst se.

Podivná scéna, kdyby se na ni člověk podíval jako na celek a přitáhl na sebe všechny pohledy. Kulaté hodiny na stěně vpravo ukazují dvanáct nula sedm. Mezi zdí a řadou spojených stolků stojí čtyři sloupy podpírající vysoký strop. Před nimi, směrem ke středu, začíná o něco níže skutečný strop, čerstvě vymalovaný, s tečkami plochých, kulatých stropnic. Tyto neza-

městnané hvězdy na omezeném nebi, tito trpěliví Fortinbrasové nad stromečkem jednou rozsvíceným, pak zase ne, ještě nezáří. Teď zato září pravá jedle z helenowského lesa žárovičkami ve tvaru svíček, září pravým plavým andělským árijským vlasem jako všechna slovesa o světle, stříbře a zlatě. Lesknout se, blýskat, blyštět, třpytit se a jiskřit, až Jurek levou rukou zvedl pálelou magnézii, sklonil se nad fotoaparát, blýskání, než se rozdají prémie a odměny, ale napřed všichni sýr.

Před stromečkem stojí dvě židle a na židlích sedí vznešení a dobrotiví. Honnette si složil ruce na bříšku a nohy s botkou přes botku tak legračně skrčil a přesunul na stranu, že by ho každý dědeček mohl vzít do náručí a jako nemluvně ho odnést do vyhřáté ohrádky v Alsasku; ve své uniformě se slabě a neurčitě usmívá, jinak se to nesluší, ale možná by se to přece jen hodilo vzhledem k realitě objektivu, světýlek za krkem a manželky v bílé blůzce vedle něj. Ale, upřímně řečeno, no dobrá, Jurku, upřímně viděno, k čemu je pikovaná blůzka s rukávy po lokty, k čemu je ten mnohem otevřenější úsměv, k čemu ty ruce složené v klíně, kde končí černá sukně a pokračují punčochy, když se, a to je trochu zvláštní a zdržuje to fotografování, levá noha lehce zastrčená pod židli šibalsky zvedá na prstech a podpatek vystrkuje nahoru, zatímco pravá podpatek standardně tlačí do podlahy, tohle všechno musí něco znamenat, když takhle pózuje fotografovi, třeba to, že nožka, a možná i celá osoba, by si chtěla skočit, nechat se unést a alespoň jednou si tiknout jako vteřina.

Skutečný úsměv však začíná za dlouhým špalírem ze stolů, tam, kde stojí níže postavení a zaměstnanci. Mimo záběr bohužel nezůstanou sevřená ústa a vytřeštěné oči Kaltze, Quicka a Jablčowské, v pozoru a na povel hledících do objektivu, ale čím je jim blíž, tím je spořádaná řada vlídnější a taje: Brončín diskrétní úsměv, Jančín neobvykle výrazný úsměv, no a nejbělejší zuby a nejzářivější tvář nad bílou pikovanou blůzkou s rukávy pouze po lokty, takže jsou na zápěstí vidět i vypouklé hodinky, rozzářená Sonina tvář, Sonina ústa a nezadržitelný smích, který vyvolává pohled do objektivu a na Jurka pod čer-

nou plachtou, vyhlížejícího asi jako bába ve smutku. Komu, čemu se směje, není Jurkovi tak docela zřejmé, ale nemá čas o tom přemýšlet, musí zaostřit rovněž na hromady na stolech, na to užitkové harampádí, poněvadž tam stojí smaltované nádoby a hrnce s pokličkami, několik džbánů a hrnků, a dokonce jedna velká zlatá pánvice a vedle ní krabičky cigaret a malé kapesní kalendáře, o poznání méně tabulek čokolády, hřebeny a nůžky v pouzdře a vlastně na dosah ruky pravé chlebičky s vejcem, několik z nich dokonce s uzeninou, a vedle skleniček, umístěných nožičkami vzhůru, láhve s čistým šnapsem, všichni vědí odkud.

Jurek je konečně vyfotografoval a zařadil se k ostatním. Do sálu začaly vplouvat bílé pláště a kepry, ze kterých Kaltz utvořil druhou řadu. Jakmile se zavřely dveře, přistoupil ke gramofonu a na pokyn Honnettové zatočil klikou. Podpatek pod židli se zvedl ještě výš a rozezněl sbor porýnských andělů před mobilizací. Deska trošku praskala, ale slova zněla zřetelně, když opakovala výrazy jako *syn*, *maličký*, *svatý* a *šťěstí*. Nakonec, po několika koledách, opět nastalo ticho a předměty na stole působily, jako by byly více přítomny než lidé. Honnette to zřejmě pochopil, protože se vztyčil ze židle, upravil si uniformu zčásti omluvným a zčásti stydlivým gestem, a řekl: „Nechť celý personál, všichni lékaři, sestry a zaměstnanci administrativy, v tento sváteční den přijme přání pěkných svátků a grüss Gott. Jako direktor sanatoria pro duševně nemocné v Tworkách jsem obzvláště rád, že se naše lékařské středisko těší dobré pověsti u našich německých úřadů a pilně plní veškeré příkazy. Na důkaz uznání budou zaměstnancům střediska rozdány kalendáře na rok tisíc devět set čtyřicet čtyři a rovněž vánoční dárky, o jejichž přidělu vás zpraví můj zástupce herr Kaltz. Všichni shromáždění jsou rovněž zváni na skromné pochoštění, na které byl vyhrazen zvláštní fond. Ještě jednou grüss Gott.“

Ozval se nesmělý potlesk a všechny předměty jako by byly blíže a bezmála rozpoznané a pojmenované. Janka dostala nůžky a kovový hřebínek, které spolu barevně pěkně ladily,

a hrnek s malovanými květinami, Jurkovi Kaltz předal stejný hrnek a džbánek s identickým vzorem, poté co si ho na seznamu odfajfkoval, a teď čekali, co dostane Sonia. Kaltz se k tomu ale nějak neměl, otálel, vyvolával další a další bílé pláště, a předával jim hrnky, dva kastrůlky s pokličkami dostali Quick a Jabłkowska, a když se všichni obdarovaní začali přesunovat k chlebičkům, vzal ze stolu zlatou pánvici a prudkým pohybem ji podal Soni. Strnula překvapením jako egyptský faraon se sluncem v rukou, držela je nemotorně za jediný paprsek a sbírala v něm pohledy všech poddaných, kteří už měli první chlebičky v ústech. Bylo totiž co obdivovat, hodnotu dárku, jeho neobyčejné provedení, to, jak se taková věc za války hodí, první z divů tohoto světa, zejména tohoto sálu. Okamžitě bylo jasné, že už mají na koho upírat svůj obdiv, že mají svou královnu narození, vedoucího celebranta zdejšího betléma. No a řečníka slavnostního okamžiku: Čas na proslov, pravily výrazy a pohledy, ať Sonia poděkuje u prvního přípitku. Sonia ale vrtěla hlavou a ukazovala pánvicí na Jurka, vtom si ale Kaltz hlasitě odkašlal a rozlil špiritus a zástup zaměstnanců ji doslova vytlačil dopředu.

Sonia schovala pánev za zády, zvedla skleničku a nadechla se: „Jménem administrativy a lékařského personálu psychiatrické léčebny v Tworkách já chtěla bych vám velmi srdečně poděkovat. Děkujeme vám, pane řediteli, i vaší paní za občerstvení a za předání pěkných a hodnotných darů. Rádi bychom vám, pane řediteli, i vaší paní hezké svátky popřáli. Pozdrav pánbůh, grüss Gott.“

Honnette vlídně přikývl, byl očividně velmi spokojený, a Kaltz významně složil ruce a za Soninými zády se ozval zprvu nesmělý, po chvíli velmi zvučný potlesk. Paní Honnettová osobně nastavila novou desku a za zvuků kantáty proběhl další přípitek na štěstí a zdraví všech přítomných. Zátíší kypělo: vedle hrnků a kastrůlek se začalo objevovat čím dál víc talířků s drobečky, čím dál víc složených příborů a zmačkaných ubrousků, ale kantáty, sonáty a nakonec i první pochody udržovaly obraz nad stolem, kde v záři světýlek na stromečku rozšířené oči hle-

děly do dále až k prvním obrazům spásy. Jurek pořídil na Honnettův pokyn nový snímek, a když už to bylo možné, hodiny na zdi zrovna ukazovaly dvě hodiny dvanáct minut, vytáhl Soniu s Jankou ze sálu. Hrnky o sebe při odchodu cinkly, zlatá pánev odrazila světýlka stromečku, naši už byli volní, už byli na pěšině, už byli v Jurkově pokoji.

Olek přijel až před pátou, poté co odvezl obě mámy, svoji i Jurkovu, k tetě Ireně, a nyní táhl tašku s buchtou, sklenic se zelím a švestkovým kompotem a ještě k tomu smrčí. Jurek už drahnou dobu vyhlížel první hvězdy, otevřel dokonce okno a vyklonil se tak, že k němu Janka přiskočila a chytla ho za opasek, pak toho ale nechal, poněvadž bylo čím dál víc zamračeno a mlžily se mu brýle. Když zbytek prostíral stůl, vytáhl z knihy vánoční oplatku, netrpělivě pochodoval kolem stolu, upravoval všechno, co nebylo podle jeho představ, a uděloval rady: sem víc zelí, pravil důstojně jako urozený pán, vyndat pecky z kompotu, prosím, dokud ho Sonia neplácla ubrouskem přes nos a nezasmála se jeho hloupému výrazu.

Smála se ještě, když se s ostatními dělil o vánoční oplatek a vraštil čelo a obočí, jak se snažil, aby měl každý stejně velký a stejně hezký kousek; smála se, když vstal, sundal si brýle a legračně mhouřil oči, aby si slavnostně vzal slovo a počkal, až ostatní povstanou; smála se, když ji pokáral pohledem, tak se mu podařilo vyvalit oči, už ale poslouchala, když promluvil: „Milí přítomní, nejdražší přátelé! V ne tak vzdálené minulosti, před necelými dvěma tisíci lety, se nad světem rozzářila betlémská hvězda. Od těch dní, co Ježíš započal svoji pouť údolními i pahorky svaté země, započala svoji pouť staletími rovněž Láska. Nezavládla však ještě nad světem, nevyplenila z lidských srdcí egoismus a sobectví. Příliš často se světové dějiny stávají kolbištěm násilí a boje. Ani letošní Vánoce nebudou plné radosti. Kostelní zvony zvoucí na půlnoční přehluší zvuk zuřící války.“ Jurek se odmlčel a sklonil hlavu, jako by přemýšlel, jak má pokračovat. „Ach Polsko, Polsko!“ zašeptal náhle. „Kdyby tak byla v člověku síla, aby Tě dokázal přitisknout k hrudi, Polsko, veliká, svatá mučednice.“ Znovu se odmlčel a přešel pohledem

Jančinu, Olkovu a nakonec i Soninu tvář. „Štědrý den. Den, který se podobá jiným, přesto v tomto dni všechno promlouvá jazykem nevšedních lidí. Den, který má osobitou, tajuplnou moc dát srdcím harmonii a mír. Den, kdy jsme lepší a čistší a máme blíž k odvěkým, překrásným pravdám. Přejme si jenom to nejlepší.“

Vzal do ruky kousek oplatku a všichni ostatní jej následovali. Pak se posadili ke stolu a v mrtvém tichu chvíli jedli rybu opečenou na zlaté pánvi, Olek si ale našťestí na něco vzpomněl. „Pamatuješ, Jerzy, jak jsme v první třídě před celou školou hráli ten... no... betlém? Napřed jsme byli s Heňkem tři králové a tobě spadly vousy, protože ses shýbl moc hluboko ke kolíbce, pamatuješ?“

„Ani ne,“ zabručel Jerzy.

„Ve druhé části jsi hrál Heroda a to ti taky spadly vousy, protože jsi moc mával žezlem. Myslel jsem, že puknu smíchy! Vzpomínáš?“

„Mlhavě,“ zabručel Jerzy a Sonia vyprskla smíchy. Rozesmáli se i všichni ostatní, a až do rozdávání dáreků víc vtipkovali, než jedli, a pak už byli jenom zvědaví, když dárky hledali různě v taškách a pod svetry a nešikovně je pak schovávali za zády. Nestojí za to se tu rozepisovat, lepší je mít radost, že Jurek dostal od Janky pruhované ponožky nad kotník, moc hezké, takže se hned rozhodl, že si je vyzkouší. Zul se a Sonia se opět zahihňala, protože měl Jurek jednu ponožku určitě už od rána obléčenou naruby a teď se bezradně díval na čouhající nitky od proužků. Nakonec si je stáhnul, jako by se nechumelilo, raději skrčil prsty, protože s nehty býval vždycky na štíru, a oblékl si nové pruhované ponožky barvy moře za soumraku. Seděly mu překvapivě dobře a Jurek se promenádoval po pokoji a vůbec se nechtěl obouvat, ale to už se Sonie v prstech vinul nový dárek a lísal se jí k dlani. Na jednom konci byl opravdu široký, možná až příliš, na opačném se zase šetřil a vracel se do úzkého koryta. Olek sklonil hlavu, tak zvláště a měkce jako pták, který se pokouší usnout, a Sonia mu několika šikovnými pohyby rozvázala uzel úzké, tmavomodré kravaty, zatáhla za ni a vyprostila ji

zpod bílého límečku. Na volné místo přehodila novou a sledovala Olka, jak si ji uvazuje. Měl to být anglický uzel typu windsor, Olek jej ale špatně vyměřil, takže užší konec čouhal a Sonia se zasmála Jurkovu škodolibému výrazu. Napodruhé se to podařilo a podle Jurkova očekávání to teď blondýnovi Olkovi slušelo v té kravatě s moderním vzorem směsi diskrétního bordó s tmavou modří, tečkami krémově bílé a hvězdičkami barvy zralého pomeranče; tloušťka látky dobře kontrastovala s Olkovou postavou.

„Takovou jsem nikdy neměl,“ prohlásil Olek a slavnostně si upravil límeček. „Je nádherná... neobyčejná.“

„Poslední americká móda,“ pravil Jurek. „Šířka od jedné ledviny ke druhé. Brooklynský most mezi dvěma břehy.“

Sonia se rozesmála a vypadala, jako by na něco čekala. Jurek koutkem oka zkontroloval, jestli ho všichni pochopili, a spokojeně vytáhl z kapsy sevřenou ruku. Už byly vidět rohy sáčku a cípek růžové stužky, a ještě než se Sezam otevřel, polil Janku ruměncem. A to oprávněně, to jí byl určen ten stříbrný předmět zohýbaný jako mušle, který dokonce píchal, když se sáček tak nešikovně roztrhl. To jí byl určen vystrašený výraz, zda se jí bude líbit, nebo ne, pouze pro ni měl Jurek oči za brýlemi, celé kulaté ze strachu a očekávání. „Je nádherná,“ řekla Janka. „Neobyčejná.“

Sonia popohnala Jurka, který příliš dlouho vyměřoval místo na slavnostní připíchnutí, přičemž pořád tápal v ponožkách, a ukázala, kam brož přijde. Zaleskla se novotou jako zaslíbené moře, jako znamení na hladké látce. Janka dýchala, brož se zvedala a zase klesala a v Olkově už to tikalo, v Olkově ruce už tikaly hodinky. A po chvíli už hrály, když odbila osmá, hrály Mozartův menuet a v náhlém tichu navlékaly na neviditelnou nitku skleněné korálky zvuku. Seskupovaly se po čtyřech takttech, byly sladké jako ťukání na dveře a nit byla čím dál zřetelnější, hmatatelnější, hezčí a dokonalejší. Poslední korálky ještě zněly, když Olek mlčky hodinky předal Jurkovi, přistoupil k Soni a silným, rozhodným gestem jí sundal z ruky hodinky na trochu už zvetšelem koženém pásku a s naprasklým ciferníkem.

Jurek se postavil za Olka horlivě a oficiálně jako sestřička se skalpelem a Sonia se zachichotala, ale když Olek z Jurkových rukou přebíral hodinky a opatrně je nasazoval na nastavené zápěstí, zvážněla a přimhouřila oči. Už je měla na ruce a všichni si prohlíželi jejich štíhlé ručičky, které říkaly, že zrovna bylo osm hodin a tři minuty, dokonce a čtyři minuty a dokonce osm hodin a pět minut.

Sonia pohlédla na Olka, políbila ho na tvář a řekla nahlas, jako by to mělo být pro všechny: „Jsou... nádherné. Nikdy jsem tak krásné neviděla. Jsou tak neobyčejné. Nemám slov, doopravdy.“

Olek ukázal Sonie a Jance všechny krajiny, jak tak nastavoval Sonino zápěstí pod různými úhly, ptal se, kolik je hodin v Paříži, a sám to všem předváděl, když místo odpovědi otáčel korunkou a dlouze vysvětloval ovládání mechanismu. Sonia pozorně sledovala Olkovo zanícení, s jakým vysvětloval každý technický detail, a asi se víc dozvěděla o Olkovi než o hodinách, protože když měla zjistit, kolik je hodin v New Yorku, ruce jí bezradně strnuly nad ciferníkem. Olek trpělivě zopakoval pokyny a všechny dárky byly konečně oblečené, uvázané, připíchnuté a nasazené a splynuly s nimi. Pustili se do dezertu a u koláče a kompotu každou chvíli pokukovali po čerstvě obdržených věcech, které už patřily k jejich životům. Olkovi připadalo, že s touhle kravatou vypadá náramně, Janka cítila, že je její brož opravdu drahá a báječně se jí hodí k šatům, jenom Jurka ponožky trochu kousaly do jeho plochých chodidel.

„Kolik je hodin?“ zeptal se Olek Soni v devět a v devět hodin deset minut. „Kolikpak máme hodin?“ zeptal se po desáté a ještě párkrát před jedenáctou. „Zajímalo by mě, kolik je hodin, nevíte někdo?“ zeptal se s uštěpačným úsměvem před půlnocí.

„Za minutu tři čtvrtě na dvanáct,“ řekla Sonia a sledovala ručičky stejně pozorně, jako při každém optání, „vlastně už je tři čtvrtě.“

„Půlnoční!“ vykřikl Jurek a urychleně se zvedl ze židle, čímž převrátil Olkovi na kalhoty láhev se zbytkem vodky. Sonia se zachichotala a smála se, ještě když kráčeli po pěšině směrem

k tworské kapličky a Olek podivně našlapoval. „Není už půlnoc?“ zeptal se Jurek, jakmile se vmísili do davu pyžam s přehozenými plášti. Podívala se na ciferník a sotva přikývla, nad oltářem se ozvala slova: „Lid, který chodí v temnotách, uvidí velké světlo; nad těmi, kdo sídlí v zemi šeré smrti, zazáří světlo.“ — „Amen,“ zašeptali lidé a mše pádila kupředu po minutách, až se velká ručička otočila kolem své osy, až do závěrečného smiluj se nad námi.

A sviť, jak hvězdy svítí, jak hvězdy svítily, když vyšli z kaple spolu s mlčícím davem. Mraky se rozestoupily a bylo vidět několik souhvězdí, takže se jim zachtělo ještě si na čerstvém vzduchu trochu zastýskat. Chodili pěšinami ode zdi ke zdi, u kotelny si Jurek chvilku povídal s Virtuosem, kterému to zrovna dneska náramně šlo, takže se Sonia smála, až se za břicho popadala, a potom, přibližně ve dvě, když už byli prokřehlí, Olek navrhl, aby se zaskočili do administrativní budovy podívat, jestli tam něco nezbylo.

Sonia odemkla svým služebním klíčem a všichni nejspíše vešli dovnitř, asi jako do letoviska po sezoně. Stromeček svítil, a když přišli, vyrojil se houf stínů opuštěných věcí a míst. Oba vnitřní sloupy vrhaly stíny jako tmavé hraniční pásy, po jejichž překročení se definitivně octli ve čtverci besídky. Talíře najednou měly kruhy pod očima a vidličky na ně roztahovaly prsty. Olek našel nedopitou láhev, všem nalil a všichni mlčky pili a slavnostně se dívali na blikotající světýlka a tanec odlesků na zdi. Jeden z nich náhle osvětlil kout, kde na stole stál gramofon s troubou, která se cínově zaleskla tak, že si gramofonu všichni všimli. Sonia přiskočila a vzala první desku zkraje. Sonáta ještě ani nedozněla, když Sonina ruka umísťovala druhou desku a točila klikou, aby rychle mohly zaznít písně o zimní cestě. Netrvalo to ovšem dlouho a zespod hromádky Sonia vytáhla poslední desku v pestrém obalu. Barevné názvy, barevné tóny, modrý valčík, stříbrný boston, růžový foxtrot. „To se moc nehodí,“ zamručel Jurek se skleničkou v ruce a bubnoval prsty na desce stolu. „Ne, dneska nemůžeme,“ vrtěl hlavou, ale nechal se Soniou odtáhnout doprostřed sálu. „Tančit se smí až za dva

dny,“ řekl rozhodným hlasem, ale nechal se chytit za rameno a vést dva kroky kupředu, dva dozadu a potom dokonce i tři. Sonia se několikrát podívala na ještě pořád sedícího Olka a nebylo zbylí, musel poslechnout alespoň tohle přikázání, vzít Janku za ruku a napodobovat Jurkovo cupitání a Soniny kroky, teď už dokonce čtyři kupředu a čtyři vzad. Dupali čím dál hlasitěji, když vtom na parket zboku dopadl snop světla. V otevřených dveřích někdo stál, ve dveřích otevřených dokořán stála Honnettová a pozorně je sledovala očima modrýma jak zákon káže. Všichni znehybněli a pouze Sonia se potichu zasmála. Žena se pořád nepřevlékla, jako by hrála stále sama sebe. Pořád na sobě měla bílou blůzku a černou sukni a boty na podpatku, které vypadaly, že mírně poskakují. Pohlédla na rozesmátou Soniu a na okamžik se jejich pohledy střetly. Jurek vyrazil ke gramofonu, ale Honnettová zavržela hlavou, že ne, že ho nemusí vypínat. Ještě několik vteřin hleděla na Soniu, která byla jaksi vzdorovitě, ale nemotorně opřená o Olka, a její zrak byl jako modrý dalekohled, napřed přibližoval, pak vzdaloval, aby přesně zaostřil na souhvězdí tváří na pozadí Olkova těla; pak před sebe podivně a zamyšleně natáhla ruku, snad aby něco dala, nebo naopak vzala, lehce se pousmála, otočila se a loutavě odkráčela osvětlenou chodbou.

Hodiny v sále a Soniny hodinky už ukazovaly, že jsou čtyři. V Paříži byly tři, v Tokiu deset, ale u nás začalo sněžit. Sníh postříbřil Jančiny vlasy a sbíral se na Sonině toce, když se vraceli po pěšině do dívčího pokoje. Řekli si dobrou noc, Jurek se naposledy se smíchem zeptal, kolik je hodin, a o čtvrt na pět byl Štědrý večer u konce. Olek se oholil v Jurkově pokoji, Jurek ještě nemusel, rychle se převlékli a ranní lokálkou odjeli do Varšavy na sváteční snídani s oběma matkami.

19/

Když do Tworek, tak jen v úterek. Jurek se vrátil hned ráno v nové košili, dárkem od nejmilejší mámy, a byl připravený na návštěvu u dívek, pro které vezl vlastní gramofon a desky s takovou hudbou, Janko a Sonio, že nad Olkem dnes budeme moci mávnout rukou, protože někdo má možná nešikovné nohy na kopanou, ale velmi vhodné pro valčíky. Škoda, velká škoda, že jsem jej nepřivezl dřív, říkal si Jurek, broukal si Tango milonga a odemkl, známo jak, dveře do svého pokoje. Na podlaze ležel list papíru, který někdo musel podstrčit pode dveřmi.

Janka se mu vrhla do náručí, jakmile stanul zadýchaný v jejích dveřích. Sníh tál a Jurek měl mokré boty od toho, jak si zkracoval cestu.

„Podívej, podívej, co jsem našel v pokoji na podlaze,“ řekl. „Všichni mi píšou dopisy.“

Přečetl vzkaz nahlas. Janka se chvěla a Jurek si všiml, že se mu bělají klouby u prstů, a náhle pochopil, že tohle všechno jsou spojitě nádoby, ve kterých se všechno rozpouští, ztrácí a vrhá podivné světlo. Na obrázku nad Soniným lůžkem moře dusilo své vlny v písku, žlutomodré pásmo se Jurkovi rozpilo v očích a rozmazalo kontury toho, co viděl, na barevné skvrny. Ztěžka dosedl na postel.

„Co se stalo?“ zeptal se tiše.

„Bojím se. Bojím se,“ řekla Janka a z očí jí vytryskly první slzy.

„Co se stalo? Víš, co se stalo?“

„Odešla nad ránem.“

„V kolik hodin?“

„Nevím. Měla takový zvláštní výraz.“

„Smutný?“

„To nevím. Políbila mě, když jsem ještě ležela, pak se ještě vrátila ode dveří a pohladila mě po tváři tak, jak ještě nikdy.“

„Kam šla?“ Jurek vstal, vyhlédl z okna a znovu si všiml výrazné linie lesa, stromů, které si stály za svým, a jejich polostínů v odrazu v kalužích. „Kam se, k čertu, poděla? Proč se se mnou loučí, a proč takhle?“

Janka přiskočila a zezadu ho objala. „Bojím se,“ zašeptala. „Strašně se bojím. Ona je z Berdyčeva.“

„Cože? Co to říkáš? Děláš si legraci, že ano?“

„Narodila se tam. Pak se přestěhovala s rodiči.“

„Jak to? Co to povídáš?“ Jurek se chtěl otočit, ale Janka ho silně držela, takže chvíli lapal po dechu. Ve vzduchu bylo tolik podivných částíček kyslíku, kolik směsi plusů a minusů.

„Co to povídáš? Kam šla?“ opakoval. „Kam? Kam?“

Kampak jsi šla, Sonio? Vzala sis toku, plášť, teplé punčochy k šatům po kolena a odešla jsi z pokoje, vůbec sis nepískala; po schodech jsi tentokrát neseběhla, ztěžka jsi scházela jeden schod po druhém a držela se zábradlí, takže jsi jednoduše ztěžka šla a držela ses zábradlí. Následovala chodba a náhlý ranní, ještě pořád chladný vzduch, třebaže někde na východě už svítilo slunce. Kam jsi šla, poté co jsi dopsala dopis na parapetu, když jsi jej strčila Jurkovi pod dveře a chvíli jsi před nimi stála, jako bys čekala, že se najednou otevrou a někdo tě, ospalou, vezme do náruče a přenesení na zlatý písek nepoznamenaný otisky nohou? Kampak jsi šla, bez ohledu na to, koho miluješ a kdo miluje tebe, bez ohledu na jeho jméno, které můžeš opakovat a které můžeš šeptat, že máš jeho oči a ústa k líbání, jeho tělo jako archu jistoty a žilnatá lana rukou, že v něm toho bylo tolik, co po tobě stále toužilo, neustále tě chtělo? Kam jsi šla? Snad tam, kde na poušti hoří keře a vlní se duny, snad tam, kde v mechu zimují kapradě? Není přece tolik cest na zemi, není tolik pěšin v Tworkách, a není tedy nic zvláštního na tom, že jsi šla do budovy administrativy a posadila ses před Honnettovou

pracovnou a čekala, až se objeví s knihou a doutníkem, jako každý den. Přišel jako vždycky časně, a když tě spatřil, nejdříve se usmál, a dřevo lavičky pod tebou se stalo ještě nesnesitelnější. Přesladila sis pravou kávu, kterou ti nabídl ve své pracovně, nevyzval tě, aby ses posadila, stála jsi před ním, pila po malých doušcích, jako bys nevěděla, zda se to smí, a mlčela jsi stejně jako on, jakmile jsi řekla to, co jsi měla na srdci. Chvilí ťukal lžičkou o desku stolu, ztěžka vstal, na chvíli odešel, vrátil se s Kaltzem, zatímco zbytek kávy se v tvém šálku vsakoval do nerozpuštěného pravého cukru a utvářel černé krátery. Dlouho spolu šprechtili v koutě a azalka v květináči byla zelená, což tě zabolelo. Kaltz měl zatáté ruce a zavřené oči, když k tobě Honnette přistoupil, když se ti díval na čelo a když mluvil, skákal mu ohryzek nahoru dolů jako na škále svědomí od špatného k dobrému: „Vy jste se zbláznila! Vy jste se naprosto zbláznila! Hned zavolám doktora Okonowského, budete se muset uklidnit a jít do izolace. Budete si muset jít lehnout a odpočinout si. Jste, opakují, jste nemocná, psychicky nemocná, a to velmi. Geistesnervenkrank.“ Kam jsi tedy, Sonio, šla, po které pěšině, kterou pěšinkou, když jsi opakovala, že to na věci nic nemění, že jsi, odkud jsi, a vrtěla jsi hlavou, že ne, že ani náhodou, že si ani náhodou neděláš legraci? Kam jsi šla, když tě Kaltz chtěl vzít za ruku a Honnette ti poprvé pohlédl do očí a s ohromnou námahou vypotil: „Já vás prosím, dostanete dovolenou, neschopenku, jste nemocná, to vám nikdo neuvěří, takové bláboly tady ani naši pacienti neplácají,“ kam jsi tedy šla, po které jsi plula řece, byla jsi za šestou, nebo za sedmou horou, když ti teď zase nařídil vrátit se do práce a na všechno zapomenout, poněvadž oni se zástupcem Kaltzem o ničem nevědí, a ty jsi křičela ne, ne, udělejte, co se od vás čeká, herr direktor. V pracovně se rozjasnilo a lampička na stolku teď svítila jako zbytečné ohniště, jako realita z jiného světa, do níž ses ponořila; dívala ses na lampičku, když Honnette s Kaltzem odešli, aby ses mohla rozmyslet, jít si po svých, nebo do svého pavilonu, než se vrátí z procházky za takové dvě tři hodiny. Na chodbě bylo ticho a stačilo jen vzít za kliku, aby ses octla na

dubových parketách z místních stromů, abys přešla kolem zdi ze zdejších cihel, aby ses dotkla dlaní hrubé kůry topolů na této i na této straně. Ale ty jsi nešla tudy, na svou stranu dveří, na omšelý Sever svého bytí a nedokázala jsi už pojmenovávat věci v pracovně, nevěděla jsi, co jsou ty štíhlé ořezané tyčinky spočívající vedle bílých obdélníků, co je to za průzračnou věc s vodou uvnitř, a když se Honnette vrátil, řekla jsi: zavolejte je, prosím, chci to. „Sám vás odvezu,“ řekl a oči měl jako dva utržené knoflíky a objal tě rukou silným, ale zároveň jemným gestem. Kaltz za tebou cupital až k autu, něco nehlasně šeptal, a na poslední chvíli, když se už auto rozjíždělo, naskočil dovnitř a posadil se k tobě, a znovu zavřel oči a náhle tě vzal za ruku. Johann, který postával před budkou a krmil holuby, se postavil do pozoru a zasalutoval, na peronu nikdo nebyl a ty jsi z okna spatřila koleje na Varšavu a Podkowu a na Podkowu a Varšavu. Cesta byla přímá, dlážděná, a po chvíli se napravo objevila špinavá, zrezivělá tabulka s nápisem Pruszków, poněvadž tam jsi měla namířeno, tam jsi, Sonio, měla právě namířeno.

Bezradně teď stáli u brány, když jim Johann pověděl o autě a holubi na něj přestali dotírat, a dívali se na cestu, která za kolejištěm vedla rovně až k první zástavbě v dáli. „Modleme se. Pomodleme se chvíli,“ řekl Jurek Jance. Měla tak nepřítomný, prázdňový výraz, že si připadal jako cizí. Janka se zase začala třást a Jurek ji silně objal. „Třeba se tlustoch vrátí a zkusí se něco dozvědět. Třeba se ještě nic nestalo. Třeba ji zase přiveze.“

Vešli do kapličky za administrativní budovou a poklekli před oltářem. Bylo tu přítmí a Jurek obrátil oči k jediné lampičce, která ozařovala monstranci. Mezi lavicemi se míhal stín probuzeného Virtuosa a od oltáře se linula vůně vosku. „Otče náš, jenž jsi na nebesích...“ začal polohlasně.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích...“ zopakovala Janka velmi hlasitě a čím dál víc se třásla.

„...posvět se jméno Tvé...“

„...posvět se jméno Tvé,“ řekla Janka tak rázně, až sebou Jurek škubl. „Modleme se tišeji,“ poprosil ji.

„...přijď království Tvé,“ odříkávala Janka čím dál rychleji a hlasitěji, „bohorodičko ty světlo z ostré brány kyrie eleison beráнку boží jenž chráníš krovy a v nich svůj věrný lid pod novohradským hradem odpusť nám naše viny jako snímáš hřichy světa tesknící mou duši přenes...“

„Janko, co je ti, co to povídáš?“ vzal ji Jurek za ruku.

Janka se rozplakala, schoulila se na podlaze a šeptala si pro sebe: „...posvěť se jméno tvé, posvěť se jméno tvé, posvěť se jméno tvé...“

Jurek se nad ní sklonil a přinutil ji, aby vstala. „Uklidni se, prosím tě, snad se ještě vrátí, snad se vrátí. Máš asi horečku.“

Skutečně, její čelo pod jeho dlaní bylo rozpálené, a tak ji odvedl do pokoje. Lehla si, přitáhla si deku až pod nos, červený a takový ubohý, takže jí Jurek uvařil čaj a chvíli ji sledoval, jak jej srká horký a neslazený a konečně potichu usíná. Vrátil se k bráně a posadil se na lavičku před administrativní budovou. Slunce svítilo čím dál silněji a poslední hromádky sněhu mizely před očima a smývaly své hřichy jako běl, která se stydí sama za sebe.

Někdo v dálce začal křičet; křik se blížil k Jurkovým zádům a byl čím dál děsivější. Konečně mu vtrhl do uší. „Kde je, kam šla? Prosím vás, pane účetní, řekněte mi to!“ Antiplatón, který se zjevně už nějakou dobu nemyl, se posadil na lavičku a otupělým pohledem pátral po Jurkových očích. Měl na sobě rozhalené pyžamo, plášť neměl; ponožky měl naruby, jeden sandálek rozepnutý a teklo mu z nosu.

„Utište se, pane, kdo to kdy slyšel, aby se dělal takový virvál,“ řekl Jurek a položil si prst na rty, jako by to vysvětloval dítěti.

„Kde je?“ Antiplatón skučel ještě hlasitěji a na čele mu vyskočila žíla. „Proč šla tak brzy ráno? Kam vzal moji Soniu? Kam vzal to moje ptáčátko, mého drobečka? Kam s ní jeli? Povězte mi to, pane úřední, povězte mi to, prosím vás, pane buchhalter.“

„Uklidněte se!“ zavrčel Jurek. „Nebo přiletí doktoři a zavrou vás na samotku. A nikdy se už odsud nedostanete.“

Antiplatón se stulil, popadl Jurka za ruku a začal ji líbat, jako by nevěděl, čím je. „Pane můj, bojím se, tak strašně se bojím,

udělejte něco, otče, nechci bez Soni, udělejte něco, pane otče, nechci bez Soni, udělejte něco, tak strašně se bojím, pane otče...“

Jurek mu vztekle vytrhl ruku, ale Antiplatón se přisunul ještě blíže a pokoušel se mu vlézt na klín. „Já chci k tátovi,“ šeptal a plakal, „pane stifthalter, já chci k tátovi,“ věšel se Jurkovi kolem krku. „Já chci k tátovi!“ zavřeštěl znovu ze všech sil.

„Okamžitě se uklidni,“ sykl Jurek a prudce ho odstrčil, „a okamžitě se vrať do pavilonu, jinak z toho bude pořádný malér. Hlídač už se na nás dívá, hned ti nasadí kazajku. No tak, už si jdi lehnout, dám ti vědět, třeba se to brzo vysvětlí. Třeba je Sonia na cestě. Tak už běž a nevycházej.“

Antiplatón krotce vstal a vrátil se s brekem po pěšině. V dálce ho jakási pyžama vzala za paže a potom ho urychleně odváděla do pavilonu, zatímco se rozhlížela do všech stran.

Auto s Honnettem a Kaltzem se stále neblížilo a Jurek vytáhl z kapsy vzkaz od Soni. Musela ten papír ve spěchu vytrhnout z poznámkového bloku, protože na rubu se propily kaňky z předchozího listu, v rozích byl jemně zaoblený a na okrajích potažený červenou nitkou laku jako všechno, co by chtělo vydržet. Vlastně vůbec poprvé viděl Sonino písmo v takovém množství. Nebylo tak úhledné jako to jeho, písmena se dusila v úzkých slovech a tam, kde bylo třeba, neměla skoro žádná bříška ani ozdobné tahy, symboly sebedůvěry. Jurek se jich dotkl bříšky prstů, jako by si chtěl ověřit, zda jsou skutečné, zda nejsou jen černou skvrnou v jeho očích, a pustil se do čtení. Tiskne mi ruku; zase jsem, k sakru, jenom vikomt — napadlo ho v prvním okamžiku, ještě než se stačil zastydět —, opět nepolíbený, jen odstavený bokem a utěšený, zato Olek jako bůh, mladý bůh beze jména, jako by ho nechtěla jmenovat nebo se bála, „ten, co pro mě znamená úplně všechno...“, čisté, nevtělené bytí, možná až příliš milované na to, aby ho nazvala tak prostě... Četl jednu větu za druhou, znovu a znovu, hleděl do nich jako do zrcadla, opakoval si je jako aforismus, jako závěrečnou sentenci, a jejich černá záře se mu vsakovala do břicha a pronikala zpět do kůže podivnou osmózou předtuchy.

Jako by se něco v Jurkovi náhle cosi dozvědělo, ale co, jaké žily, které chrupavky, jako by se tohle něco náhle dozvědělo, že Jurek bude muset už jednou provždy, do poslední večere, do prvního úsvitu, který nespátí, bude muset otáčet tyto věty ve svých snech jako mlýnský kámen, přežvykovat je jako trpké vitaminy a vlastní slzy po probuzení. Proto i my přijměme jejich soucit a poučení, naučme se je z paměti, zapišme si je za uši, naučme se je teď, i když je dnes tráva hezky zelená a babí léto ve vzduchu natahuje osnovu. Naučme se je všichni, smutní i veselí, krajané i občané, naučme se je, abychom neumírali ve špatné náladě v prostěradlech, abychom nežili bez smyslu, bez mravenčení v prstech a škrábání v krku, naučme se je, ujišťuji vás, třebaže vím pouze tolik, co vy, totiž že každý den vstávám a každou noc chodím spát, ujišťuji vás, že tento vzkaz je ta nejlepší věc, jaká byla pro nás kdy učiněna, jaká byla vymyšlena o našem zdejší životě a která nám ukázala cestu, že je to nejlepší z doplňkových modliteb, jaké pro nás kdy byly napsány, naučme se je spolu s Jurečkem Jurkem s rukou a s papírkem od a do zet, od a do zet:

Drahý Jurku!

Bud' na Janku hodný a nevzpomínej na mě ve zlém. Mám Tě moc ráda. Jsi báječný chlapec. Osud je pln nestálosti! Jinak to skončit nemohlo! Pozdravuj ode mě všechny, se kterými jsi mě seznámil a které jsem začala mít ráda, především ale svou matku. I Ty ode mě znovu polib toho, co pro mě znamenal úplně všechno. Tobě tisknu ruku.

S.

PS: Bud' šťasten!

S.

Jak to, že S., které se říkalo Sonia, ve chvíli, kdy už měla na kahánku, ocelovou kuličku v krku, v záhybech dlaní hotové mraveniště a kdy se jí ústa chvěla jako zjitřená hladina, vůbec

myslela na podpis? Proč jej zdvojila, jako by dvakrát dýchla na zrcátko a zanechala po sobě dva obláčky v průzračnosti, dvě čárky v nicotě? A proč je omezila pouze na samý začátek, na první písmenko, proč srolovala celý svůj kobereček na podlaze našeho bytí, z lodyhy nechala pouhé zrníčko? Slibuji, že vám na tyhle otázky odpovím, jak jen dokážu, nemám ostatně neprůstředné alibi, když sem jezdím lokálkou úterek co úterek, sedám si na lavičku a cítím na sobě bdělé pohledy bílých pláště. Nesvazujte mi ještě ruce, nesvazujte mi věty, prosím je v duchu svými psíma očima, ještě mi zbývá natukat tolik písmen a napsat tolik slov; tolik písmen, tolik slov, snad to ještě stihnu.

Snad to ještě stihnu, říkal si tiše Jurek, když naskakoval do vlaku, když běžel Jeruzolimskými a potom Marszałkowskou, Kruczou a Wilczou, snad to ještě stihnu, opakoval si a doufal, protože Kaltz mu pošeptal chvíli poté, co se s Honnettem v poledne vrátili, že za peníze by se na gestapu v Pruszkowě snad dalo něco zařídit, protože teď, herrjerzy, co si budeme nalhávat, Němci mají vzhledem k tomu, co se děje, čím dál větší potřeby, no a dneska jsou plní dojmů a žrádla z Vánoc a do ničeho se jim v tom Pruszkowě nechce. Možná to ještě stihneme, než ji někam odvezou, zavrou ve Varšavě nebo něco, a jen aby byl Olek doma a měl peníze, říkal si Jerzy, z posledních sil přeběhl Pięknou a vběhl do vchodu v Myśliwiecké, kde tou dobou měl Olek být.

Na nádraží jeli ve dvou rikšách, aby ušetřili čas, a Jurek viděl před sebou potem mokré tváře rikši: s každým šlápnutím do pedálu se nakláněl tu doleva, tu doprava, tiskl tu levou, tu pravou ruku na řídítko a celé jeho tělo tak strašlivě pracovalo a snažilo se, tak se pod sakem vydouvalo a vlnilo, tak se v kalhotách natahovalo, že se každý okamžik zdál doslova naplněný tou pohyblivou masou, tou usilovnou přítomností, svědectví bytí na úzkém koženém sedle. Z vlaku vyskočili ještě za jízdy, Jurek lehce klopýtl, ale brýle udržel, a Olek křikl „běžíme“, první slovo od té chvíle, co vyšli z domu. Chvíli běželi podél kolejí, zkrátili si cestu přes několik zahrad a pak pádili přímo hlavní ulicí. Padla už tma, hvězdy pulsovaly podle vlastní relativity

a Jurkovy a mnoho metrů před ním Olkovy kroky duněly čím dál temněji.

Ano, čas už se rozdělil jako řeka v deltě. Tady v Grodziské se k sobě domy tulily, pomrkávaly jasnými okny a tam, v Koprech, v záři hvězd rostly topoly přímo do nebe a kameny v brázdách tvořily vlastní souhvězdí; zde, v čísle šestnáct u budovy gestapa, za dvěma motocykly a nákladním autem, kouřily dvě nižší šarže, a tam, kousek za městem, se oko mýtiny dívalo tam, kam ukazoval prst měsíce. Zde Jurek s Olkem nabízeli pravé americké a snažili se něco dozvědět, vcházeli dovnitř, s kýmsi mluvili v tmavém skladišti, na kohosi čekali, něco někomu dávali a ještě přidávali, tam keříky jalovce nedokázaly vyrůst ani po nohy v botách; tady Olkovi s Jurkem řekli, ať přijdou zítra odpoledne, nejlépe ve dvě, protože tehdy to všechno určitě půjde zařídit, načež se pokradmu vraceli se zbytečky naděje Grodziskou do Tworek; tam už nebyla noc ani den, žádné další hodiny, přesné minuty, tam, vysoko nad jalovcovými keříky, na silné větvi, vysoko nad zemí visela, houpala se, byla pověšená Sonia.

Hvězdné nebe nad Soniou a staré šaty na Sonie. V mírném vánku vlály jejich modrozluté skvrny a spolu s nimi, jakoby z donucení, se kymácela a vlnila i Sonia. Nastala smrt a Sonia se houpala zleva doprava, zprava doleva, přesunovala se nad zemí jako metronom lidství, jako kyvadlo bytí, jako kroky v posledním tanci. Ruce se držely Soni u těla, dávaly pozor na Soniny boky, zatímco Sonina hlava byla mírně nakloněná, ospale položená na oprátce, poněvadž nastala smrt. Toka ležela na kameni vzhůru nohama, měkce ustýlala půdu, nastala smrt a Soniny vlasy, ničím nesepnuté, nestažené stužkou, jí padaly do tváře, šeptaly něco ústům a dívaly se do očí a nohy v lodičkách, poněvadž nastala smrt, se dotýkaly špičkami. Při každém pohybu provazu se potichu otáčely v plynulé harmonii, následovala mírně roztažená kolena, dvě boule na šedých punčoškách, poněkud obtažených, poněvadž nastala smrt. Nic netrvalo ani nemíjelo, Sonia nežila, Soniu oběsili za městem na Koprech, Sonia visela na topolu, nastala smrt.

Janka ležela v tmavém pokoji, když se přiřítily zpátky. Měli sucho v ústech, takže se vrhli na zbytek vánočního kompotu v litrové sklenici. Janka vstala, aby jim uvařila čaj, a Jurek teprve nyní rozsvítil, bázlivě, jako by se dotýkal vlastního oka. Nedívali se na sebe a pili, toužili, aby čaj nikdy nedošel, moře úlevy. Jurek si musel na okamžik lehnout, protože se mu udělalo mdlo, a když posunul Sonin polštář, spatřil na prostěradle hodinky. Už netikaly ani nehrály, nebyly natažené a klidně spočívaly v bílé tůni jako mechanický leknín. S tvrdošíjností, která se jim musí nechat, hlásaly, že je pět a že v New Yorku je navěky třiadvacet hodin.

V třiadvacet hodin ráno je probudily silné paprsky slunce, které se dovnitř nacpaly oknem. Spali tak neupraveně, Olek na kabátě na Sonině lůžku, Jurek oblečený vedle Janky, nepříroveně stulené do klubička, aby jí snad bylo co nejméně, a až do třetího čaje spolu nepromluvili. Doprovodili Janku do kanceláře, a když pospíchali po pěšině, museli si uvolnit šály na sevřených hrdlech, takové teplo bylo, tolik hřálo modré nebe. Jurek počkal na Kaltze, promluvil si s ním stranou a mohli jít, i když do dvou bylo ještě daleko. To je už ale staré, příliš pomalu formulované, poněvadž už dávno pádili do Pruszkowa, už byli v Pruszkowě, už bezradně popocházeli kolem gestapa, vcházeli, vycházeli a vyčkávali, poněvadž do dvou bylo ještě daleko. Raději ale pomlčme o tom, kolik je to stálo, vždyť co znamená detail vůči majestátnímu celku dne, co znamenají dolary a zloté vůči všem nulám. „Už nic nemám. Dal jsem všechno, do posledního groše,“ řekl Olek upřímně a dostal upřímnost za upřímnost. Erledigt, zaznělo hrdelně s přízvukem hochdeutsch, exekutivmassnahme, zugrundegehen, entschuldigen sie bitte. No a samozřejmě taky raus, raus, kdyby náhodou někdo nevěděl, protože zrovna usnul v olivovém háji.

„Zabiju, zabiju každého Němce, kterého potkám. Málo jsem jich zatím zabil. Rozšmelcuju každého skopčáka, který se mi připlete do cesty. Budu je zabíjet do konce života. Bože, jak já je nenávidím! Pozabím všechny Němce do jednoho!“ křičel Olek, jakmile vyběhli z gestapa. Pak se náhle rozplakal, posadil

se na obrubníku, Jurek ho vzal za loket a nemotorně ho objal. Chvilí tak seděli mezi kolemjdoucími, kteří se zvědavě zastavovali s balíčky a taškami v rukou, a Jurek cítil, jak někde hluboko pod jeho rukama Olek sám sebe ztrácí a mění se ve velký, marný strom.

Dlouho bloudili po okolí, než konečně došli na Kopry. „Přivezli ji v pravé poledne,“ řekl jim sedlák z poslední chalupy. „A hned na větev. Pak jeli zas zpátky. Visela tam celou noc. To my jsme ji nad ránem, jak jen se rozjasnilo, pohřbili, tam u lesa, aby měla pohřeb, takhle to pánové přece nejde.“

V navršené hlíně stál křížek ze dvou sbitých větviček a hlína byla ještě pořád vlhká, třebaže celý den svítilo slunce. Jurek si klekl přímo do bláta a plakal do složených dlaní, Olek ani nedošel ke hrobu a vrátil se; volal na něj, přesto uháněl ke vsi jako hluchý útočník. Jurek ho chtěl dohonit, ovšem jak by mohl, a tak se začal modlit. Když ale opakoval „Otče náš“, slyšel „drahý Jurku“ a viděl před sebou černá, nahuštěná písmena Sonina dopisu. Dusot kroků mu dal vědět o Olkovi a zařinčení kovu o tom, že půda je vespod tvrdá a hluboká.

Olek stále mlčel, podal jeden rýč Jurkovi, zatímco druhý s rozmáchnutím vrazil do navršené hlíny. „Olku, prosím tě, nech toho,“ řekl Jurek, „nech toho, prosím tě. Co to vyvádíš?“

„Kopej. Kopej, Jerzy, půjde nám to rychleji,“ zašeptal Olek a znovu se rozmáchl.

„Nemůžu. Ty jsi blázen. To nemůžeme.“ Jurek odložil rýč.

„Kopej, Jerzy. Musíme.“

Jurek odhodil několik hroud a pak ještě několik. K Sonie to bylo ještě daleko, Olek nabíral celé rýče písku a hlíny. Tam, kam dopadaly Jurkovy slzy, kam pronikalo ostří nástroje a kde bylo nakopáno a navršeno, tam se vytrácely všechny barvy a bavlněné nitky, tam šaty nic neskrývaly, tam krev neměla kudy téct a verš nenacházel rým. Jurek vzlykal čím dál víc, zabořil si hlavu do dlaní špinavých od hlíny a ztěžka, ze všech sil zavřel oči.

K Soni bylo ještě dál, když už Olek odložil rýč, poklekl a opatrně odstraňoval písek ze záhybu šatů, z pruhovaného krku, z bot, které se k sobě vinuly. Nakonec se objevil obličej,

který byl pryč, který byl na nejuvzdálenější dálavě, jako negativ života, a člověk by musel všechno nazvat obráceně, narození smrtí, prázdnotu okem, štěrbinu úsměvem, aby tu tvář dokázal popsat, chytit do dlaní a nazvat, aby měla jméno. Olek udělal pár kroků, jako by se chtěl opět rozběhnout, ale po chvíli se sklonil nad hrob, ze Sonina krku sundal řetízek, neotřepal ho a strčil si jej do kapsy. V punčoše na levé noze si všiml jakési boule. Opatrně látku roztrhl a vyndal papírový sáček. Z něj vytáhl kenkartu, dvě fotografie lidí, které neznal, staršího muže a ženy, malý kalendář a kresbu domu se zahrádkou. Vrátil je do sáčku a sáček vsunul do punčochy, ale o něco výš, aby nikdy nevypadl. Rychle hrob zase zasypal a zvedl Jurka ze země. Vydali se směrem k vesnici a jen občas se Jurek zastavil, jako by nemohl plakat za chůze, ale Olek ho táhl za ruku dál. Mlčky došli až na zastávku v Tworkách.

„Věděl jsi to?“ zeptal se Jurek a Olek naznačil, že ne.

„Pojeďu,“ řekl po chvíli a Jurek přikývl.

„Nikdy to nepochopím. Vždyť věděla, že ji někdo miluje. Vždyť jsi ji miloval. Proč tě tady nechala? Jak mohla?“

Slunce už za topoly zbledlo a mezi soumrakem a zemí zbytky světla ztuhly jako zmrzlá voda. Stáli v ledové kouli ticha a Jurek cítil, že se mu přes zorničky do těla prodírá Olkův pohled a naplňuje ho studeným, nesnesitelným, bílým mlčením smrti.

Od Milanówku a Podkowy k nim dolehl vzdálený hvizd. „Nikdy mi neřekla jménem. Ale vždycky věděla, kterými dveřmi vystoupím,“ řekl náhle Olek směrem k nebi. „Vždycky stála na správném místě, i když jsem pokaždé jel jiným vagonem. Vystupoval jsem vždycky přímo u ní. Už nepotřebuji žít, Jerzy.“

Když vlak přijel na nástupiště, Jurek pocítil, že chce nasednout a jet až na konec nikdo neví čeho, a když vlak zmizel za zatáčkou, dlouho se díval na prázdné koleje, jimiž odtékala krev z jeho dvoukolejných, vychladlých, kovových žil. Pak spatřil v bráně Janku a vyrazil k ní. Opět spal v Sonině posteli, a když se probudil, dlouho nedokázal poznat, co je to za pokoj.

20/

Na Velikonoce, které byly toho roku neobvykle brzo, byli pozváni k mámě. Jance se nechtělo odjíždět, a když Jurek v pátek vítězoslavně přinesl několik vajec, všichni vědí odkud, aby je před posvěcením společně namalovali, podívala se na něj nepřítomným pohledem a první uvařené vejce hned chtěla sníst. Nakonec svolila, že pojede, a v mléčné kávové, poněvadž Jurek zdůrazňoval, že se musí vhodně obléct, se rozhlédla po lokálce, vlevo i vpravo.

„Hledáš někoho?“ zeptal se Jurek.

Polil ji ruměncem. „Je to poprvé, co mě bereš do Varšavy,“ řekla. „Tolik nových tváří.“

„Možná toho pána najdeš v tramvaji,“ zabručel Jurek a byl spokojený z dalších Jančiných ruměnců. „A venku na ulici máš taky velkou šanci.“

Bylo sobotní odpoledne, svítilo slunce a Jurek chtěl Jance ukázat Ulrychów před zákazem vycházení. Šli k rybníku, ale indiáni a banditi mu nějak nedokázali přijít na mysl, a tak nic neříkal. Mávl pouze rukou a vrátili se zkratkou přes park. Máma je vyhlížela z okna a přivítala je čerstvě upečeným koláčem.

„Velmi dobrá mazurka,“ řekla Janka, když snědla druhý kousek a pečlivě sesbírala poslední drobečky z talíře.

„Mazurek,“ zamručel Jerzy plnými ústy. „Říká se: velmi dobrý mazurek. Nebo ještě lépe: výtečný mazurek. Anebo: děláte opravdu znamenitý mazurek. Vážně, je vynikající, mňam mňam.“

Janka se začervenala a rychle umyla sklenice od kompotu. Rozbila se jenom jedna, takže Jurek řekl pouze jednou, že je to

pro štěstí, i když asi ne jemu pro štěstí. Večer přišel Witek na bridž a spolu s ním přišla poslední kapka dnešního fiaska, pro dnešek poslední díra v mostě Jančina života, rabr se táhl donekonečna natruc zákonu přitažlivosti, propadání se pod zem obyčejnou hanbou. Proč pořád trefy, copak Janka pořád vidí tak černě, co je to, smutek? Copak nejsou i jiné barvy, vztekal se Jurek a Janka střídavě bledla a rudla, duha před další bouří. Naštěstí se máma slitovala, vytáhla karty na věštění a Janka si mohla oddechnout, prikryt se dekou na pohovce, odvrátit hlavu od světa varšavské rodiny v pátém roce války, v prvním tisíciletí národa bez několika let, které zrovna máma přivolávala z budoucnosti pod žárovku před posledním dobrou noc.

„Dobrý den, dobrý den,“ chichotal se Jurek pondělního rána a tenkým pramínkem lil na spící Janku, na Janku, které se zjevně něco zdálo, vodu z litrové láhve. Probudila se a zaječela, takže chrst, vytil na ni zbytek a ještě se zvednutou rukou klidně čekal, až z láhve vyteče poslední kapka. Janka se rozplakala. „Proč jsi mě polil?“ zeptala se a snažila se mezi jednotlivými záchvaty pláče popadnout dech, „co jsem ti udělala?“

„Śmigus dyngus, oblévačka, Velikonoční pondělí,“ vysvětlil Jurek vítězoslavně, ale Janka nepřestávala brečet.

„Co jsem ti udělala?“ zopakovala a zakryla si rukama obličej.

„Vždyť to je takový zvyk,“ řekl Jurek, který z toho byl trochu nespůj, „pojď, polijeme taky Witka, pořád chrní v kuchyni.“ Potutelně se na ni podíval a vyndal druhou láhev, kterou schovával za zády.

„Zvyk? Jaký zvyk,“ šeptala Janka a několik hodin s ním nepromluvila ani slovo, přestože si už po chvílce Witek ždímal u dřezu pyžamo a báječné mámě padl za košili flakonek s vodou, který se jí ale nepodařilo hned vylovit. Jurek také mlčel, stejně jako včera, kdy u snídani neměl žádný proslov, i když ho máma prosila, a pouze rozdloubal vejce a zamručel „veselé Velikonoce“.

Jance se nechtělo na velikonoční procházku, a když se Jurek vrátil s kočíčkami, máma si položila prst na ústa a odtáhla ho do kuchyně. „Už dvě hodiny sedí za tvým stolem,“ pošeptala mu,

„asi pláče. Sbalila si svoje věci. Postarej se o ni. Karty říkají, že to dopadne dobře.“

Skutečně, skláněla se nad listem nejlepšího předválečného papíru a držela v ústech jeho tužku, na několika místech okousanou. Přišel po špičkách, list byl prázdný a Janka jakoby v jiném světě. „Co děláš?“ zeptal se. „Něco píšeš?“

Janka sebou škubla a otočila se k němu. „Jurku, já jsem z Berdyčeva,“ řekla.

„Co prosím?“

„Vždyt to říkám, jsem z Berdyčeva.“

Někdo se zasmál, že by to byl Jurek? Někdo se zachechtal, možná Jurek, někdo se napřed hrubě zasmál a pak už se jen jemně chichotal s rukama na čele, což byl určitě Jurek mazurek, před chvílí stál u stolu, teď sedí na pohovce, pořád se směje a haleká: „Lidi, držte mě! Já se z vás zblázním. Já jsem se, ha, ha, zbláznil! Jsem blázen, blázen, v hlavě to mám popletené. Jsem duševně nemocný, nemocný, nemocný. Všichni jsou, hi, hi, hi, nemocní. Tworki, všude jsou Tworki, v mém pokoji jsou Tworki, u mě doma jsou Tworki, v celé zemi jsou Tworki.“ Jurek si lehl na záda a radostně mrskal nohama. „Tworki, Tworki, všude jsou Tworki. Měšek I. Tworský, Jan Sobieski Tworský. Vítězná bitva, ha ha, u Tworek, třetí dělení Tworek, povstání v Tworkách, březnové, dubnové, prosincové, únorové. Lidi, lidičky, držte mě, jsem z Tworek! Kdopak jsi ty, tworek malý, co je tvůj znak, tworek celý!“ Jurek se přetočil na záda a skutálel se na podlahu. „Jsem z Tworek!“

Janka si zacpávala uši rukama a tužka se jí otírala o tvář, připravená vystřelit. Když se Jurek uklidnil, položila hlavu na bílý papír jako na cár prostěradla, aby ji aspoň zespod něco zahalilo a ovinulo. Jurek vstal a naklonil se k ní za zády. Chtěl jí vzít tužku z prstů, ale Janka je pevně sevřela. „Nech toho.“ — „Dej mi ji,“ řekl tiše a Janka uvolnila prsty. Jurek strčil tužku do sklenice s jinými tužkami, vytáhl zpod Jančiny hlavy poněkud navlhlý papír a pečlivě ho složil. Sundal Jančiny ruce z uší, znovu se sklonil a něco jí pošeptal, ale těžko říct co, protože za oknem zrovna projela dvoukolejná tramvaj a havran na stromě zakrákal na havrana.

Museli se vrátit před dalším pracovním dnem, před nuceně osmihodinovým a nekonečně teskným úterkem, tam, kde stojí prázdný psací stůl a židle, která je k němu až příliš těsně přisunutá. Z okna hleděli na zastávku a Jurek objal Janku, aby se máma mohla dál trápit, zoufat si a také zvláštěně doufat. Z tramvaje se okamžitě rozeběhli na vlak, který stihli jen taktak, a posadili se v posledním vagonu. Jurek držel Janku za ruku a diskrétně se rozhlížel vlevo a vpravo. Za Włochami vagon prořídil a Jurek se zeptal Janky, která sledovala míjené zahrady a přísně vyrovnané řady křoví: „Ty víš, proč to udělala? Pořád na to myslím.“

„Ty můžeš žít. To mi pošeptala. Tenkrát, ráno. Ty můžeš žít,“ odpověděla křovím.

„To říkala?“

„Ty můžeš žít.“

„Jenom tohle?“

„Jenom to. Ty můžeš žít.“

„Ona také mohla. V ráji, v Tworkách. Jako za pecí.“

„Ty můžeš žít. Tohle mi řekla. Ale ona už nemohla. Rozumíš?“

„Ne. Kam pořád chodila? Za kým? Co hledala?“ zeptal se Jurek cesty podél kolejíště. „Víš, kam chodila? Měla bys to vědět, viděla jsi přece, že někam chodí.“

Janka mlčela.

„Chodila za někým? Musela chodit? Někdo po ní něco chtěl?“

Janka mlčela a stromy za oknem se míhaly jako slabiky nelidského ticha.

„Za kým chodila? Pracovala pro někoho?“ zeptal se Jurek oblak na nebi. „Věděla něco, co my ne? Na něco přišla?“

Domky u trati řídly a bylo na nich zvláštní to, že v nich někdo bydlel.

„Něco jí bylo? Před něčím utíkala? Nebo už zkrátka nemohla dál milovat Olka? Měla bys to vědět. Někdo to musí vědět.“

„Už jsme skoro na místě,“ řekla Janka bicyklu u plotu.

„Není mi teď vůbec dobře. Vůbec nevím, co se sebou mám dělat,“ řekl Jurek Jance. „Něco se mnou je. Pomoz mi.“

Lokálka se s pískotem zastavila, Jurek vyskočil jako první a podal Jance ruku. Od Milanówku a Podkowy se začínalo smrákat a roztroušená tworská světýlka pulsovala jemně a vlídně. Přitulili se k sobě a prošli bránou jako dveřmi do plyšové ložnice.

21/

Klávesy nestisknuté, chvíle do paměti nevtisknuté. A to je dobře, mýjely nedopečené dny, polykané bez apetytu. Jurek mluvil čím dál méně a někdy se dokonce stalo, že celé večery trávili s Jankou mlčky, hráli lodě, pili čaj a čekali, dokud ne-usnou. Domluvil s Kaltzem, aby nemusel jezdit do Pruszkowa, aby tam za nic na světě nemusel jezdit, herr direktor, a když si vyšetřil chvilku pro sebe, chodil na procházky. Bolely ho nohy, příliš ploché a nevhodně obuté na ty mlčenlivé pochody, na vyšlapávání cestiček v ohrazeném prázdnou. Pěšinu za pěšinou, duby a topoly jako silniční patníky, jako by dvakrát přešel rovník, druhý rok v Tworkách a v nohou celý život. Tamhle už pučí keře, kočky se potkávají od ocásku, ovšem kolik kroků ještě a k čemu, říkal si Jurek pro sebe, k čemu jsou člověku nové dny. Byla neděle, a tak chodil hned zrána, hned po odchodu z kapličky, až si konečně, unavený, sedl na lavičku na hlavní pěšině a nastavil tvář slunci. Bylo takové teplo, že usnul. Když otevřel oči, všiml si vedle sebe Antiplatóna. Taky si asi schrupnul, oči měl zavřené, tváře propadlé, hubené. Plášť na pyžamu neměl zapnutý a vypadá to, že si do sandálů vzal ještě druhý pár ponožek, protože dírami prosvítaly proužky jiné barvy. Když se Jurek pohnul, Antiplatón otevřel oči a tiše řekl: „Na to, jaké je roční období, je moc hezky. Brzy přijde jaro v celé své kráse.“

Jurek mlčel, chtěl spát, chodit, sedět a spát, aby minul další den.

„Co se stalo?“ zeptal se Antiplatón.

„Jak to, co?“

„Vyprávějte, pane účetní.“

„A o čem mám vyprávět?“ povzdechl si Jurek.

„O Soni.“ Antiplatón se pousmál.

„Co o Soni?“

„Všechno o Soni.“

„Proč o ní? Vždyť víte, jak to bylo. Ona už tady není. Nežije. Zemřela. Její život skončil. Má to za sebou. Odešla z tohoto světa na konci prosince tisíc devět set čtyřicet tři našeho leto-počtu.“ Jurek si znovu povzdechl, zmlkl a Antiplatón se znovu ponuře zadíval na svoje ponožky a zlehka zvedl levou pútku hýždí. Po chvíli jako by ožil a podíval se na Jurka.

„Už týden je hlad. Stačí, když pan závozník nejede s Kal-tzem, a na talíři máme pendrek. To teprve pan nákupčí, ten to zvládne levou zadní!“

Jurek se bledě usmál a zamyšleně potřásl hlavou, bláznivá duše, bláznivý život, bláznivý spánek, hrůza, hrůza. Zmocnil se ho takový smutek, že se až schoulil a chytil se za břicho.

„Povězte,“ zaslechl nad sebou a ucítil ruku ve vlasech. „Po-vězte, pane tischhalter, co se stalo.“

„Cože?“ setřásl ruku z vlasů. „O čem mám, k čertu, vyprávět? Nemáte nikoho jiného, koho byste dneska trápil? To jste musel narazit zrovna na mě? Nevidíte, že odpočívám? Ať vám něco řekne Goethe, stojí tamhle za dubem a je mu dlouhá chvíle. Já spím! Já spím velmi sladkým spánkem.“

„Povyprávějte mi o Soni,“ řekl Antiplatón a zastrčil si ruku do kapsy pláště. „O Soni a o Sonině smrti.“

Jurek mlčel.

„Já vás prosím, pane zaměstnaný.“

Jurek zatvrzele mlčel.

„Já vás prosím, pane přepočítaný.“

„Proč mám vyprávět?“

„Je to potřeba. Potřeba.“

Jurek mlčel jako hrob.

„Řekněte, pane účetní: Sonia, Sonia, Sonia, Sonia.“

Jurek se kousl do rtu.

„Řekněte, pane účetní.“

„Neřeknu nic,“ křikl Jurek a znovu se naklonil.

„Řekněte, pane účetní: Člověk.“ Antiplatón Jurkovi podal rukavici, která spadla z lavičky, a druhou posunul dál od kraje.

„Neřeknu...“ křikl Jurek pod sebe a se zoufalstvím v hlase.

„Řekněte, pane účetní: Lidství.“

„Neřeknu...“ křikl Jurek a zavzlykal.

Antiplatón se lehce dotkl jeho ramene a zašeptal spiklenecky, jako by je někdo odposlouchával: „Já vám pomůžu, pane účtující. To se musí od začátku. Například: dívku neznám, jež vyrovnala by se Soni... a teď další verš... Poznal jsem... ji... poznal jsem ji kdysi dávno...“ Antiplatón se zakoktal a řekl nesměle: „Teď by byl potřeba nějaký rým na *vyrovnala by se Soni*.“

„Jaký rým? Kam? Proč rým? Žádný rým není! A nikdy nebude. Moc dobře to víte,“ zašeptal Jurek a plakal.

Antiplatón si na něco vzpomněl a začal se nervózně prohlédávat. „Mám tu pro vás, pane buchhalter... napsal jsem jenom pro vás... tři dny jsem tvořil... och, prosím.“ Vyndal pomačkaný lístek z kapsy od pyžama, postavil se před lavičku, popotáhl si kalhoty, strčil si kartičku těsně před oči a začal číst slavnostním tónem:

*Gramofon hraje,
když pán tančí s dámou,
otáčí se smutně, maje
desku poškrábanou.*

*Jurek s Jankou se točí,
zapomněli na zem,
hledí si do očí,
když tancují spolem.*

*Soni, té je do tance,
zajásala by si,
je politá ruměncem,
Olka lechtá vlasy.*

*Ač lampa má zář jasnou
(a Sonia je spíš tmavší),
místnost je náhle těsnou,
o amorety sladší.*

*Tančeme dále však,
pro všechny tu místa stačí,
zábavy bude konec pak,
když gramofon skřípá, chrčí.*

Před poslední slokou se Antiplatón zhluboka nadechl a za-
ujal slavnostní postoj se špičkami chodidel dovnitř.

*Ach, zatrápený přístroji,
jenž řídíš osudy naše,
dívka se s tichem nespokojí
když ty sotva dýšeš.*

„Tak co říkáte?“ zeptal se Antiplatón po chvílce ticha, hryzal si rty a posadil se zpátky k Jurkovi. „Co myslíte, pane nadpočetní?“

„Co si mám myslet? Ach tak, no, chtělo by to ještě trochu zabrat,“ vypravil ze sebe ztěžka Jurek, stále schoulený.

„Cože to?“ zamručel Antiplatón s mírným ruměncem na tvářích.

„Mohl byste to tu a tam poopravit.“

„A co mám poopravovat? Co mám poopravovat?“ Antiplatón měl navztekáný hlas, nervózně zabubnoval prsty na lavičce a potom zlehka zvedl levou pěstku hýždí.

„No, některé obraty. Konec navíc není moc jasný. A měl byste si spočítat slabiky,“ zvedl Jurek hlavu a úkradkem se podíval na souseda. „Ale celé je to na velmi slušné úrovni,“ dodal rychle.

„Že ano?“ zajásal Antiplatón. „Že ano? A teď je řada na vás, pane cálenmajstr. Takže jak to bylo? Vyrovnala by se Soni.“

Jurek se znovu zahleděl na vlastní břicho a polykal slzy. „Nemůžu, nemůžu,“ vypravil z útroh.

„Musíš, Jerzy, Musíš.“

„První rým na *vyrovnala by se Soni*.“

„Musíš, synku, musíš.“

„...chobot má a uši sloní,“ s největší námahou, přes slzy, zakuňkal Jerzy.

Antiplatón div neposkočil radostí a zhluboka vydechl. „Vidíte, pane účetní, vidíte?“

Jurek se opřel o lavičku a podíval se před sebe. V dáli, nad he-lenowským lesem, se blankyt nebe uvolňoval z prostoru a vyrážel po vlastní ose.

„Tak jak to bylo?“ řekl tiše Antiplatón a přisunul se k Jerzymu, ale ne moc blízko.

„Jak to bylo?“ zopakoval Jurek zamyšleně a hřbetem ruky si otřel slzy. „Jak to bylo? Jak to vypadalo?“

Chvilí něco bezhlasně šeptal, ukazováčkem pravé ruky přebíral prsty levé ruky a dělal nějaké výpočty. Pak začal klidným, unaveným tónem.

*V Tworkách žila byla buchhalterka s jménem naší Soni,
zaměstnaná v čtyřicátém, z berdyčevského rodu,
sotva jsem ji poznal trochu... jí rozepsal... rozepsal...*

Jurek se zadrhl a zamyslel.

„...vodu...“ napovídal Antiplatón.

„Cože, vodu? To přece nedává smysl.“

„Tak ódu... jí rozepsal jsem ódu.“

„Sotva jsem ji poznal trochu, jí rozepsal jsem ódu, chtě osla-vit krásu její, vzácnou jak kly sloní.“

Antiplatón znovu radostně poskočil a dopadl, dával pozor na levou půlku a poplácal se po bříše: „To nám to spolu hezky jde.“ Podíval se Jurkovi do očí. „Spolu by se nám to psalo jedna báseň. Něco z vás, pane buchalter, a něco z Antiplatónka. Mohli bychom psát o čemkoli. O stavění měst, o letních prázdninách, o dobývání vrcholů a nových zvyklostech.“ Ponořil se do svých snů a z toho vzrušení si jeden sandál obul přes druhý. „Dohromady by nám to tedy šlo jedna báseň! O cestách po mo-

řích a oceánech, úspěšných i neúspěšných, o důlnících odcházejících z Lumièrovy továrny, o zlodějích a policistech, o chudých důchodcích, o pasení ovcí, o národním duchu, o špezích, které ještě nikdo neodhalil, o našem všedním dni od osmi do čtyř, o gotických hradech a návratech hrdinů, z vítězné bitvy.“ Odmlčel se a chvíli si zamyšleně hladil rozčuchané vousy. „To tedy ano... ale napřed musíme dokončit tuhle... tak co bylo dál, pane židlový? Třeba tohle: buchhalterka Sonia pacienty...“ zakoktal se zase, „pacienty ráda měla...“

„To už tam bylo, že buchhalterka.“

„To nevadí, je dobře, že se to opakuje. Má se to opakovat.“

Jurek se znovu zahleděl do dálky. Nadpozemská vlajka byla hotová, zlatá koule slunce stanula přímo uprostřed nebe. Nadechl se hluboko až k bránici a zarecitoval:

*Buchhalterka naše, S., v srdci mě nosila;
krk svůj má samé pruhy a tělo čeká pád.
Na pokraji smrti mi dopis svůj posílá,
leč kam mám odpovědět, do Berdyčeva snad?*

„No,“ zasupěl Antiplatón s úlevou. „Dál už to nějak půjde. Hlavně nějaké podrobnosti a hezky jedno po druhém. Slibujete, pane účetní?“

„Nevím.“

„Slibte mi to, pane buchhalter.“

Jurek vytáhl dopis z kapsy. „Vidíte, upsala se smrti.“ Zhluboka vydechl. „A já se teď taky musím upsat. Do smrti. Do konce života. Osud to tak očividně chtěl. To je mi souzeno. Celý život psát do Berdyčeva.“

Antiplatón přikývl. Jurek se k němu natočil, ukázal si prstem na hrud, pokusil se usmát, jako by slyšel dobrý vtip, a podivným hlasem řekl: „Tam bude psát Polsko.“

Antiplatón přikývl a upravil si sandálek, který mu sklouzl z nohy.

„Ale, ale,“ trhl sebou po delší chvíli mlčení. „Nevíte náhodou, pane číselný, kolik je hodin?“

„Po dvanácté. Dvanáct hodin devět minut.“

„Musím letět,“ řekl Antiplatón. „Ve čtvrt na jednu mám injekci u doktora Okonowského. Tenhle týden už sedmou.“

Zvedl se z lavičky, přitáhl si okraje pyžama pod nezapnutým pláštěm, okamžitě zamířil k pavilonu J a něco si přitom mumlal pod nosem. Nad helenowským lesem povlávala vesmírná vlajka v lehkém, teplém vánku, Jurek pocítil únavu a nepřemohitelnou, sladkou ospalost. Přitáhl si nohy na lavičku a po chvíli už spal s hlavou v límci kabátu a spojenýma rukama na břicho, které se rytmicky zvedaly, jako by se do nich něco nemohlo vměstnat a chtělo vzlétnout nad tworskou pěšinu.

22/

Kdybyste tak nechali člověka vydechnout a prospat se, ať si odpočinou jeho ústa od mluvení, prsty od ťukání, taková příjemná lavička, takové pěkné počasí, ale kdepak, tady se na pěšině neustále ozývají nějaké kroky, hlasy za límcem, dunění lokálky za dalšími zastávkami, dál až na konečnou, k nápisu konec, do města Varšavy. Co se dá dělat, když už jste mě vzbudili, abych dokončil příběh, trochu se protáhnu, když si to tedy přejete, zívání zkrátím do jedné věty a nohy sundám zase dolů na šterk.

Kde hledat materiál pro další a další události, kde je hledat, když ne pod našima nohama, v hlubinách samotné země, v chvějícím se břiše, tam, kde se blyští minerály, spojují se v hrudky a hroudy a tvrdnou v pásech železné rudy? Stačí je potom vytěžit, přivézt do hutí, stačí z nich sfouknout prach, rozbít kladivy a vhodit do Siemens-Martiny pece. Vyteče surové železo, rozpálená řeka ohně, jenomže pro nás i pro dějiny už je potřebná vychladlá slitina, vytěžená ocel, kov, který lze nabrousit, naplnit prachem a nechat poslat do kasáren, rozeslat po obranných a bojových skupinách, po útočných oddílech. Kulka má svou ráži a z jedné strany píchá, máma vaří první srpnovou polévku, Olek, řečený Lauf, dnes na Starówce odkrágloval nejméně čtyři skopčáky, jednoho führera zblízka do břicha a zbytek ze střechy ve Fretově. Kulka letí po své trajektorii, zarývá se do zdi ve Fretově, z nebe žuchla bomba a Olek se na chvíli přikrčil v průchodu. Dým, dým přímo nad městem, od Ulrychowa je to nedaleko, i když tady zpívají ptáci. Zásobník je

plný kulek, v kuchyni je potřeba přiložit, máma ztěžka vzdychá a z čela si stírá pot. Vítr nad Varšavou ustal, v zemi se sbírá proud železa, Olek běží podél zdi, střela se zarývá do červených cihel. Máma míchá polévku, na dvůr vjíždí tank, ty domy jsou takové cizí, neosvojené, neostřílené, zásobník je prázdný, kulka protíná svět. Svist, svist, letí kulka, země se chvěje od Varšavy, vzduch ji v okně vítá. K mámě je to nedaleko. Olek znovu vystřelil, skopčák padl naznak, za Olkem teď pádí celý oddíl, rychle za támhleten roh. Máma se zrovna otočila, polévka už vaří, kulka letí nad stolem a zasahuje mámu do srdce. Leží máma, leží, šaty jsou červené, polévka okurková. Zásobník je znovu plný, oddíl chce udržet dům a Olek něco křičí na báječné a neustále tiskne spoušť. Na druhé straně jsou Němci, Olek brání na křídle, všichni vběhli do brány, zůstal pouze on. Za domem nějaký rámus, znovu se ozval moždíř, tříšť dlažby ve vzduchu, Olek riskuje. Olek střílí, Olek riskuje, znovu trefil Němce, nekryje se. Letí další kulka, číslo jako dvaadvacet jar, ulice Freta číslo šestnáct, třináctý srpen. Nežije Olek, nežije, kmen jeho života je vejpůl, dřevo jeho kostí je rozbité v kříži. Skrání se dotýká země, vysoké boty jsou podivně pohaslé a povalené, nohy skrčené a bez míče tak smutné. Řeka krve obtéká tělo, na břehu leží bývalý Olek, útočník, reprezentant a kapitán, kdysi zamilovaný blondýn. Kulky nepřetržitě sviští, ještě se zarývají do Olka nicoty, světlá houšť jeho vlasů se chvěje v poryvech větru. Olek nedýchá, těžký vzduch ve Fretově i v celém Ulrychowě, Witek, Stefek a Heniek schovaní v bráně se dívají na jednu provzdy zfaulovaného Olka, srovnaného se zemí, a něco zběsile křičí, protože sami zemřou až pozítří po třetí a čtvrté dávce z těžkého kulometu. Olek nedýchá, černý dým nad Varšavou, vzdálený temný oblak nad Varšavou, kdyby se někdo díval z nástupiště v Tworkách, z osamělých kolejí mezi topoly, protože lokálka už nejezdí.

Pořád hoří, říkal si Jurek mezi kolejemí, dělal dlouhé kroky z jednoho pražce na druhý a narušoval stíny topolů konturami svého těla, zachovalého, to ano, ale spaseného? Země se stále chvěje, jako by se uvnitř něco dělo, bobtnalo a vybuchovalo,

a město pořád hoří, takhle by se dalo jít po kolejích až do zatracení, od rajských Tworek až k prvním plivancům ohně, až do samé hloubi Pekel, tam, kde je Olek, Witek, máma a celý náš život v jednom momentu, v kulometu chvíl. Už tam ostatně skoro byl, jakmile bylo po práci, nastoupil do lokálky, té ve čtyři hodiny a pět minut, i když lepší a prozíravější by bylo nastoupit do té předchozí, a odjel sotva tři kilometry, kde se vlak zastavil na věčnost srpna a možná i dalších měsíců, a v pět hodin místo tam došel zase zpátky do brány šťavnaté zeleně a na pěšiny, které toužily po našich plochých nohou. Už tam téměř byl, už téměř měl pušku v ruce, kdyby mu ji jen dali, poněvadž měl velký rozptyl, z deseti metrů se na cvičeních ještě před válkou třefoval za tolik bodů, kolik měl dioptrií, a měl jich spoustu, a na čtyřicet metrů si pletl člověka se sloupem, což si tedy ne každý sloup zasloužil, a mohl se snadno stát vojákem naruby, marnotratným synem matky vojny a panny munice, astigmatikem ztrát v euforii osvobozování.

Šedesát procházek po kolejích tam a zase zpátky, od konce směny až do večere s Jankou, čekající s čajem a kůrkami, čtyřmi pro něj, pěšáka účetních, a pouze dvěma pro ni, obyčejnou buchhalterku. Na začátku října, nohy už nechtěly jít, koleje už neměly kam vést a dým nad městem přestal šálit tajemstvím stínu. Začal další podzim jako příliš časný konec roku, předposlední kapitola v závěrečné bilanci.

23/

Skopčáci odjeli na sklonku prosince. Blázni, kteří si urychleně oblékli župany, se v jednom houfu shromáždili za stromy a valili oči v ranní mlze, když Honnette u nákladáku dozíral na nakládání majetku. Když se všechny těžké kufry, které Jabłkowska spočítala, octly jeden vedle druhého jako hlavičky vnoučat v zavinoваčkách ze Schwarzwaldu, z budovy administrativy vyšla Honnettová, nic nedbala na běl svého kožešinového kabátku a přinesla až na korbu gramofon. Ukázala Johannovi, kam ho má umístit, pohládila Jurka pohledem a na okamžik delší než celá válka utkvěla pohledem na Jance, která stála vedle Jurka v bráně, Honnettová nečekala na úslužné otevření dveří a nakonec se posadila na zadní sedadlo černého mercedesu.

Kdo jí měl ostatně zdvořile otevírat dvířka, líbat kliku jako jítrenku povýšení, jako vlašťovku zvýšení platu, když Kaltz mezi živými, šprechtíci a odjíždějícími nebyl. Nepřítomný, omluvený a skromně pochovaný Kaltz už pár týdnů ležel někde v tworském písku, viděl snít z té čistší strany, ze sebe dával zemi všechno. V takových časech jezdit den co den do Pruszkowa, když se ani takhle nic koupit nedá, a často se tam plahočit bez auta, plížit se po polích a bočních uličkách kdoví kde a kdoví proč, to dá rozum, že si doslova říká o nuž z jakékoli oceli. „Banditen u cesty,“ zamručel na Jerzyho Honnette, když sám přivezl tělo z gestapa jednoho listopadového večera, „teď máte na starosti celou buchhalterii, protože Quick je na tuhle dobu moc hloupý, mzda beze změny, rozkaz. Ano, banditen jediným seknutím podřízli Kaltzovi krk kvůli zlatému pečetnímu

prstenu a pár grošům v zadní kapse kalhot, a rázem tak usadili Jurka na vyšší židli. Überúčetni tedy dělal, co mohl, každé dvě hodiny se procházel mezi stoly, způli už prázdnými, škaredil se na Jabłkowskou, ke Quickovi si jednou stoupl tak blízko jako fronta k Visle, hrozivě a nonšalantně, jistě a jízlivě vyrovnal svou bilanci před jeho zanedbatelnou cifrou, a skromně a důstojně stál vedle nejlepší z žijících účetních v mléčně kávové kreaci rána a opíral se o bránu a chladně a trpělivě čekal na převzetí všeho od brány ke zdi, od pavilonu k pavilonu, od celku vráčeného jako paměť.

Nákladák už opustil bránu a Honnette přišel k mercedesu. Jasně skvrnky za kmeny stromů se zakomíhaly a vyrazily kupředu jako barva vytlačená z tuby. Honnette ometl zrakem budovu administrativy, nebe se soustředilo zrovna nad Tworkami, a kývl na Jurka. Když Jurek popošel tři kroky, už ze sedadla šlehl jedním aufviderzejen, tak nahlas, jako by se loučil se všemi topoly, se všemi pavilony a pěšinami, nečekal na odpověď a zabouchl za sebou dveře. Auto vyrazilo, skvrny se vyrovnaly před Jurkem, cenily zuby v čím dál zřetelnějších obličejích, přesto byly pořád tiché a nevěděly, jestli se už můžou smát.

„Oběd bude v obvyklou hodinu,“ řekl Jurek a ozval se první smích, „rozejděte se, prosím, a vraťte se do pavilonů.“

Župany se řehtaly a živě spolu diskutovaly a přitom se vracely po hlavní pěšině a po skupinkách se rozeběhly do svých pokojů. Jurek přišel k Jance, která tiskla tváře mezi mříže a hleděla na koleje za bránou. „A co teď?“ zeptala se, když připojil svůj obličej.

„Nic. Už nic. Přežili jsme válku a nic víc už se nestane.“

Vydali se na procházku. Po stezce podél plotu došli až do lesa, chvíli postávali u řeky místy pokryté tenkým ledem, vrátili se kolem bříz nedaleko altánku, jejich běh byla pořád studená a pokaždé, když sem později chodili po práci, kontrolovali na nejnižších větvičkách inkrustaci jara. Konec března už bylo neobvykle teplo a běloba kůry v sobě měla něco z přímořského světla. Začali se balit, když vyrazily první listy; první květnové úterý vstali časně ráno, vypili po sklenici kompotové šťávy,

mrkli na tučňáka a vyšli s kufry na pěšinu. Slunce se hbitě prodíralo korunami stromů a tvořilo na šterku pod stromy bujné mřížoví. Zívající Virtuos se teprve protahoval pod lavičkou, koloběh Tworek se pomalu probouzel k životu, bylo ještě prázdné a ticho, měkký, nevýrazný, ale dobrý okamžik před snídaní. Rudé růže se na záhonku chystaly kvést, perfektně ladící ke kávovým šatům, a usmály se na sebe jako dvě zaslíbené barvy. Jurek s Jankou vyšli z brány, hlídač Wacek jim z legrace zasalutoval, postavili kufry na nástupiště a Jurek lák z okurek, zapalovač bez sirek, náš pisálek objal Janku jako při dlouhém loučení.

Od Milanówku a Podkowy se ozval táhlý hvizd, smutný a veselý, první a poslední. Pokud je úterek, honem pryč ze Tworek, teď musí nastoupit, zavřít dveře, koupit dva lístky; pak podat Jance kufry, rychle naskočit na spodní schod a nezapomenout si přidržet brýle. Přitiskli nosy na sklo. Brána už se schovala za zatáčkou, topoly zůstávaly na stráži a na konci nástupiště se ještě objevila zarezlá tabulka s názvem stanice. „Tworki,“ přečetl Jerzy šeptem, „Tworki.“

Ano, v Tworkách nastalo velké ticho. Všichni se někam propadli, odjeli, zmizeli, a do snídaně zbývá ještě chvíle času. Na prázdném nástupišti vítr lehce víří prach, pěšiny nikoho nevedou, lavičky kolem nejsou obsazené, teprve teď, tam za stromy, bude několik pyžam ve vzduchu otiskovat svůj věčně pruhovaný vzor, na látce i v čase svislý, od límce až k botám, od počátku až na konec. Dobrý čas na alespoň částečnou odpověď, částečné alibi.

Pár vět, odstavec, krásné vykřičníky jako slzy v očích, podpis. S., Sonia, Sonino jméno, Sonia jménem Sonia. Sonia, Sonia, S. jako dvě skutečné podkopy, podepsaná nepřítomná Sonia. Podepsaná Sonia, která nežije, která souhlasí se smrtí. Sonia, která už není v podpisu, která nechce být svým jménem a ví, že její jméno neoznačuje, Sonia, která se chce podepsat jen proto, aby rázem nežila. Bylo šest hodin ráno a Sonia stála u parapu, trásla se zimou a podepisovala se, Sonia zkrátila své jméno na pouhou iniciálu, aby sebe, již byla, odsud oddálila, rozpačité vyjmula, aby ze sebe umístila sotva znak, minimální,

pokud možno bez významu. Ale podpis zůstal, zůstal znak, zůstalo S., ano, pouhé logo, na obou stranách zatočené, jako by se vracelo samo k sobě a snažilo se vyvarovat pokračování, ale bylo neúprosně povoláno, aby něco znamenalo. Vždyť tyto dvě podkopy jednoho písmena, i kdyby byly z oceli, i kdyby každý následující den oslaboval mimořádně lidské ruce, je možné rozepsat; roztáhnout, narovnat je do řádky od S po A. Ať už mělo cokoli nebýt, v cizích, a přece důvěrně známých literách nastává, S. je znovu zvána Soniou, této Soni, nikoli Soni před několika dny chutnalo zelí zapité švestkovým kompotem a dobře, docela dobře jí chutnala vodečka. Zopakovaná iniciála znamenala další počátek, protože Sonia už nebyla, už jí nezbyvalo. Copak se s tím ostatně nesmířila, nevycítila, neposílila, nevytrpěla toto zopakování až do nějakého posledního dechu, který se udržel v její inkoustové tužce? Napsala S., dokončila S. a pak znovu — parapet měl chlad kamene, za oknem se přesunul mrak — znovu, jako by se celá existence, otázka bytí a dějiny světa zaleskly v jejím rozechvělém těle, o dva řádky níže zopakovala „S“, v postskriptu nechala své jméno rezonovat, nechala ho zaznív v tiché, tiché ozvěně. Tim tam, tim tam, ti ti tam, tam Sonia a tu Sonia, ti tam, tam nežije Sonia, tady zní zvuk, tady Sonia, ne Sonia podepsaná písmenem jména volá a volá, neustále něco posílá. Přicházím, jsem-li volán, přebírám zásilku, zezadu ten nevyžádaný dar bez adresáta potvrzuji na tolika stranách vlastním podpisem a volám vás, poněvadž možná i někdo z vás přijde, někdo z vás se usídlí na mé lavičce, volám, ano, přijďte, a to nejlépe všichni a v libovolném čase, který bude nastávat, přijďte ze všech stran jakoukoli lokálkou od rána do večera a čtete, čtete, prosím, a posvěťte se, jména vaše a potvrzujte, Jacku! Ilono! Romane!, potvrzujte, Kryško! Ewo! Roberte! podepisujte za sebe, Darku! Agnieszko! Anio! Karole! Gustawe! Mario! Znovu se podepište, potvrďte příjem, podepište převzetí zásilky, a přidejte, nejen vy všichni dnes jmenovaní, své postskriptum.

Za oknem se míhala pole a domky, pestrobarevně malované ploty a zastávky se množily do nekonečna, už minuly Malichy

a Reguły, proletěly Michałowice a Opacz a brzy po nich Salomea, Raków, Reduta a Włochy, jako by je po odchodu z ráje Bůh pomíchal, jako by po odchodu z ráje Bůh skutečně pomíchal jazyky, z jednoho jména udělal mnoho. Janka s Jurkem se postavili i s kufry ke dveřím, lokálka začínala zpomalovat, v dálce spatřili název Varšava.

Tak dobře se ono květnové ráno vstí pilo do paměti. Vyšli z pokoje, když slunce ještě spočívalo za helenowským lesem a ve stinných korunách stromů ulpívaly zbytky noci. Dlouhé červánky na nebi byly čím dál rudější a vsakovaly do sebe ostrůvky mlhy. Jurek s Jankou šli vepředu, za nimi si Anka, Joaška a Bronka povídaly s chlapci a bylo slyšet salvy smíchu; Marcel na konci zástupu vyprávěl mámě o tanečním parketu v Adrii. Když procházeli bránou kolem ospalého Johanna, přiřítily se k nim Sonia s Olkem. Sonia měla pořád ty stejné šaty, které teď byly lehce pomačkané a v barvách svítání zářily jinak než večerjšího odpoledne; Olek nepouštěl Soninu ruku a vlídně a od srdce všem pohlédl do očí. Pozdravili se a zástup za bránou zatočil vlevo. Stejnou stezkou jako vždy mezi kopřivami a kapradím došli k Utratě. Její proud už odnášel k Pruszkowu trochu jitrního světla a na tmavých březích bylo vidět jasné tečky květin. Na narozeninové louce už se mlha stihla zvednout a od ohniště sálal poslední závan tepla. Postavili se kolem něj a vzpomínali na večerní zábavu. Slunce se brzy začalo dotýkat jejich tváří a tak se vydali dál podél řeky až tam, kde začínala, k jejímu prameni, vzdálenému sotva pár kilometrů. Proud byl čím dál línější a břehy se k sobě blížily jako víčka k zornici. Bylo čím dál větší ticho a teplo, šli pomalu, majestátně a vychutnávali si každý krok. V určité chvíli Sonia seskočila níž, až k vodě, a natrhala několik blatouchů a pomněnek. Hvízdala si a vázala je do kytičky, pak po špičkách přiběhla k Jurkovi. Když se dotkla dlaní jeho zad, zastavil se a překvapeně se na ni otočil.

U nohou se jim řeka třpytila, vinula, stromy vrhaly první, ještě dlouhé stíny; řeka se zablýskla, Sonia se usmála a podala Jurkovi květiny, beze slova, beze slova.

Poznámky překladatele:

str. 9 Odkaz na Gombrowiczův román *Ferdydurke* (1937), česky: Witold Gombrowicz: *Ferdydurke*. Praha, 2010. Přel. Helena Stachová.

str. 10 „...temno všude, mrtvo všude / co to bude, co to bude?“
Často připomínaný refrén básnického „národního dramatu“ Adama Mickiewicze *Dziady* (1823–1860), česky: Adam Mickiewicz: *Dziady*. Praha, 1947. Přel. František Halas.

str. 12 „...znám onu zem, kde citron rozkvítá.“ Odkaz na báseň J. W. Goetha z románu *Viléma Meistera léta učednická* (1795–1796), česky: Johann Wolfgang von Goethe: *Balady*. Praha, 1976. Přel. Otakar Fischer, a zároveň na Mickiewiczovu variaci Do H(enryki Ankwiczówny) — Wezwanie do Neapolu (1830) této Goethovy básně.

str. 16 „Ústa tvá, dívko krásná, polibek chtěla by...“ První strofa básně W przededniu polského modernisty Leopolda Staffa ze sbírky *Dzień duszy* (1903).

str. 19 „Takový osud připravili lidem lidé.“ Motto sbírky povídek s tématem druhé světové války *Medailóny* (1946) ceněné autorky Zofie Nałkowské, česky: Zofia Nałkowska: *Dům nad loukami — Medailóny*. Praha, 1984. Přel. Helena Stachová a Helena Teigová.

str. 25 „Jak pravil básník, moje dětství bylo andělské a selské.“ Odkaz na Mickiewiczovu báseň Polily mě slzy, česky: Adam Mickiewicz: *Vyhnanec živoů*. Praha, 1988. Přel. Erich Sojka, Otakar Bartoš a Vladimír Holan.

- str. 36 Pseudonymy účastníků protinacistického odboje často vycházely z jejich předválečných skautských přezdivek.
- str. 38 Gdaňský koridor, území přidělené po první světové válce Polsku, které tak získalo přístup k Baltskému moři. Koridor odděloval Východní Prusko a Svobodné město Gdaňsk od zbytku Pruska.
- str. 42 Malý bílý domek, jedna z nejproslulejších písní zpěváka Mieczysława Fogga, která byla známá již v meziválečném období.
- str. 44 „Samoto — čím mi lidé?“ Odkaz na Mickiewiczovy *Dziady*.
- str. 51 Akce u Arzenálu, operace skautské odbojové organizace Szare szeregi, se odehrála 26. března 1943 a spočívala v osvobození vězňů převážených z úřadovny gestapa do varšavské věznice Pawiak.
- str. 58 Poslední neděle, píseň Mieczysława Fogga.
- str. 60 „...Konráda tvrdohlavě mají za Gustava...“ Dvě jména téže postavy z Mickiewiczových *Dziadů* symbolizují její vnitřní proměnu („Gustavus obiit [...], hic natus est Conradus“), která se stává bojovníkem za svobodné Polsko.
- str. 61 Číšník a notář, hlavní postavy slavné romantické veršované komedie Aleksandra Fredra *Pomsta*, česky: Aleksander Fredro: *Pomsta — Pan Geldhab*. Praha, 1966. Přel. Erich Sojka a Jaroslav Langer.
- str. 63 Wola, varšavská čtvrť, ve které bylo 2. října 1940 zřízeno ghetto, od zbytku města izolováno zdmi. V souvislosti s varšavským povstáním došlo v srpnu 1944 k wolskému masakru desítek tisíc Poláků.
- str. 67 „...prázdnota v stavení se rozhostila strašná.“ Odkaz na osmý trén polského renesančního básníka Jana Kochanowského, česky: Jan Kochanowski: *Žalozpěvy*. Praha, 1984. Přel. Jan Pilař.

- str. 69 Szuchova třída, ulice v centru Varšavy. Za druhé světové války tvořila centrum uzavřené čtvrti německého okupačního policejního aparátu, nacházelo se v ní sídlo bezpečnostní policie (Sicherheitspolizei).
- str. 69 Tmavomodrá policie, hovorový název kolaborační policie polského Generálního gouvernementu.
- str. 70 „...zelené olivy na Campo di Fiori.“ Odkaz na stejnojmennou báseň Czesława Miłosze (1943), česky: Czesław Miłosz: *Mapa času*. Praha, 1990. Přel. Vlasta Dvořáčková, Iveta Mikešová a Václav Burian. V básni se pracuje s obrazem náměstí, na němž byl za běžného provozu tržiště upálen Giordano Bruno, a podobně dvojakým obrazem výstřelů ve varšavském ghettu za doprovodu veselé hudby proslulého varšavského kolotoče, zachyceného i na některých dobových fotografiích.
- str. 74 Pruszków, město ležící na řece Utratě nedaleko Varšavy. Dne 6. srpna 1944 zde byl zřízen tzv. durchgangslager 121 pro Varšavu a okolí. Odhaduje se, že jím prošlo asi 400 tisíc lidí, z nichž desetitisíce byly odvezeny na nucené práce či do koncentračních táborů.
- str. 110 *Laura a Fílón* (1780), idylická básnická skladba polského sentimentalisty Franciszka Karpińskiego, jejíž dílčí části byly mnohokrát zhudebněny.
- str. 112 *Skořicové krámy*, sbírka povídek polského prozaika židovského původu Bruna Schulze, česky: Bruno Schulz: *Republika snů*. Praha, 1988. Přel. Otakar Bartoš, Erich Sojka, Vlasta Dvořáčková, Iveta Mikešová.
- str. 114 Hotel Polski, varšavský hotel, který od jara 1943 používalo gestapo jako vějičku na Židy ukrývající se ve Varšavě. Odhaduje se, že Hotelem Polským prošlo přibližně 2 500 osob, z nichž část byla ve Vittelu vyměněna za německé zajatce, část nalezla svůj konec v koncentračním táboře v Bergen-Belsenu. Asi 300 polských Židů bylo při rušení internačního centra v Hotelu Polském nacisty zavražděno.

str. 125 Kampinoski les, dnes přírodní rezervace nedaleko Varšavy, v níž se odehrálo mnoho významných bitev polské historie. Nedaleko vesnice Palmiry příslušníci SS zavraždili na 1 700 Poláků a Židů převážně z řad polské inteligence.

str. 143 Tango milonga, píseň Mieczysława Fogga.

str. 144 Berdyčev, město na dnešní Ukrajině. Historicky příslušelo Polsku, po druhém dělení Polska v roce 1793 pak spadalo do ruského záboru. Před druhou světovou válkou se vyznačovalo extrémně početnou židovskou komunitou (dle některých odhadů bylo až 80 % obyvatel židovského vyznání). V souvislosti s mimořádným obchodním významem Berdyčeva vznikl v polštině dodnes používaný frazém „napiš mi do Berdyčeva“, který zdůrazňoval spolehlivost (ve smyslu „napiš mi do Berdyčeva, dříve či později se tam objevím“). Později se význam frazému změnil (v dnešní češtině přibližně „vlez mi na záda“). Jeho nejslavnější výskyt je v básnické skladbě *Beniowski* (1840—1841) polského romantika Juliusze Słowackého, v českém překladu této skladby vyřešen lokalizací: „Potom adié! / neboli: piš mi do Ztracené Lhoty“, česky: Juliusz Słowacki: *Beniowski*. Praha, 1967. Přel. Hana Jechová.

str. 147 „...ty světlo z ostré brány [...] jež chráníš krovky a v nich svůj věrný lid pod novohradským hradem.“ Kontaminace mnoha citátů včetně Mickiewiczova *Pana Tadeáše*, česky: Adam Mickiewicz: *Pan Tadeáš*. Praha, 1969. Přel. Erich Sojka.

str. 167 „...první srpnovou polévku“ Varšavské povstání vypuklo 1. srpna 1944.

Bibli citujeme v českém ekumenickém překladu.

S

Edice Scholares

Svazek 59

Řídí Vladimír Pistorius a Petr A. Bílek

Marek Bińczyk

SANATORIUM TWORKI

Z polského originálu *Tworki* vydaného
ve Varšavě v roce 2012 nakladatelstvím Wielka Litera
přeložil Michael Alexa

Typografii navrhl a písmem Baskerville 10 Pro
vysadil Otakar Karlas

Odpovědní redaktoři Kristýna Kršňáková,
Karolína Mochanová a Stanislav Wimmer
Jazyková redakce Jan Jeništa

Vydalo nakladatelství Pistorius & Olšanská,
Pražská 128, Příbram,
roku 2019 jako svou 240. publikaci
184 stran. Vydání první

ISBN 978-80-7579-065-1 (PDF)

ISBN 978-80-7579-039-2 (tištěná kniha)

www.pistorius.cz